

ΑΤΕΙ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΕΔΡΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Πτυχιακή Εργασία

**ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΚΡΑΙΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ**

ΤΑΒΟΥΛΑΡΕΑ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΑΜ 201184

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΜΠΑΜΠΑΛΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Καλαμάτα, Νοέμβριος 2015

Περιεχόμενα

<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	3
1.1 <i>Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα</i>	3
1.2 <i>Οι οικονομικές λειτουργίες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος</i>	4
1.3 <i>Η διάρθρωση του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος</i>	5
1.4 <i>Τα χρηματοπιστωτικά μέσα και οι Χρηματοπιστωτικές Αγορές</i>	7
1.5 <i>Οι ενδιάμεσοι του Χρηματοπιστωτικού συστήματος</i>	8
1.6 <i>Έννοια του Πιστωτικού Ιδρύματος</i>	9
1.7 <i>Βασικές Λειτουργίες των Πιστωτικών Ιδρυμάτων</i>	11
1.8 <i>Η χρησιμότητα των Τραπεζικών Ιδρυμάτων</i>	14
1.9 <i>Η Εποπτεία των Εμπορικών Τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα</i>	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ	18
2.1 <i>Εννοιολογικό περιεχόμενο και κατηγορίες κινδύνων</i>	18
2.1.1 <i>Έννοια Κινδύνου</i>	18
2.1.2 <i>Οι βασικές διακρίσεις των κινδύνων</i>	18
2.2 <i>Τα πιστωτικά ιδρύματα ως διαχειριστές των κινδύνων</i>	19
2.3 <i>Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι</i>	20
2.3.1 <i>Κίνδυνος ρευστότητας (Liquidity risk)</i>	21
2.3.2 <i>Πιστωτικός κίνδυνος (Credit risk)</i>	22
2.3.3 <i>Κίνδυνος αγοράς (Market risk)</i>	24
2.3.4 <i>Συστημικός κίνδυνος (Systemic risk)</i>	25
2.4 <i>Μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι</i>	26
2.4.1 <i>Λειτουργικός κίνδυνος (Operational risk)</i>	26
2.4.2 <i>Νομικός κίνδυνος (Legal risk)</i>	26
2.4.3 <i>Πολιτικός κίνδυνος (political risk)</i>	27
2.5 <i>Συμπεράσματα</i>	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΕΦΑΛΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	28
3.1 <i>Ο ρόλος των εποπτικών αρχών στο τραπεζικό σύστημα</i>	28

3.2 Η επιτροπή της Βασιλείας.....	29
3.2.1 Ιστορική αναδρομή.....	29
3.2.2 Οι στόχοι και ο ρόλος της επιτροπής.....	31
3.2.3 Η επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εταιρική διακυβέρνηση.....	32
3.3 Το σύμφωνο της Βασιλείας I.....	34
3.4 Το σύμφωνο της Βασιλείας II.....	37
3.4.1 Εισαγωγή.....	37
3.4.2 Πυλώνας 1 ^ο Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις.....	38
3.4.3 Πυλώνας 2 ^ο Εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.....	41
3.4.4 Πυλώνας 3 ^ο Αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού και πειθαρχία μέσω της αγοράς.....	43
3.4.5 Οι επιπτώσεις της Βασιλείας II στα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα.....	44
3.5 Το σύμφωνο της Βασιλείας III.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΚΡΑΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ.....	49
4.1 Προσομοίωση ακραίων καταστάσεων (Stress testing).....	49
4.1.1 Τεχνικές διαχείρισης κινδύνων.....	50
4.1.2 Εννοιολογικό περιεχόμενο των ασκήσεων προσομοίωσης.....	50
4.1.3 Ιστορική αναδρομή.....	52
4.1.4 Η συνεισφορά των ασκήσεων προσομοίωσης στον τραπεζικό κλάδο.....	52
4.2 Μεθοδολογία και Σενάρια.....	54
4.2.1 Τα στάδια της διαδικασίας προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων.....	54
4.2.2 Οι προσεγγίσεις των ασκήσεων προσομοίωσης.....	59
4.3 Οι ασκήσεις προσομοίωσης στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	60
4.3.1 Εισαγωγή.....	60
4.3.2 Οι αδυναμίες των ασκήσεων προσομοίωσης ανά τομέα.....	61
4.3.3 Οι αλλαγές που προωθήθηκαν στις ασκήσεις προσομοίωσης.....	65
4.3.4 Συστάσεις προς τα τραπεζικά ιδρύματα που προωθήθηκαν στις ασκήσεις προσομοίωσης.....	66
4.3.5 Συστάσεις προς τους εποπτικούς φορείς.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	70
5.1 Οι ασκήσεις προσομοίωσης της Ε.Ε.....	70
5.1.1 Εισαγωγή.....	70
5.1.2 Συμμετέχοντες φορείς.....	70
5.1.3 Πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης το 2010.....	72

5.1.4 Πανερωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης 2011	75
5.1.5 Πανερωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης 2014	78
5.2 Οι ασυνέπειες και παραλείψεις των ασκήσεων προσομοίωσης.....	84
5.2.1 Εισαγωγή	84
5.2.2 Κριτικές των ασκήσεων προσομοίωσης το 2010	84
5.2.3 Κριτικές των ασκήσεων προσομοίωσης 2011	86
5.2.4 Κριτική των ασκήσεων προσομοίωσης για το 2014	89
5.2.5 Συνέπειες των αποτελεσμάτων των ασκήσεων στο χρηματοπιστωτικό γίγνεσθαι	90
5.3 Μελλοντικές εξελίξεις για τα stress tests	92
5.3.1 Ανάλυση εποπτείας από την ΕΚΤ και ασκήσεις προσομοίωσης.....	92
5.3.2 Από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία III	94
5.3.3 Οι αλλαγές που επέφερε η Βασιλεία III στους δείκτες των τραπεζικών ιδρυμάτων.....	95
5.3.4 Τα stress test στα πλαίσια της Βασιλείας III	99
5.3.5 Οι εκτιμήσεις του τραπεζικού κλάδου.....	104
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	105
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	 107

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η πτυχιακή εργασία είναι εξ' ολοκλήρου δικό μου έργο και κανένα μέρος της δεν είναι αντιγραμμένο από έντυπες ή ηλεκτρονικές πηγές, μετάφραση από ξενόγλωσσες πηγές και αναπαραγωγή από εργασίες άλλων ερευνητών ή φοιτητών. Όπου έχω βασιστεί σε ιδέες ή κείμενα άλλων, έχω προσπαθήσει με όλες μου τις δυνάμεις να το προσδιορίσω σαφώς μέσα από την καλή χρήση αναφορών ακολουθώντας την ακαδημαϊκή δεοντολογία.»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τα μείζονα θέματα που αντιμετωπίζουν οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί και κυρίως τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν και λειτουργούν στην Ευρώπη τις τελευταίες δεκαετίες αφορά τη διαχείριση των χρηματοοικονομικών κινδύνων. Οι συνεχείς εξελίξεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές σε συνδυασμό με τη ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας που είχε σαν αποτέλεσμα την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας αλλά και η χρήση σύνθετων χρηματοοικονομικών προϊόντων έθεσαν τους κινδύνους στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος του τραπεζικού κλάδου. Η δε χρηματοοικονομική κρίση που ξεκίνησε σταδιακά το 2007 και οδήγησε την ευρωπαϊκή οικονομία σε συνεχή ύφεση ανέδειξε ακόμη περισσότερο την ανάγκη ορθής διαχείρισης αυτών των κινδύνων.

Η ύπαρξη των χρηματοοικονομικών κινδύνων σε συνδυασμό με το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελούν τον πυρήνα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, τα οποία μεσολαβούν και διαχειρίζονται τις καταθέσεις του επενδυτικού κοινού, καθιστούν απαραίτητη τη συνεχή και αποτελεσματική εποπτεία του τραπεζικού συστήματος. Το ρόλο αυτό έχουν σε επίπεδο χώρας οι εκάστοτε εθνικές εποπτικές αρχές ενώ σε επίπεδο ευρωπαϊκής ένωσης η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα συνεργαζόμενη και με άλλους οργανισμούς. Σε κάθε περίπτωση τις συστάσεις και της οδηγίες για την ορθή εποπτεία δίνει η Επιτροπή της Βασιλείας στα πλαίσια της καθολικής εποπτείας που επιθυμεί να επιτύχει η Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών.

Στα πλαίσια της τραπεζικής εποπτείας έχουν αναπτυχθεί ποικίλα εργαλεία για τη μέτρηση, ανάλυση και αξιολόγηση των κινδύνων που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα πιστωτικά ιδρύματα. Ένα από τα αυτά είναι τα γνωστά Stress Tests ή ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων τα οποία υπαγορεύθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας με το Σύμφωνο της Βασιλείας II, το οποίο τέθηκε σε

πλήρη εφαρμογή το 2007 και βασικός στόχος του ήταν η βελτίωση του τρόπου με τον οποίο οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων ανταποκρίνονται στους κινδύνους της αγοράς και στις χρηματοοικονομικές εξελίξεις.

Στην παρούσα εργασία εξετάζονται οι ασκήσεις προσομοίωσης που διενεργήθηκαν στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την εγκυρότητα και την αποτελεσματικότητά τους. Πιο συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μία περιγραφή της δομής και λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και ιδίως του τραπεζικού τομέα. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι σημαντικότεροι κίνδυνοι που καλούνται να αντιμετωπίσουν τα τραπεζικά ιδρύματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται ο ρόλος της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία και οι κανόνες των συμφώνων Βασιλεία I, Βασιλεία II και Βασιλεία III ενώ στο τέταρτο αναλύεται η τεχνική του stress testing και τα σχετικά μέτρα που λήφθηκαν όταν οι ισορροπίες ανατράπηκαν μετά την έναρξη της κρίσης. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα stress tests που πραγματοποιήθηκαν σε οργανωμένο, πανευρωπαϊκό επίπεδο την τελευταία τετραετία και εκτιμάται αφενός η επάρκεια και η εγκυρότητα τους και αφετέρου ο ρόλος που είχαν στην προσπάθεια της Ένωσης να σταθεροποιήσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Επιπλέον αναφέρονται οι βασικές αλλαγές που θα επιφέρει το σύμφωνο της Βασιλείας III στους δείκτες των τραπεζικών ιδρυμάτων και εκτιμάται η μετάβαση αυτών στο νέο πλαίσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

1.1 Εισαγωγή στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα

Το Χρηματοπιστωτικό ή Χρηματοοικονομικό Σύστημα(Financial System) είναι ένα οικονομικό σύστημα το οποίο χρησιμοποιεί τη διαμεσολάβηση στην ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών στις αγορές με σκοπό την ελάττωση του κόστους των ατελειών που εμφανίζονται κατά την πραγματοποίησή τους. Οι ατέλειες αυτές συνίστανται κυρίως στο κόστος πληροφόρησης και στο κόστος συναλλαγών. Κύριο ρόλο στο σύστημα αυτό παίζουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί οι οποίοι, πρώτον, συγκεντρώνουν την πληροφορία εμπιστοσύνης των συναλλασσομένων και, δεύτερον, διεκπεραιώνουν τις συμφωνίες των συναλλαγών.

Όπως είναι φυσικό το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα δεν περιλαμβάνει μόνο τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα σύνολο αγορών όπου ανταλλάσσονται αγαθά και υπηρεσίες με την παρέμβαση ατόμων, οργανισμών και θεσμών ενώ υπάρχουν και εποπτικές και ρυθμιστικές αρχές. Περιλαμβάνει ένα σύνολο υποσυστημάτων όπως το τραπεζικό ή το ασφαλιστικό σύστημα και συχνά ταυτίζεται με αυτά παρόλο που δεν ανταποκρίνονται στη συνολική του διάσταση.

Σκοπός του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η βελτίωση της κατανομής των πόρων στο χώρο και το χρόνο μέσα σε ένα αβέβαιο περιβάλλον συναλλαγών και ειδικότερα να φέρει σε επαφή τις πλεονασματικές μονάδες της οικονομίας με τις

ελλειμματικές έτσι ώστε οι δεύτερες να δανειστούν και να διατηρήσουν το επίπεδο κατανάλωσης τους.

Τέλος, οι συμμετέχοντες σε αυτό οι οποίοι είτε αποσκοπούν στην άντληση είτε στην τοποθέτηση κεφαλαίων είναι οι ακόλουθοι:

- ❖ Ιδιώτες, οι οποίοι συμμετέχουν κυρίως για λόγους κερδοσκοπίας με τη δημιουργία των κατάλληλων επενδύσεων που θα τους αποφέρουν μελλοντικά κέρδη και παράλληλα θα τους προφυλάξουν από τυχόν κινδύνους.
- ❖ Επιχειρήσεις, οι οποίες συμμετέχουν κυρίως για να δανειστούν κεφάλαια με όσο το δυνατό χαμηλότερο κόστος με σκοπό τη διατήρηση της ρευστότητας τους αλλά και την ανάπτυξη, χωρίς , όμως, αυτό να σημαίνει ότι δεν καταθέτουν και ταμειακά πλεονάσματα.
- ❖ Θεσμικοί επενδυτές, δηλαδή εξειδικευμένοι οργανισμοί οι οποίοι διαχειρίζονται ίδια και ξένα κεφάλαια και μετά την κατάλληλη μελέτη τα τοποθετούν στις διάφορες επενδυτικές επιλογές.
- ❖ Χρηματοπιστωτικοί οργανισμό με κύριο εκπρόσωπο τα τραπεζικά ιδρύματα, των οποίων ο ρόλος αναλύεται στη συνέχεια.
- ❖ Κεντρικές τράπεζες, που συμμετέχουν στις αγορές κατά την άσκηση νομισματικής πολιτικής και στοχεύουν στον έλεγχο της προσφοράς του χρήματος στην οικονομία.
- ❖ Επενδυτικά Κεφάλαια (Hedge Funds) στόχος των οποίων είναι η επίτευξη υψηλού κέρδους με επενδύσεις ανάλογου κινδύνου και επενδύουν σε ένα ευρύ φάσμα χρηματοοικονομικών προϊόντων.

1.2 Οι οικονομικές λειτουργίες του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Κύρια λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος είναι η διαμεσολάβηση μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων με σκοπό τη συγκέντρωση των αποταμιεύσεων των πρώτων και κατόπιν την αποτελεσματική κατανομή τους στους δεύτερους για καταναλωτική ή επενδυτική χρήση. Η ομαλή

κατανομή των χρηματικών πόρων είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ικανοποίηση των καταναλωτικών επιθυμιών και την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος της οικονομίας.

Η ανάπτυξη του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος είναι ένας βασικός όρος για την αποτελεσματική διοχέτευση των χρηματικών πλεονασμάτων των οικονομικών μονάδων. Όσο πιο αναπτυγμένες είναι οι χρηματοπιστωτικές αγορές, τόσο ευκολότερα αντλούνται τα διαθέσιμα κεφάλαια από τις πλεονασματικές μονάδες της οικονομίας και κατόπιν διοχετεύονται με βάση την αρχή της μεγαλύτερης απόδοσης στις μονάδες εκείνες που είτε έχουν έλλειμμα είτε επιθυμούν να επενδύσουν.

Μία δεύτερη λειτουργία που επιτελείται μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η συμβολή στην πραγματοποίηση πληρωμών χωρίς τη χρήση μετρητών. Με τη λειτουργία αυτή καθίσταται δυνατή η μεταφορά κεφαλαίων μεταξύ νοικοκυριών, επιχειρήσεων και του Δημοσίου, από ένα πληρωτή σε ένα δικαιούχο, κατά κύριο λόγο για την εξόφληση χρεών από ιδιωτικές και εμπορικές συναλλαγές, καθώς και από χρηματικές υποχρεώσεις οι οποίες απορρέουν είτε από το νόμο είτε βάσει δικαστικών αποφάσεων, εφόσον συμφωνηθεί να μην γίνει χρήση μετρητών, δηλαδή κερμάτων και τραπεζογραμματίων.

Αυτό επιτυγχάνεται αφενός μεν με την έκδοση και αποδοχή, από διάφορες κατηγορίες φορέων παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, εργαλείων πληρωμών όπως είναι οι επιταγές, οι χρεωστικές κάρτες ή το ηλεκτρονικό χρήμα και αφετέρου με την παροχή υπηρεσιών μεταφοράς κεφαλαίων βάσει εντολής πληρωμής όπως είναι το έμβασμα και η εκτέλεση συναλλαγών πληρωμών.

Για την εύρυθμη λειτουργία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος και τη διασφάλιση της σταθερότητας πρέπει να λαμβάνονται και να υλοποιούνται από τις αρμόδιες αρχές συγκεκριμένα μέτρα όπως η εξαφάνιση των παρανόμων αγορών χρήματος στις οποίες τα επιτόκια είναι ιδιαίτερα υψηλά, η ενίσχυση του ενδοτραπεζικού ανταγωνισμού, η αποθάρρυνση της υπερκατανάλωσης και του αποθησαυρισμού¹, η ανάπτυξη της κεφαλαιαγοράς δηλαδή των χρηματιστηρίων κ.α.

1.3 Η Διάρθρωση του Χρηματοπιστωτικού συστήματος

¹

Τα κανάλια που χρησιμοποιεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα για την κατανομή των χρηματικών πόρων από τους δανειστές (πλεονασματικές μονάδες) προς τους δανειζόμενους (ελλειμματικές μονάδες) μπορούν να αναλυθούν σε δύο μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο χορήγησης των χρηματοδοτήσεων.

Τις Χρηματοπιστωτικές αγορές (Άμεση Χρηματοδότηση), οι οποίες περιλαμβάνουν την αγορά χρήματος (Money Market) και την αγορά κεφαλαίου (Capital Market). Κύριο χαρακτηριστικό της είναι το γεγονός ότι η διαδικασία της διαπραγμάτευσης γίνεται απευθείας από τις δύο μονάδες και δεν υπάρχει ενδιάμεσος.

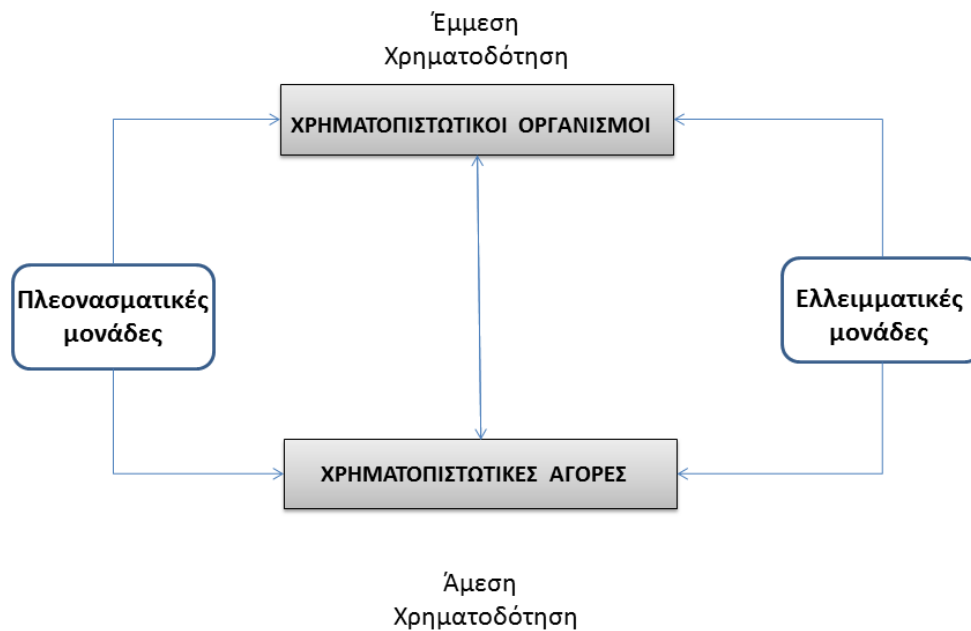
Συγκεκριμένα στη Χρηματαγορά διαπραγματεύονται χρηματοπιστωτικά προϊόντα των οποίων η διάρκεια δεν ξεπερνά το ένα έτος και χαρακτηρίζονται από υψηλή ρευστότητα και μικρό κίνδυνο. Τα βασικά χρηματοπιστωτικά προϊόντα της αγοράς χρήματος είναι τα Έντοκα Γραμμάτια του Δημοσίου, τα ομόλογα του Δημοσίου με ισχύ έως ένα έτος, τα Πιστοποιητικά Καταθέσεως και οι Συμφωνίες Επαναγοράς (repos).

Αντίθετα στην κεφαλαιαγορά λαμβάνουν χώρα αγοροπωλησίες χρηματοπιστωτικών τίτλων με διάρκεια μεγαλύτερη του ενός έτους, μικρότερη ρευστότητα και μεγαλύτερου κινδύνου. Από την κεφαλαιαγορά αντλούν κεφάλαια οι οικονομικές μονάδες για τη χρηματοδότηση του μακροχρόνιου επενδυτικού προγράμματός τους. Τα κυριότερα χρηματοπιστωτικά μέσα των αγορών κεφαλαίου είναι τα ομόλογα και οι μετοχές.

Τους Χρηματοπιστωτικούς μεσολαβητές (Εμμεση Χρηματοδότηση), στην περίπτωση της οποίας η διαδικασία διοχέτευσης αγοραστικής δύναμης από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές μονάδες γίνεται με τη μεσολάβηση χρηματοπιστωτικών οργανισμών, τους οποίους απαρτίζουν κατά κύριο λόγο τα τραπεζικά ιδρύματα αλλά και άλλα. Με την παρέμβαση τους επιλύονται όσα προβλήματα προκύπτουν από την εφαρμογή της άμεσης χρηματοδότησης και ο ρόλος τους είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την ταυτόχρονη ικανοποίηση δανειστών και δανειζομένων.

Πίνακας 1.1: Χρηματοπιστωτικό σύστημα

ΣΧΗΜΑ 1: ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.4 Τα χρηματοπιστωτικά μέσα και οι χρηματοπιστωτικές αγορές

Το Χρηματοπιστωτικό σύστημα, λοιπόν, παρουσιάζει διάφορες μορφές άμεσης και έμμεσης χρηματοδότησης. Η κατανομή των χρηματικών πόρων πραγματοποιείται με τα λεγόμενα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή μέσα. Ως τέτοια ορίζονται όλες οι απαιτήσεις που περιλαμβάνονται στο στενό ή ευρύ ορισμό του χρήματος. Τα τραπεζογραμμάτια αλλά και κάθε αξιόγραφο που εκδίδεται από το Κράτος, τις τράπεζες, τις επιχειρήσεις ή τους ιδιώτες αποτελεί χρηματοπιστωτικό μέσο.

Όπως είναι φυσικό τα ανωτέρα μέσα διαπραγματεύονται στις χρηματοπιστωτικές αγορές δηλαδή τους οικονομικούς χώρος μέσα στους οποίους α) εκδηλώνονται οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης για τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα, β) γίνεται η διαπραγμάτευση τους μέσω της ζήτησης και της προσφοράς τους, γ) σχηματίζεται η τιμή τους και δ) πραγματοποιείται η αγοραπωλησία τους. Η

βασική διαφορά των χρηματοπιστωτικών αγορών με τις συνήθεις αγορές είναι ότι ανταλλάσσεται μια μορφή χρήματος με μία άλλη και όχι με αγαθά ή υπηρεσίες.

Όσο πιο οργανωμένη είναι μία χρηματοπιστωτική αγορά τόσο πιο ακριβής και αντιπροσωπευτική θα είναι η τιμολόγηση των χρηματοπιστωτικών μέσων με αποτέλεσμα την εκπλήρωση του ρόλου της στην οικονομία, δηλαδή την ορθή κατανομή των αποταμιεύσεων στους τελικούς χρήστες καθώς επίσης και τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης.

1.5 Οι ενδιάμεσοι του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η μεταφορά των πλεοναζόντων κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στην ελλειμματικές μονάδες μπορεί να υλοποιηθεί με την άμεση επικοινωνία και διαπραγμάτευση τους (άμεση χρηματοδότηση). Επειδή, όμως, για λόγους ελλιπούς πληροφόρησης, ηθικού κινδύνου και κόστους των συναλλαγών, η προσέγγιση αυτή δεν είναι πάντοτε αποτελεσματική, έκαναν την εμφάνιση τους οι χρηματοπιστωτικοί μεσολαβητές (financial intermediaries) και απέκτησαν κυρίαρχο ρόλο στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.

Το ευρύ φάσμα των ενδιαμέσων που συγκροτούν το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα μια οικονομίας εκτείνεται από την Κεντρική Τράπεζα της μέχρι την πιο μικρή χρηματιστηριακή εταιρία. Περιλαμβάνει δηλαδή μια ποικιλία χρηματοπιστωτικών μεσολαβητών, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι οι ακόλουθοι:

- ❖ Κεντρικές και Εμπορικές Τράπεζες
- ❖ Ταχυδρομικά Ταμιευτήρια
- ❖ Βιομηχανικές Τράπεζες
- ❖ Κτηματικές Τράπεζες
- ❖ Ταμεία Παρακαταθηκών
- ❖ Χρηματιστηριακές Εταιρίες και Εταιρίες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών
- ❖ Εταιρίες Διαχείρισης Αμοιβαίων Κεφαλαίων
- ❖ Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου
- ❖ Ασφαλιστικές Εταιρίες

Κοινό χαρακτηριστικό των οργανισμών αυτών είναι ότι ο καθένας αναλογικά με τον τρόπο λειτουργίας του μεσολαβεί στη μεταφορά πόρων από τις μονάδες που επιθυμούν να «δανείσουν» σε εκείνες που θέλουν να δανειστούν. Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί έχουν τη δυνατότητα να δραστηριοποιηθούν τόσο στις πρωτογενείς αγορές, δηλαδή εκείνες στις οποίες εμφανίζονται αρχικά τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όσο και στις δευτερογενείς, δηλαδή εκείνες που τα προϊόντα διαπραγματεύονται εκ νέου.

Συνολικά οι χρηματοπιστωτικοί μεσολαβητές εκτελούν μια σειρά από λειτουργίες που μπορούν να συνοψισθούν στην προσέλκυση και στην διοχέτευση χρηματικών κεφαλαίων με τον αποδοτικότερο τρόπο, στο μετασχηματισμό βραχυχρόνιων τοποθετήσεων σε μακροχρόνιες χορηγήσεις και στο μετασχηματισμό και τη μείωση των κινδύνων.

1.6 Έννοια του Πιστωτικού Ιδρύματος

Σύμφωνα με το νόμο 2076/1992/Α-130 περί δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων και με σκοπό την ενσωμάτωση στην ελληνική τραπεζική νομοθεσία των διατάξεων της οδηγίας 89/646/ΕΟΚ του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, ως Πιστωτικό Ίδρυμα ορίζεται η επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της.

Οι λέξεις του παραπάνω ορισμού είναι επιλεγμένες και έχουν σημασία². Η ρητή μνεία των καταθέσεων αλλά και των πιστώσεων γίνεται για δύο λόγους. Πρώτον, η σύζευξη της αποδοχής καταθέσεων με τη χορήγηση δανείων, που μόνο στην περίπτωση των τραπεζών είναι αναπόφευκτη, αποτελεί την ειδοποιό διαφορά από τους άλλους οργανισμούς πιστωτικής μεσολάβησης (π.χ. αμοιβαία κεφάλαια, τράπεζες επενδύσεων, ασφαλιστικές εταιρίες). Δεύτερον, το μεγαλύτερο μέρος των

²Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χρ. (2004) «Το νέο ευρωπαϊκό Χρηματοοικονομικό περιβάλλον», σελ. 35-36

τραπεζικών δανείων χρηματοδοτείται με κεφάλαια που οι τράπεζες αντλούν από τις καταθέσεις.

Η ρητή αναφορά στο κοινό γίνεται για να υπογραμμιστεί ότι οι τράπεζες παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο ευρύτερο κοινό και όχι μόνο σε επαγγελματίες του πιστωτικού τομέα. Η υπογράμμιση αυτή έχει σημασία διότι, σε αντίθεση με τους «ειδικούς», το κοινό δεν διαθέτει την τεχνογνωσία και τα μέσα που απαιτούνται για την πλήρη αξιολόγηση των διαχειριστικών επιλογών των τραπεζών. Έτσι, ο μέσος τραπεζικός πελάτης δε μπορεί ποτέ να είναι απόλυτα βέβαιος ότι ο τρόπος με τον οποίο οι τράπεζες χρησιμοποιούν τα κεφάλαια του εξυπηρετεί τα δικά του συμφέροντα.³

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρονται στις τράπεζες ως «πιστωτικά ιδρύματα» και όχι «τραπεζικά ιδρύματα». Αυτό συμβαίνει γιατί οι τράπεζες περιορίζουν σταδιακά τις παραδοσιακές του λειτουργίες δηλαδή τη συγκέντρωση καταθέσεων και το μετασχηματισμό τους σε χορηγήσεις και στρέφονται σε νέες ή άλλες που μέχρι πρότινος αφορούσαν άλλους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς.

Οι λόγοι της μεταστροφής αυτής συνίστανται στο αναπροσαρμοσμένο θεσμικό πλαίσιο, την τεχνολογία που επιτρέπει τη μετακίνηση των χρηματοπιστωτικών απαιτήσεων σε ολόκληρο τον πλανήτη σε διάστημα λίγων μόνο δευτερολέπτων καθώς επίσης και τα συνεχώς εμφανιζόμενα χρηματοοικονομικά εργαλεία. Σαν αποτέλεσμα οι τράπεζες διευρύνουν συνεχώς τις δραστηριότητες τους και καλύπτουν όλο το φάσμα διοχέτευσης κεφαλαίων στην οικονομία.

Τα Τραπεζικά ιδρύματα αποτελούν την καρδιά του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος και συμβάλουν στην εμπορική και οικονομική ζωή μιας χώρας. Η αποτελεσματικότητα της συμβολής τους ωστόσο, εξαρτάται από δύο κυρίως παράγοντες:

- ❖ Από την ύπαρξη αξιόπιστου θεσμικού πλαισίου που διέπει την οικονομική και κοινωνική ζωή και το βαθμό στήριξης της αναπτυξιακής διαδικασίας.

³Τα στοιχεία αυτά μεταξύ άλλων επιβάλλουν την υιοθέτηση κανόνων για τις τράπεζες όπως εξηγείται στην Ενότητα 1.9

- ❖ Από τον τρόπο λειτουργίας και την αποτελεσματικότητα του ίδιου του τραπεζικού συστήματος.

1.7 Βασικές Λειτουργίες των Πιστωτικών Ιδρυμάτων

Οι βασικές λειτουργίες των τραπεζών είναι ακόλουθες:

Αποδοχή καταθέσεων

Πρόκειται για ένα βασικό χαρακτηριστικό της τραπεζικής διαμεσολάβησης. Επιδίωξη του τραπεζικού ιδρύματος είναι η συγκέντρωση των μικροκαταθέσεων των επενδυτών προκειμένου η τράπεζα να χρηματοδοτήσει τις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας με την χορήγηση δανείων. Για το λόγο αυτό παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες αναφορικά με τον αποδοτικότερο τρόπο τοποθέτησης διαθέσιμων χρηματικών κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες και τον οικονομικότερο τρόπο εξεύρεσης κεφαλαίων από τις ελλειμματικές μονάδες.

Δημιουργία Λογιστικού Χρήματος

Το λογιστικό χρήμα δημιουργείται με τη διαδικασία πολλαπλασιαστικής αύξησης των τραπεζικών καταθέσεων, δηλαδή τη δημιουργία καταθέσεων όψεως σε πολλαπλάσιο ποσό από εκείνο των αρχικών καταθέσεων του κοινού. Με αυτή πολλαπλασιάζουν την προσφορά χρήματος στην οικονομία ή πιο απλά δημιουργούν λογιστικά πολλαπλάσιο του χρήματος. Ένα παράδειγμα της παραπάνω διαδικασίας είναι το ακόλουθο:

Έστω ότι η κυβέρνηση θέλει να δανειστεί 100.000.000 ευρώ για να δώσει μια ώθηση στην οικονομία. Θα συνάψει συμφωνία με την Κεντρική Τράπεζα με την οποία θα ανταλλάξει το παραπάνω πόσο με ομόλογα αντίστοιχης αξίας. Τα χρήματα αυτά θα τα καταθέσει σε διάφορες εμπορικές τράπεζες και εκείνες με τη σειρά τους θα δώσουν δάνεια. Ένα μέρος των χρημάτων θα χρησιμοποιηθεί για κατανάλωση,

άλλο για επενδύσεις όμως κάποια από αυτά θα επιστρέψουν σε τράπεζες με αποτέλεσμα να μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη χορήγηση νέων δανείων κ.ο.κ.

Με τη χορήγηση νέων δανείων θα δημιουργηθούν νέες καταθέσεις και η διαδικασία αυτή θα συνεχιστεί, πολλαπλασιάζοντας το αρχικό ποσό. Αξίζει να σημειωθεί ότι όσο μικρότερο είναι το ποσοστό υποχρεωτικών ρευστών διαθεσίμων τόσο μεγαλώνει η προσφορά του χρήματος και το αντίστροφο.⁴

Παροχή Ρευστότητας στην οικονομία

Αυτή πραγματοποιείται αφενός με τη διαδικασία πολλαπλασιαστικής των καταθέσεων και αφετέρου με τη διατήρηση της ρευστότητας των πλεονασματικών μονάδων. Πιο συγκεκριμένα στην περίπτωση του άμεσου δανεισμού παρατηρείται απώλεια ρευστότητας εκ μέρους της πλεονασματικής μονάδας. Παραδείγματος χάρη, ο Α (πλεονασματική μονάδα) διαθέτει σε μετρητά το ποσό των 20.000 ευρώ και συμφωνεί να το δανείσει στον Β(ελλειμματική μονάδα) ο οποίος θα το αποπληρώσει σταδιακά στα επόμενα 5 έτη. Στην περίπτωση αυτή ο Α μειώνει τη ρευστότητα του για τα έτη αυτά.

Με τη διαμεσολάβηση της τράπεζας όμως και τη χρήση μιας διαδικασίας η οποία ονομάζεται «μετασχηματισμός των λήξεων» η πλεονασματική μονάδα δεν θα έχει απώλεια ρευστότητας. Αυτό συμβαίνει γιατί κατά την κατάθεση των χρημάτων του η τράπεζα θα χρησιμοποιήσει μέρος αυτής και άλλων καταθέσεων για να δώσει δάνειο στην ελλειμματική μονάδα, μετασχηματίζοντας τη βραχυχρόνια τοποθέτηση σε μακροχρόνια χορήγηση. Ο καταθέτης όμως θα εξακολουθεί να είναι σε θέση να κάνει ανάληψη των χρημάτων του.

⁴ Υποθέτουμε ότι το εμπορικό τραπεζικό σύστημα αποτελείται από πολλές τράπεζες και ότι απαιτείται κάθε μία από αυτές τις τράπεζες να παρακρατεί ένα ποσοστό, π.χ. 20% των καταθέσεων σε μορφή ρευστών διαθεσίμων, δεν θα υπάρξει κάποια διαρροή ρευστών διαθεσίμων και κάθε εμπορική τράπεζα στο τραπεζικό σύστημα θα τοποθετήσει όλο το χρήμα, το οποίο δεν υποχρεούται να διατηρήσει, σε μορφή ρευστών διαθεσίμων.

Διευκόλυνση του εγχωρίου αλλά και διεθνούς συστήματος πληρωμών

Τα τραπεζικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να λειτουργούν και ως «θησαυροφυλάκια». Μια από τις πιο βασικές λειτουργίες των τραπεζών σήμερα είναι η υπηρεσίες αναλήψεων και καταθέσεων που προσφέρουν προκειμένου να διευκολύνουν το κοινό για τρέχουσες ανάγκες. Το σύστημα πληρωμών εξυπηρετεί όχι μόνο το εθνικό αλλά και το διεθνές δίκτυο διευκολύνοντας ιδιαίτερα τον εμπορικό τομέα και παρέχοντα ασφάλεια στις συναλλαγές.

Μείωση του κόστους συναλλαγών

Τα τραπεζικά ιδρύματα μειώνουν το κόστος συναλλαγών μέσω των οικονομιών κλίμακας (economies of scale) καθώς χάρη στη συγκέντρωση και επένδυση κεφαλαίων επιμερίζουν το κόστος για κάθε μονάδα που επενδύεται όσο οι συναλλαγές αυξάνουν καθώς επίσης και των οικονομιών φάσματος (economies of scope) οι οποίες αφορούν τη μείωση του κόστους συναλλαγών που προέρχεται από την ύπαρξη ενός ολοκληρωμένου συστήματος παροχής υπηρεσιών από ένα συγκεκριμένο κατάστημα που καθιστά εύκολη και λιγότερο δαπανηρή την άμεση συγκέντρωση πληροφοριών του εκάστοτε ενδιαφερόμενου.

Προαγωγή των διαδικασιών πληροφόρησης και ελέγχου των δανειζομένων

Συχνά, μέρος των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι χρηματοοικονομικοί μεσολαβητές και κυρίως οι τράπεζες, προέρχονται από την ελλιπή πληροφόρηση για τους πελάτες τους. Όλο και μεγαλύτερες δαπάνες σε τεχνολογικό εξοπλισμό γίνονται, προκειμένου οι τράπεζες να μπορούν να ελέγχουν την πιστοληπτική ικανότητα των πελατών τους, τις διαφορετικές ανάγκες για δανεισμό καθώς επίσης και να αυξάνουν τις διεθνείς τους συναλλαγές. Ιδιαίτερα σε αυτές το πρόβλημα των διαφορετικών θεσμικών πλαισίων καθιστά δυσκολότερη τη σύναψη συμφωνιών γι' αυτό οι διαδικασίες ελέγχου και πληροφόρησης συνιστούν μια αποτελεσματική πολιτική προκειμένου να μειώνονται οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθεται ένα τραπεζικό ίδρυμα.

Διαχείριση των κινδύνων

Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι χρηματοοικονομικοί μεσολαβητές είναι αρκετοί και πρέπει σε καθημερινή βάση οι συναλλαγές και οι επενδύσεις που κάνει μια τράπεζα να αποτιμώνται, προκειμένου να ελαχιστοποιείται ο συνολικός κίνδυνος που αντιμετωπίζει. Η αποτελεσματική διαχείριση αυτών των κινδύνων θα καθορίσει και την επιτυχία ή την αποτυχία του συγκεκριμένου πιστωτικού ιδρύματος.

Τα τραπεζικά ιδρύματα, λοιπόν, συλλέγουν και έχουν στην κατοχή τους πληροφορίες για τους υποψήφιους δανειζόμενους ευκολότερα και με πολύ χαμηλότερο κόστος από ότι ένα μεμονωμένο άτομο και συνάπτουν συμβάσεις δανείων με τις πλέον κερδοφόρες μονάδες, είτε πρόκειται για άτομα είτε για επιχειρήσεις. Επειδή παρακολουθούν τις μονάδες αυτές εάν αντιληφθούν ότι αυτές προβαίνουν σε ριψοκίνδυνες ενέργειες μπορούν να σταματήσουν τη χρηματοδότηση.

Επιπλέον χάρη στο μεγάλο αριθμό δανειοδοτούμενων τα τραπεζικά ιδρύματα είναι σε θέση να διασπείρουν τον κίνδυνο ανάλογα με τη φερεγγυότητα του δανειζομένου ενώ δίνουν ιδιαίτερη σημασία και στην αποτίμηση του με την επιβολή των ανάλογων επιτοκίων δανεισμού.

1.8 Η χρησιμότητα των Τραπεζικών Ιδρυμάτων

Από τους περισσότερους οικονομολόγους υποστηρίζεται η άποψη ότι οι χρηματοπιστωτικές αγορές και οι θεσμοί τους αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της αναπτυξιακής διαδικασίας μιας χώρας και πως το χρηματοπιστωτικό και ιδίως το τραπεζικό σύστημα συμβάλλει και προωθεί την οικονομική ανάπτυξη. Συγκεκριμένα θεωρείται πως όταν οι εμπορικές τράπεζες επιλέγουν να χρηματοδοτήσουν τις πλέον κερδοφόρες επιχειρήσεις τότε προωθούν σε πολύ μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη και την παραγωγικότητα μιας χώρας.

Ωστόσο, κάλλιστα θα μπορούσε κάποιος να αναρωτηθεί κατά πόσο είναι χρήσιμη η ύπαρξη ενός τέτοιου συστήματος και για ποιους λόγους οι δύο πλευρές της οικονομίας, δηλαδή οι δανειστές και οι δανειοδοτούμενοι επιλέγουν να πραγματοποιούν τις συναλλαγές τους χρησιμοποιώντας τους ενδιάμεσους φορείς του τραπεζικού συστήματος και δεν καταφεύγουν μόνο στον άμεσο δανεισμό.

Καταρχήν σε μία αγορά χωρίς προβλήματα η ύπαρξη του τραπεζικού συστήματος θα ήταν ανούσια. Αντιθέτως αυτό υπάρχει επειδή υπάρχουν οι διάφορες ατέλειες στην λειτουργία της οικονομίας. Χαρακτηριστικά προβλήματα που ανακύπτουν κατά τη διαδικασία του άμεσου δανεισμού είναι αυτό της ασύμμετρης πληροφόρησης, του κινδύνου καθώς επίσης και η απώλεια ρευστότητας που προκαλείται στους δανειοδότες-πιστωτές.

Θα πρέπει να σημειωθεί πως η τράπεζα όχι μόνο διευκολύνει, απλοποιεί και επιταχύνει τη διαδικασία δανειοδότησης αλλά επίσης παρέχει και στα δύο συμβαλλόμενα μέρη ιδιαίτερα κίνητρα που δεν υπάρχουν στην περίπτωση του άμεσου δανεισμού. Οι δανειστές επιθυμούν να έχουν ρευστότητα, μεγαλύτερη απόδοση και μειωμένο κίνδυνο ενώ οι δανειζόμενοι να ελαχιστοποιήσουν το κόστος δανεισμού και ακόμη να μεγιστοποιήσουν το χρόνο αποπληρωμής των δανείων τους. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, λοιπόν, φροντίζουν να δημιουργούν απαιτήσεις για τους δανειστές και υποχρεώσεις για τους δανειζόμενους οι οποίες είναι περισσότερο ελκυστικές από ότι στην περίπτωση της απευθείας διαπραγμάτευσης (άμεσος δανεισμός). Μάλιστα, με τη διευκόλυνση της παροχής και της λήψης δανείων, οι τράπεζες συντελούν αποτελεσματικά στην εξομάλυνση της κατανάλωσης των ατόμων δηλαδή τη διατήρηση του επίπεδου κατανάλωσης των ατόμων στην περίπτωση που μειωθούν τα έξοδα τους.

Συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επιτελούν τις εξής λειτουργίες:

- ❖ Διευκολύνουν την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών.
- ❖ Φέρνουν σε επαφή τις πλεονασματικές με τις ελλειμματικές μονάδες.
- ❖ Βελτιώνουν την κατανομή των πόρων.
- ❖ Κινητοποιούν τη διαδικασία της αποταμίευσης.
- ❖ Διαχέουν και αποφεύγουν τον κίνδυνο.
- ❖ Αυξάνουν την προσφορά χρήματος στην αγορά.

- ❖ Παρέχουν μεγάλη ποικιλία υπηρεσιών και μηχανισμούς πληρωμών.
- ❖ Μέσω της διαδικασίας μετασχηματισμού των λήξεων και εκείνη της δημιουργίας πολλαπλών καταθέσεων δημιουργούν τη ρευστότητα στην οικονομία.
- ❖ Διαχειρίζονται χαρτοφυλάκια για το κοινό και παρέχουν επενδυτικές συμβουλές από εξειδικευμένο προσωπικό.

Όλες οι παραπάνω λειτουργίες αποδεικνύουν τη χρησιμότητα της ύπαρξης του τραπεζικού συστήματος και γενικότερα των χρηματοπιστωτικών θεσμών και υπηρεσιών για την ομαλή λειτουργία της αγοράς αλλά και την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης.

1.9 Η Εποπτεία των Εμπορικών Τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα

Τα τραπεζικά ιδρύματα είναι καταρχήν επιχειρήσεις και άρα σκοπός είναι η επίτευξη και μεγιστοποίηση κερδών. Για να το επιτύχουν όμως αυτό τα στοιχεία που επιλέγουν για τη σύνθεση του χαρτοφυλακίου τους αντιπροσωπεύουν συχνά αξίες με πολύ υψηλό ποσοστό κίνδυνου. Επιπλέον τα Ίδια Κεφάλαια τους είναι πολύ μικρά σε σχέση με το μέγεθος του ισολογισμού τους με αποτέλεσμα ακόμα και μία μικρή μείωση αυτών να απειλεί τη βιωσιμότητα τους.

Ο ρόλος τους ως διαμεσολαβητές τα υποχρεώνει να εκπληρώνουν ανά πάσα στιγμή τις ανάγκες του κοινού δηλαδή να τους παρέχουν τα απαραίτητα προϊόντα όπως είναι οι καταθέσεις και οι χορηγήσεις, γεγονός που μπορεί να έχει ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις αν παρουσιάσουν έλλειψη ρευστότητας.

Για να διασφαλιστεί, λοιπόν, η προστασία των αποταμιεύσεων του κοινού και γενικότερα η λειτουργία του τραπεζικού συστήματος είναι απαραίτητη η ύπαρξη εποπτείας. Έτσι εκτός από το ρόλο των διαμεσολαβητών, εξίσου σημαντικό ρόλο έχουν σε ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα, οι εποπτικές αρχές. Συγκεκριμένα ο ρόλος τους είναι η επόπτευση της δράσης των διαμεσολαβητών, ώστε να αποφεύγονται οι αυθαιρεσίες. Ακόμη επιβάλλουν προβλεπόμενες κυρώσεις και πειθαρχικές ποινές που

ορίζει ο νόμος ενώ ρυθμίζουν κάθε θέμα που απορρέει από τις διατάξεις. Δικαιούνται να ζητούν κάθε πληροφορία για την άσκηση εποπτείας και ελέγχου στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τομέα.

Η σωστή λειτουργία των εποπτικών αρχών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση της αποτελεσματικής διαμεσολάβησης για το χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς και για την ασφάλεια και τη σταθερότητα του. Η εφαρμογή, λοιπόν, των εποπτικών μηχανισμών που αφορούν τις εμπορικές τράπεζες είναι αρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας. Η άσκηση πιστωτικής πολιτικής από τις Κεντρικές τράπεζες πραγματοποιείται παράλληλα με τον έλεγχο και τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων όπως αυτοί έχουν αποφασιστεί για την εκάστοτε χώρα. Βασικές δραστηριότητες των κεντρικών τραπεζών σε θέματα που αφορούν τον τραπεζικό κλάδο είναι οι παρακάτω:

- ❖ Η έντοκη κατάθεση των ανενεργών ρευστών διαθεσίμων από τις εμπορικές τράπεζες στην Κεντρική.
- ❖ Η επιβολή διακράτησης ενός ελάχιστου υποχρεωτικού ποσοστού ρευστών διαθεσίμων, δηλαδή να κρατούν ένα ορισμένο ποσοστό των καταθέσεων τους σε ρευστή μορφή είτε στα ταμεία τους είτε στα ταμεία της Κεντρικής Τράπεζας.
- ❖ Η διασφάλιση ύπαρξης ικανοποιητικής ρευστότητας για τα τραπεζικά ιδρύματα ανά πάσα χρονική στιγμή. Αυτό μπορεί να γίνει άμεσα με την παροχή της αναγκαίας ρευστότητας ή έμμεσα εποπτεύοντας και παρεμβαίνοντας στις καθημερινές συναλλαγές τους.
- ❖ Η χορήγηση δανειοδοτικής βοήθειας προς τα τραπεζικά ιδρύματα σε περίπτωση που έχουν άμεση ανάγκη ρευστών διαθεσίμων, διαδικασία απαραίτητη για την εύρυθμη λειτουργία όχι μόνο της τράπεζας αλλά και ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος.

Τέλος, η εποπτεία της Κεντρικής Τράπεζας είναι τόσο προληπτική με τη θέσπιση κανόνων και την παροχή οδηγιών, όσο και κατασταλτική με την εποπτεία, τον έλεγχο και τις παρεμβάσεις στη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

2.1 Εννοιολογικό περιεχόμενο και κατηγορίες κινδύνων

2.1.1 Έννοια Κινδύνου

Ο κίνδυνος μπορεί να οριστεί ως: «έννοια που χρησιμοποιείται για να εκφράσει την αβεβαιότητα για τα γεγονότα και τα αποτελέσματά τους τα οποία θα μπορούσαν να έχουν υλική επίδραση στους σκοπούς και τους στόχους μιας οικονομικής οντότητας»

2.1.2 Οι βασικές διακρίσεις των κινδύνων

Οι επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των πιστωτικών ιδρυμάτων, αντιμετωπίζουν ποικίλους κινδύνους οι οποίοι θα μπορούσαν να ενταχθούν στις εξής κατηγορίες:

- ❖ Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι (Financial risks)

Ως χρηματοοικονομικός κίνδυνος ορίζεται η πιθανότητα επέλευσης ζημιάς μίας ανοιγμένης θέσης ή μία τοποθέτησης σε χρηματοπιστωτικά μέσα, λόγω της μεταβολής των όρων της θέσης ή του αντιστοίχου χρηματοπιστωτικού μέσου(προϊόντος) . Δηλαδή, οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι προέρχονται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές και εξαρτώνται από την έκθεση που έχει η επιχείρηση σε αυτές.

Παραδοσιακά οι κυριότεροι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι που απασχολούσαν τα πιστωτικά ιδρύματα ήταν ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος ρευστότητας όμως

λόγω της απελευθέρωσης των αγορών και της ανάπτυξης των χρηματοπιστωτικών μέσων αναπτύχθηκαν νέοι κίνδυνοι αγοράς, οι οποίοι αναλύονται παρακάτω.

❖ Στρατηγικοί κίνδυνοι (Strategic risks)

Οι στρατηγικοί κίνδυνοι αφορούν την αποτυχία απόδοσης του επιχειρηματικού σχεδίου που έχει αναπτύξει η επιχείρηση. Τέτοιος κίνδυνος μπορεί να προκύψει από τη λήψη κακών επιχειρηματικών αποφάσεων, την ακατάλληλη κατανομή των πόρων ή την αδυναμία των φορέων της επιχείρησης να ανταποκριθούν σε τυχόν αλλαγές του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

❖ Επιχειρηματικοί ή Λειτουργικοί Κίνδυνοι (Business or Operational risks)

Οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι αφορούν την πιθανότητα μία επιχείρηση να έχει χαμηλότερα από τα αναμενόμενα κέρδη ή ακόμα και ζημιά και επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες, συμπεριλαμβανομένου του όγκου των πωλήσεων, την τιμολόγηση των προϊόντων ή υπηρεσιών, το κόστος των εισροών, τον ανταγωνισμό, το γενικό οικονομικό κλίμα και τους κυβερνητικούς κανονισμούς. Δηλαδή, η έννοια του επιχειρηματικού κινδύνου περιλαμβάνει τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά γεγονότα.

2.2 Τα πιστωτικά ιδρύματα ως διαχειριστές των κινδύνων

Ο παραδοσιακός ρόλος των χρηματοοικονομικών οργανισμών είναι η διαμεσολάβηση ανάμεσα στις ελλειμματικές και τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες, όμως στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων έχει γίνει πολύ πιο σύνθετος. Οι τράπεζες μετακινούνται ολοένα και περισσότερο από τη θέση του διαμεσολαβητή προς τη θέση του διαχειριστή χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Η διαδικασία αυτή έχει λάβει το όνομα «αποδιαμεσολάβηση»⁵ και αφορά την αντικατάσταση του ρόλου των τραπεζών από ιδρύματα που λαμβάνουν καταθέσεις και χορηγούν δάνεια αναλαμβάνοντας τον σχετικό κίνδυνο σε ιδρύματα που φέρνουν κατευθείαν σε επαφή αυτούς που διαθέτουν κεφάλαια με εκείνους που τα επιθυμούν,

⁵ <http://www.kathimerini.gr/169374/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/kyriarxos-paramenei-o-trapezikos-tomeas-sthn-eyrwpaikh-enwsh>

με αντάλλαγμα την είσπραξη προμηθειών και αμοιβών. Με απλά λόγια οι τράπεζες στρέφονται στις αγορές χρήματος και κεφαλαίου και επιλέγουν την έκδοση και πώληση μετοχών και ομολόγων των πελατών τους, επιλογές που συνεπάγονται την ανάληψη περισσότερων κινδύνων.

Επομένως, εάν οι τράπεζες επιθυμούν να διατηρήσουν την κερδοφορία τους, θα πρέπει να εμπλέκονται όλο και περισσότερο στην ανάληψη και διαχείριση κινδύνων. Σε αυτό το ιδιαίτερα ανταγωνιστικό περιβάλλον, εάν μια τράπεζα έχει ένα πλήρως απαλλαγμένο από κινδύνους χαρτοφυλάκιο, είναι πιο εύκολο να αποκομίσει κέρδη.

Για τους παραπάνω λόγους η διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων έχει γνωρίσει μεγάλη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες τόσο εξαιτίας της, αργής αλλά σταθερής, μεταστροφής των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και της αστάθειας που χαρακτηρίζει τις διεθνείς χρηματοοικονομικές αγορές. Γενικά, η διαδικασία που ακολουθείται για την ανάλυση και τη διαχείριση των κινδύνων αποτελείται από τρία διαδοχικά στάδια, τα ακόλουθα:

- ❖ Εντοπίζονται οι μορφές των κινδύνων που διέπουν τη λήψη μιας απόφασης και διαχωρίζονται ανάμεσα στους κινδύνους οι οποίοι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα και στους κινδύνους οι οποίοι δε χρειάζονται άμεση αντιμετώπιση (κίνδυνοι στους οποίους η Τράπεζα μπορεί να εκτεθεί).
- ❖ Γίνεται λεπτομερής εκτίμηση των κινδύνων και των επιπτώσεων που μπορούν να έχουν στα οικονομικά αποτελέσματα.
- ❖ Διερευνάται η ύπαρξη των εναλλακτικών λύσεων και μέσω των κατάλληλων εργαλείων ανάλυσης πραγματοποιείται η επιλογή της πλέον κατάλληλης λύσης για την αντιμετώπιση των κινδύνων που εντοπίστηκαν.

2.3 Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

Ένα πιστωτικό ίδρυμα, όπως και κάθε άλλη εμπορική επιχείρηση η οποία

λειτουργεί στα πλαίσια της οικονομίας της αγοράς, έχει την πιθανότητα να υποστεί οικονομικές ζημιές και συνεπώς μείωση της καθαρής της θέσης εξαιτίας της πραγματοποίησης ενός μη προσδοκώμενου περιστατικού.

2.3.1 Κίνδυνος ρευστότητας (*Liquidity risk*)

Ο κίνδυνος ρευστότητας αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κινδύνους που καλείται να αντιμετωπίσει ένα πιστωτικό ίδρυμα. Αφορά την έλλειψη ρευστών διαθεσίμων για την κάλυψη των υποχρεώσεων της τράπεζας σε βραχυχρόνιο ορίζοντα. Αυτό μπορεί να οφείλεται είτε σε αδυναμία αύξησης του Παθητικού της, δηλαδή με συγκέντρωση καταθέσεων του κοινού είτε στην αδυναμία ρευστοποίησης στοιχείων του Ενεργητικού της.

Κύριες πηγές ζήτησης ρευστών διαθεσίμων αποτελούν οι κάθε είδους αναλήψεις μετρητών, η ζήτηση δανειακών κεφαλαίων κάθε μορφής, καθώς και ποικίλες άλλες ανάγκες που απαιτούν μετρητά για την εξυπηρέτησή τους. Στοιχείο «κλειδί» για την ελαχιστοποίηση του εν λόγω κινδύνου παραμένει η ορθή διαχείριση των διαθεσίμων των τραπεζικών οργανισμών καθώς και η ορθολογική πρόβλεψη των αναγκών των τραπεζών σε ρευστά διαθέσιμα.

Ο κίνδυνος ρευστότητας⁶ μπορεί να δημιουργήσει ένα φαύλο κύκλο μεταξύ της χρηματοδότησης και της ρευστότητας της αγοράς, προτρέποντας την εμφάνιση συστημικού κινδύνου ρευστότητας, ο οποίος είναι ικανός να αποσταθεροποιήσει το χρηματοοικονομικό σύστημα. Σε τέτοιες περιπτώσεις η παροχή ρευστότητας έκτακτης ανάγκης από τις αρμόδιες αρχές μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο για να αποκατασταθεί η ισορροπία.

Πιο συγκεκριμένα, οι Κεντρικές Τράπεζες έχουν τη δυνατότητα και την υποχρέωση να ελαχιστοποιούν τις πραγματικές δαπάνες των ρευστοποιήσεων και την πιθανότητα κατάρρευσης του χρηματοοικονομικού συστήματος. Ωστόσο, ο ρόλος παροχής ρευστότητας δεν έχει εγγυημένη επιτυχία δεδομένου ότι δεν αντιμετωπίζονται οι ρίζες του προβλήματος. Στην πραγματικότητα, τα δυνητικά οφέλη περιορίζονται από το γεγονός ότι η κεντρική Τράπεζα δε μπορεί να κάνει τη

⁶ Kleopatra Nikolaou (2009). «Liquidity (risk) concepts. Definitions and Interactions» European Central Bank - working paper series.

διάκριση μεταξύ των αφερέγγυων τραπεζών και εκείνων που αδυνατούν να ρευστοποιήσουν. Ως αποτέλεσμα θα πρέπει να συγκεντρωθεί μόνο στην προσωρινή ανάσχεση του φαύλου κύκλου μεταξύ της χρηματοδότησης και της ρευστότητας της αγοράς.

Προκειμένου να εξαλειφθεί ο συστημικός κίνδυνος ρευστότητας απαιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια των πρακτικών διαχείρισης ρευστότητας. Η εποπτεία και η παροχή ρυθμιστικών οδηγιών αποτελούν βασικά όπλα έναντι του κινδύνου αυτού καθώς οι πρακτικές αυτές μπορούν να αντιμετωπίζουν τη ρίζα του κινδύνου ρευστότητας με την ελαχιστοποίηση της ασύμμετρης πληροφόρησης⁷ και του ηθικού κινδύνου⁸ μέσω αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Μάλιστα, με αυτό τον τρόπο είναι ευκολότερη η διάκριση των φερέγγυων και εκείνων που αδυνατούν να ρευστοποιήσουν και κατ' επέκταση η παροχή της απαιτούμενης ρευστότητας.

2.3.2 Πιστωτικός κίνδυνος (*Credit risk*)

Ο πιστωτικός κίνδυνος προκύπτει από την παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζών δηλαδή εκείνη της διαμεσολάβησης για τη μεταφορά κεφαλαίων από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές οικονομικές μονάδες. Τα κεφάλαια αυτά μετασχηματίζονται από τα τραπεζικά ιδρύματα στα κατάλληλα χρηματοοικονομικά μέσα (προϊόντα) με αποτέλεσμα αυτά να αποκτούν νέα χαρακτηριστικά που σχετίζονται με τη διάρκεια τους, το μέγεθος, τη ρευστότητα αλλά και την εμφάνιση του εν λόγω κινδύνου. Όταν οι ελλειμματικές μονάδες, δηλαδή οι δανειζόμενοι αδυνατούν να επιστρέψουν τα κεφάλαια ή τους τόκους αυτών τότε προκύπτει ζημιά η οποία εκφράζεται ως πιστωτικός κίνδυνος.

Ο πιστωτικός κίνδυνος, λοιπόν, μπορεί να οριστεί ως η πιθανότητα ένας αντισυμβαλλόμενος ή δανειολήπτης της τράπεζας να μην μπορέσει να

⁷ Το πρόβλημα που προκύπτει όταν σε μία συναλλαγή ο ένας εκ των δύο συναλλασσομένων έχει περισσότερες πληροφορίες από τον άλλο.

⁸ Ο όρος αναφέρεται στην περίπτωση που ο ένας συμβαλλόμενος σε μία συναλλαγή δεν αντιδρά συνετά και πιθανώς εξαπατά εξαιτίας του γεγονότος ότι έχει περισσότερες γνώσεις ή πληροφορίες από τον άλλο. Δηλαδή, το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου πηγάζει από εκείνο της ασύμμετρης πληροφόρησης.

ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του, όπως αυτές προκύπτουν από τους συμφωνηθέντες όρους.

Για τις περισσότερες τράπεζες⁹ οι χορηγήσεις είναι η μεγαλύτερη και πιο προφανής πηγή του πιστωτικού κινδύνου. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλες πηγές πιστωτικού κινδύνου που αφορούν όλες τις δραστηριότητες της τράπεζας, συμπεριλαμβάνοντας το τραπεζικό χαρτοφυλάκιο, τα στοιχεία εντός και εκτός ισολογισμού και τις λοιπές συναλλαγές. Οι τράπεζες αντιμετωπίζουν ολοένα και περισσότερο πιστωτικό κίνδυνο από διάφορα χρηματοπιστωτικά μέσα εκτός από τα δάνεια, συμπεριλαμβανομένων των διατραπεζικών συναλλαγών, της εμπορικής χρηματοδότησης, των υπηρεσιών συναλλάγματος, των συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης, των ομολόγων, των μετοχών, των δικαιωμάτων προαίρεσης κ.α.

Δεδομένου ότι η έκθεση στον πιστωτικό κίνδυνο εξακολουθεί να είναι η κύρια πηγή προβλημάτων των τραπεζικών ιδρυμάτων σε παγκόσμιο επίπεδο, οι τράπεζες και οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να αντλήσουν χρήσιμα διδάγματα του παρελθόντος. Κατά συνέπεια θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη εντοπισμού, υπολογισμού, παρακολούθησης και ελέγχου του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και την ανάγκη προσδιορισμού των αναγκαίων κεφαλαίων για την κάλυψη του.

Στόχος της διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου είναι να μεγιστοποιήσει την αναμενόμενη απόδοση διατηρώντας την έκθεση της τράπεζας στον πιστωτικό κίνδυνο μέσα στα αποδεκτά πλαίσια. Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει επίσης να εξετάζουν τη σχέση μεταξύ του πιστωτικού κινδύνου και των υπόλοιπων ειδών κινδύνου. Η αποτελεσματική διαχείριση του πιστωτικού κινδύνου αποτελεί κρίσιμο συστατικό για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στη διαχείριση κινδύνων και είναι απαραίτητη για τη μακροπρόθεσμη επιτυχία οποιουδήποτε τραπεζικού οργανισμού.

Οι παρακάτω αρχές θα πρέπει να εφαρμόζονται σε κάθε επιχείρηση δανεισμού, εφόσον υπάρχει το ενδεχόμενο εμφάνισης πιστωτικού κινδύνου:

- ❖ Η καθιέρωση ενός κατάλληλου περιβάλλοντος για τον πιστωτικό κίνδυνο.
- ❖ Η λειτουργία ενός πλαισίου που θα επιτρέπει την υγιή διαδικασία χορηγήσεων

⁹ «Principles for the Management of Credit risk» (2000) Basel Committee on Banking Supervision.

- ❖ Η διατήρηση της κατάλληλης διοίκησης της χορήγησης πιστώσεων, της μέτρησης και της παρακολούθησης της διαδικασίας.
- ❖ Η εξασφάλιση επαρκών ελέγχων αναφορικά με τον ενδεχόμενο πιστωτικό κίνδυνο.

2.3.3 Κίνδυνος αγοράς (Market risk)

Σύμφωνα με την επιτροπή της Βασιλείας ο κίνδυνος αγοράς ορίζεται ως ο κίνδυνος ζημιών ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος, από θέσεις εντός και εκτός ισολογισμού και προέρχεται από μεταβολές των τιμών της αγοράς.¹⁰

Ο κίνδυνος αγοράς αφορά την εμφάνιση όλων των πιθανών απωλειών εξαιτίας μεταβολών στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, τα επιτόκια, τις τιμές των μετοχών καθώς επίσης και τις τιμές των εμπορευμάτων. Πρόκειται, δηλαδή, για μεταβολές σε παράγοντες που δε μπορούν να προβλεφθούν έγκαιρα και με ακρίβεια. Σε αναλογία με τους παραπάνω παράγοντες μπορεί να διακριθεί στον κίνδυνο μεταβολής επιτοκίων, τον κίνδυνο συναλλάγματος, τον κίνδυνο μετοχών και τον κίνδυνο εμπορευμάτων. Από αυτούς οι τρεις πρώτοι αφορούν τα πιστωτικά ιδρύματα.

❖ Κίνδυνος μεταβολής επιτοκίων (Interest rate risk)

Ο κίνδυνος επιτοκίων συνίσταται τόσο στη μεταβολή της αξίας μίας επενδυτικής θέσης, όσο και στο εισόδημα που προέρχεται από τη θέση αυτή εξαιτίας μίας απροσδόκητης μεταβολής των επιτοκίων της αγοράς. Αποτέλεσμα μια τέτοιας μεταβολής μπορεί να είναι η μείωση της αξίας ενός πιστωτικού ιδρύματος είτε εξαιτίας της μείωσης της τιμής κάποιου χρηματοπιστωτικού μέσου (προϊόντος) με επακόλουθο τη μείωση των Ιδίων Κεφαλαίων του, είτε λόγω της μείωσης του εισοδήματος που αναμένει από το χαρτοφυλάκιο του.

Για να κατανοήσουμε το παραπάνω υποθέτουμε ότι το χαρτοφυλάκιο μιας τράπεζας περιλαμβάνει ένα ομόλογο σταθερής απόδοσης το οποίο αποδίδει τοκομερίδια με επιτόκιο 8% ετησίως. Εάν τα επιτόκια στην αγορά αυξηθούν, π.χ.

¹⁰ “Market risk can be defined as the risk of losses in on and off-balance sheet positions arising from adverse movements in market prices.” Basel Committee on Banking Supervision: Revisions to the Basel II market risk framework, 2010.

κατά 2% η αγοραία τιμή του ομολόγου θα μειωθεί όπως συμβαίνει σε κάθε περίπτωση αύξησης των επιτοκίων. Επομένως το ομόλογο και κατ' επέκταση το χαρτοφυλάκιο της τράπεζας θα εμφανίσει μειωμένα κέρδη ή ζημιά. Μάλιστα αν αναλογιστεί κανείς ότι η τράπεζα έχει χρησιμοποιήσει μέρος των τραπεζικών καταθέσεων για την αγορά του ομολόγου αυτού, τις οποίες πρέπει να επιστρέψει στην ονομαστική τους αξία εφόσον υπάρξει ανάλογη απαίτηση, τότε αντιλαμβάνεται την υποχρεωτική μείωση των Ιδίων Κεφαλαίων.

❖ Κίνδυνος συναλλάγματος (Foreign exchange risk)

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος είναι εκείνος που προκύπτει από τις μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες και επηρεάζει τις θέσεις σε συνάλλαγμα που έχει αναλάβει μια τράπεζα όσον αφορά τη διαχείριση των χρηματικών διαθεσίμων της.

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος στις μέρες¹¹ μας και ιδίως μετά την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος στις ευρωπαϊκές χώρες του πυρήνα του ευρώ εξαλείφθηκε για τις συναλλαγές μεταξύ χωρών-μελών της Ευρώπης, αλλά υφίσταται στις οικονομικές σχέσεις, λόγω της ύπαρξης ισοτιμίας των νομισμάτων, μεταξύ της Ευρώπης με τρίτες χώρες. Γενικώς, ο κίνδυνος της μορφής αυτής που καλείται και εμπορικός κίνδυνος, παρακολουθείται σε πραγματικό χρόνο με αυστηρά όρια και ιδιαίτερη προσοχή.

❖ Κίνδυνος μετοχών (Equity risk)

Ο κίνδυνος αυτός αφορά τη μεταβολή των τιμών των μετοχικών τίτλων που ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών με αποτέλεσμα τα πιστωτικά ιδρύματα να συναντούν δυσκολίες στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που έχουν στο επενδυτικό κοινό εξαιτίας της μείωσης της καθαρής θέσης τους, δηλαδή των Ιδίων κεφαλαίων.

2.3.4 Συστημικός κίνδυνος (*Systemic risk*)

Ο συστημικός κίνδυνος αναφέρεται στην αδυναμία ενός πιστωτικού ιδρύματος να εκπληρώσει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του με αποτέλεσμα να προκαλέσει

¹¹ Ζοπουνίδης Κ., Λεμονάκης Μ. (2005)

αδυναμία σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβάνων των εταιριών επενδύσεων, ή σε επιχειρήσεις να εκπληρώσουν τις δικές τους υποχρεώσεις. Συνέπεια αυτού είναι η μετάδοση της αφερεγγυότητας, μέσω αλυσιδωτών αντιδράσεων, στα συστήματα πληρωμών ποικίλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, γεγονός που τελικά αντανακλά στο επενδυτικό κοινό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών ο συστημικός κίνδυνος μπορεί να εξαπλωθεί όχι μόνο σε μία μεμονωμένη αγορά αλλά και σε ολόκληρο το οικονομικό σύστημα.

2.4 Μη χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι

2.4.1 Λειτουργικός κίνδυνος (Operational risk)

Σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας¹² ο λειτουργικός κίνδυνος ορίζεται ως ο κίνδυνος πραγματοποίησης ζημιών, είτε από ανεπαρκείς ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες, συστήματα ή ανθρώπινο παράγοντα είτε από εξωτερικά αίτια. Από τον ορισμό αυτό εξαιρούνται οι κίνδυνοι φήμης και στρατηγικής των πιστωτικών ιδρυμάτων όμως περιλαμβάνεται ο νομικός κίνδυνος, ο οποίος αναλύθηκε προηγουμένως.

Ο λειτουργικός κίνδυνος περιλαμβάνει μια ευρεία κατηγορία γεγονότων που δε μπορούν να ενταχθούν εύκολα σε κάποια κατηγορία κινδύνου ή να μετρηθούν όπως οι παραδοσιακοί κίνδυνοι. Τέτοιο κίνδυνοι είναι εκείνοι που προκύπτουν από εσωτερικές ή εξωτερικές απάτες (π.χ. φοροδιαφυγή, υπεξαίρεση περιουσιακών στοιχείων, απάτη), από φυσικές καταστροφές, από ελαττωματικά προϊόντα, αστοχίες υλικού, αποτυχίες λογισμικού ή λανθασμένη παροχή υπηρεσιών, από λογιστικά λάθη κ.α.

Ωστόσο, βασικό χαρακτηριστικό των λειτουργικών κινδύνων είναι ότι είναι συνήθως απρόβλεπτοι ως προς το είδος και τη στιγμή που θα συμβούν, σχετικά

¹² «The risk of direct or indirect loss resulting from inadequate or failed internal processes, people and systems or from external events. Strategic and reputational risk is not included in this definition.»
Basel Committee on banking supervision. Consultative document: Operational risk (2001), page 6

σπάνιοι με αποτέλεσμα να μη λαμβάνονται υπόψη στο επίπεδο που θα έπρεπε και λόγω της ποικιλίας και πολυπλοκότητας τους δεν υπάρχει πάντοτε σαφής τρόπος αντιμετώπισης.

2.4.2 Νομικός κίνδυνος (*Legal risk*)

Ο εν λόγω κίνδυνος προέρχεται από νομικά ζητήματα και προβλήματα που συχνά προκύπτουν κατά τη διεκπεραίωση των συναλλαγών. Γενικά το νομικό πλαίσιο το οποίο διέπει τη λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων μεταβάλλεται συχνά και περιλαμβάνει νέες ρυθμιστικές οδηγίες ή παύει την ισχύ παλαιών. Αυτό δύναται να επηρεάσει τη διεξαγωγή των τραπεζικών συναλλαγών, τη σύναψη συμφωνιών ή την ανάπτυξη και παροχή νέων υπηρεσιών. Επίσης ο νομικός κίνδυνος μπορεί να οδηγήσει σε οικονομική ζημία όταν πρόκειται για κάποιο πρόστιμο που επιβλήθηκε από τις εποπτικές ή δικαστικές αρχές.

2.4.3 Πολιτικός κίνδυνος (*political risk*)

Οι επενδύσεις που γίνονται σε ξένες κεφαλαιαγορές μπορεί να συνοδεύονται από τον κίνδυνο απώλειας αποδόσεων λόγω μιας απρόσμενης πολιτικής αστάθειας ή μιας εμπόλεμης κατάστασης και γενικά καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από μεγάλη αστάθεια.

2.5 Συμπεράσματα

Ο τομέας της διαχείρισης κινδύνων αναδεικνύεται όλο και περισσότερο σημαντικός εξαιτίας των εξελίξεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές αλλά και ανάληψη νέων ρόλων και αρμοδιοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα. Κρίνεται, μάλιστα αναγκαία η θέσπιση κανόνων αναφορικά με τη διαχείριση των κινδύνων και η ουσιαστική εποπτεία αυτής όπως αποδεικνύει η συνεχής και συστηματική έκδοση οδηγιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τα Τραπεζικά ιδρύματα καθώς επίσης και από τις απαιτήσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, όπως αναλύονται στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

3.1 Ο ρόλος των εποπτικών αρχών στο τραπεζικό σύστημα

Η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών αποτελεί διαρκές αντικείμενο ελέγχου των εποπτικών αρχών, λόγω της φύσης και της έντασης των κινδύνων που περιέχουν αυτές. Πιο συγκεκριμένα το ελάχιστο ύψος απαιτούμενων ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών καθώς και τα θέματα της κεφαλαιακής τους επάρκειας είναι μέλημα, τόσο από άποψη ρυθμιστική, όσο και από εποπτική της Επιτροπής της Βασιλείας η οποία όπως θα δούμε παρακάτω ασχολείται εκτενώς με το δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας ή Φερεγγυότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που το τραπεζικό σύστημα υπόκειται συνεχώς σε ρυθμιστικές παρεμβάσεις με σκοπό τη σταθεροποίηση του και την αποφυγή τραπεζικών πτωχεύσεων.

Τα τραπεζικά ιδρύματα είναι κατά κύριο λόγο διαχειριστές των πλεοναζόντων κεφαλαίων του κοινού με αποτέλεσμα η εμπιστοσύνη του προς αυτά να αντανακλά την εμπιστοσύνη προς το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα και την οικονομία γενικότερα. Επιπλέον παρέχουν στην αγορά , την αναγκαία για την ανάπτυξη όλων των συμμετεχόντων στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, ρευστότητα. Τέλος τα τραπεζικά ιδρύματα είναι πολύ ευάλωτα έναντι των χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Η πτώχευση ενός τραπεζικού ιδρύματος έχει πολύ σοβαρές συνέπειες οι οποίες δύσκολα αναστρέφονται και δεν επηρεάζουν μόνο τους καταθέτες και δανειστές του αλλά μπορεί να επεκταθούν σε όλη την αγορά προκαλώντας αλυσιδωτές αντιδράσεις και απώλεια της εμπιστοσύνης του κοινού. Η οικονομική αστάθεια, δηλαδή, του τραπεζικού κλάδου επηρεάζει ολόκληρη την οικονομία της χώρας και μπορεί να δώσει περιθώρια στην ανάπτυξη συστημικών κινδύνων ή τη μετάδοση κρίσεων και πέρα από τα εθνικά σύνορα εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης και πολυπλοκότητας που χαρακτηρίζει το χρηματοπιστωτικό περιβάλλον.

Για τους ανωτέρω λόγους κρίνεται είναι περισσότερο από προφανής η ανάγκη προστασίας των αποταμιεύσεων των καταθετών και η διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος με τις κατάλληλες ρυθμιστικές παρεμβάσεις, την επίβλεψη και εποπτεία. Αυτές πραγματοποιούνται από τις Κεντρικές Τράπεζες οι οποίες ακολουθούν τα πλαίσια που θέτει η Επιτροπή της Βασιλείας.

3.2 Η Επιτροπή της Βασιλείας

3.2.1 Ιστορική αναδρομή

Τα δύο βασικότερα είδη κινδύνων που αντιμετώπιζαν τα πιστωτικά ιδρύματα μέχρι τη δεκαετία του 1970 ήταν ο πιστωτικός και ο κίνδυνος ρευστότητας. Οι δε επονομαζόμενοι κίνδυνοι της αγοράς, όπως ο επιτοκιακός και ο συναλλαγματικός είχαν αντιμετωπιστεί με την εφαρμογή του διεθνούς νομισματικού συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods, το οποίο συμφωνήθηκε μεταξύ σαράντα πέντε κρατών που βρέθηκαν στις ΗΠΑ την 1^η Ιουλίου 1944 και τα οποία ίδρυσαν παράλληλα το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Παγκόσμια Τράπεζα.

Ωστόσο στις αρχές της δεκαετίας του 1970 το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών καταργήθηκε και στη θέση του δημιουργήθηκε ένα άλλο σύστημα, εκείνο των κυμαινόμενων συναλλαγματικών ισοτιμιών. Το δολάριο των ΗΠΑ που με τη συμφωνία του Bretton Woods αποτέλεσε παρεμβατικό νόμισμα, δηλαδή χρησιμοποιούνταν για την ανταλλαγή νομισμάτων με χρυσό, τελικά αποσυνδέθηκε από αυτόν με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνεται συσσώρευση δολαρίων.

Τα πιστωτικά ιδρύματα έγιναν πιο ευάλωτα στους μέχρι τότε άγνωστους κινδύνους των συναλλαγματικών και επιτοκιακών μεταβολών. Η κατάσταση επιδεινώθηκε το 1973 οπότε και ξέσπασε η πρώτη μεγάλη πετρελαϊκή κρίση η οποία οδήγησε σε κατακόρυφη αύξηση της τιμής του πετρελαίου και μείωση της ζήτησης του από τα περισσότερα κράτη, στα οποία αυξήθηκε η ανεργία και οι οικονομίες τους βρέθηκαν σε κατάσταση ύφεσης. Από τα πρώτα θύματα των μεταβολών αυτών ήταν η γερμανική τράπεζα Bankhaus Herstatt η οποία οδηγήθηκε σε πτώχευση το 1974 και

στη συνέχεια η αμερικανική Franklin National, δημιουργώντας επιπτώσεις και στο υπόλοιπο τραπεζικό σύστημα.

Δεδομένων των περιστατικών αυτών και της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης που δημιούργησε σημαντικά προβλήματα και στην τραπεζική αγορά, δημιουργήθηκε η ανάγκη διεθνούς συνεργασίας στον τομέα της εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων ή οποία είχε ως επακόλουθο τη σύσταση μίας επιτροπής με αρχικό όνομα Επιτροπή την Ρύθμιση του Τραπεζικού Συστήματος και των Εποπτικών Πρακτικών(Committee for Banking Regulation and Supervisory Practices).

Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε στα τέλη του 1974 στην ομώνυμη πόλη της Βασιλείας στην Ελβετία από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών-μελών της επονομαζόμενης «Ομάδας των 10» (Group of Ten-G10). Αυτά τα κράτη ήταν αρχικά δέκα: ΗΠΑ, Γερμανία, Γαλλία, Μεγάλη Βρετανία, Καναδάς, Ιταλία, Ισπανία, Ολλανδία, Σουηδία, Βέλγιο και Ιαπωνία. Το 1964 προσχώρησε και η Ελβετία αλλά το όνομα παρέμεινε το ίδιο.

Πρόκειται για μία οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών¹³ (Bank of International Settlements) που επίσης εδρεύει στη Βασιλεία της Ελβετίας. Παρόλο που τα συμπεράσματα της δεν έχουν νομική ισχύ και οι κανόνες της αποτελούν γενικές κατευθυντήριες αρχές που αποσκοπούν στη διαμόρφωση γενικών εποπτικών κατευθύνσεων, η αποδοχή τους από τις εποπτικές αρχές των χωρών είναι ιδιαίτερα μεγάλη.

Η Επιτροπή, που περιλαμβάνει περίπου τριάντα τεχνικές ομάδες εργασίας και ομάδες καθηκόντων, συνεδριάζει 4-5 φορές το χρόνο και οι χώρες που συμμετέχουν αντιπροσωπεύονται είτε από τις Κεντρικές Τράπεζες είτε από όποια άλλη αρχή είναι επιφορτισμένη με την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος.

Συγκεκριμένα, ενημερώνει τους διοικητές των Κεντρικών τραπεζών της «Ομάδας των Δέκα» και αυτοί συναντώνται στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών

¹³ Είναι ο διεθνής οργανισμός που στηρίζει τη διεθνή οικονομική και νομισματική συνεργασία και λειτουργεί ως τράπεζα των Κεντρικών Τραπεζών. Αποτελεί τον αρχαιότερο διεθνή χρηματοοικονομικό οργανισμό με έτος ίδρυσης το 1930 (Αγγελόπουλος, 2003)

για να μελετήσουν τις προτάσεις της. Κατόπιν, εφόσον συμφωνούν δεσμεύονται να στηρίζουν τις προτάσεις αυτές με την ανάληψη βασικών πρωτοβουλιών.

3.2.2 Οι στόχοι και ο ρόλος της Επιτροπής της Βασιλείας

Η Επιτροπή είχε ως στόχο τη μελέτη, επεξεργασία και έκδοση κανόνων για τη βελτίωση της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο με την προϋπόθεση ότι το χάσμα μεταξύ της εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων σε διαφορετικές χώρες του κόσμου θα μειωθεί. Για την επίτευξη αυτού του στόχου απαιτείται η κάλυψη τριών βασικών αρχών:

- ❖ Όλα τα τραπεζικά ιδρύματα οφείλουν να έχουν συστήματα εποπτείας
- ❖ Τα εποπτικά συστήματα πρέπει να είναι επαρκή
- ❖ Τα τραπεζικά ιδρύματα θα ακολουθούν κοινούς κανόνες ώστε ο ανταγωνισμός να είναι δίκαιος και να κινείται σε προκαθορισμένα πλαίσια

Ουσιαστικά, ο στόχος ήταν η δημιουργία μιας κεντρικής τράπεζας με παγκόσμιοποιημένο χαρακτήρα ή οποία θα ήλεγχε τις κεντρικές τράπεζες όλων των χωρών και αυτές με τη σειρά τους θα προωθούσαν την εποπτική πολιτική της στις εμπορικές τράπεζες της εκάστοτε χώρας, επιτυγχάνοντας τη σταθεροποίηση του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος. Το ρόλο αυτό ανέλαβε η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών ενώ η Επιτροπή της Βασιλείας δίνει τις κατευθύνσεις αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι της Τράπεζας.

Η Επιτροπή για να πετύχει την αποστολή της προωθεί και διευκολύνει την ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ των χωρών σε θέματα τραπεζικής εποπτείας . Βασικά μέσα για την επίτευξη της αποστολής αυτής είναι:

- ❖ Η ανταλλαγή πληροφοριών για τις ρυθμίσεις σε θέματα εποπτείας σε εθνικό επίπεδο.

- ❖ Η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των κανόνων και των τεχνικών εποπτείας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος.
- ❖ Η θέσπιση ελάχιστων προτύπων και κανόνων εποπτείας σε δραστηριότητες και θέματα κάθε φορά που είναι αναγκαίο.

Η πρώτη προσπάθεια της Επιτροπής αναφορικά με την ενιαία εποπτεία πραγματοποιήθηκε το 1983 με την κοινοποίηση της εργασίας «Principles for the Supervision of Banks Foreign Establishments». Με αυτή τέθηκαν οι βάσεις για ενιαία εποπτεία ενώ μία προσθήκη το 1990 ενισχύθηκε η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των τραπεζικών εποπτικών αρχών διαφόρων χωρών. Η διαμόρφωση των αρχών αυτών ολοκληρώθηκε το 1992 και δημοσιεύτηκαν ως «Ελάχιστα Πρότυπα» (Minimum Standards). Από τότε η Επιτροπή μελετά και προτείνει μηχανισμούς υιοθέτησης αυτών.

Τον Ιούνιο του 1996 140 χώρες συμμετείχαν στη Διεθνή Συνάντηση για την Τραπεζική Εποπτεία (International Conference on Banking Supervision) και προσυπόγραψαν νέα έκθεση της Επιτροπής η οποία περιείχε προτάσεις για την υπέρβαση των προβλημάτων ενοποιημένης εποπτείας των συναλλαγών μεταξύ χωρών.

3.2.3 Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εταιρική διακυβέρνηση

Ένα σύνολο χαρακτηριστικών οδηγιών που εξέδωσε η Επιτροπή το 1999 περιγράφεται σε δημοσιευμένη έκθεση με τον τίτλο «Basel Committee on banking Supervision: Enhancing corporate governance for banking organizations», η οποία απευθύνεται στις εποπτικές αρχές και τους τραπεζικούς οργανισμούς παγκοσμίως, μεταφρασμένα αποσπάσματα της οποίας ακολουθούν:

«Λαμβάνοντας υπόψη το σημαντικό ρόλο της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης των τραπεζών σε μια οικονομία, τον υψηλό βαθμό ευαισθησίας τους

σε πιθανές δυσκολίες που προκύπτουν από τη μη αποτελεσματική εταιρική διακυβέρνηση και την ανάγκη διαφύλαξης των κεφαλαίων των καταθετών , η εταιρική διακυβέρνηση για τους τραπεζικούς οργανισμούς έχει μεγάλη σημασία για το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και απαιτεί στοχευόμενη εποπτική καθοδήγηση.»

«Οι αποτελεσματικές πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης είναι απαραίτητες για την επίτευξη και τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού και της εμπιστοσύνης του στο τραπεζικό σύστημα , το οποίο είναι ζωτικής σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού τομέα και της οικονομίας στο σύνολό της .

Η κακή εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να συμβάλει σε πτωχεύσεις τραπεζών , οι οποίες μπορεί να οδηγήσουν σε σημαντικές απώλειες για το δημόσιο και σε πιθανές επιπτώσεις σε οποιοδήποτε εφαρμοστέο σύστημα ασφάλισης των καταθέσεων αλλά και σε ευρύτερες μακροοικονομικές επιπτώσεις , όπως ο κίνδυνος μετάδοσης και οι επιπτώσεις για τα συστήματα πληρωμών .

Επιπλέον , η κακή εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να οδηγήσει τις αγορές να χάσουν την εμπιστοσύνη τους στις ικανότητες των τραπεζών να διαχειριστούν σωστά τα περιουσιακά στοιχεία και τις υποχρεώσεις τους , συμπεριλαμβανομένων των καταθέσεων , το οποίο θα μπορούσε με τη σειρά του να προκαλέσει πτώχευση ή κρίση ρευστότητας . Εντωμεταξύ, εκτός από τις ευθύνες τους προς τους μετόχους , οι τράπεζες έχουν επίσης την ευθύνη στους καταθέτες τους.»

Επιπλέον στην έκθεση της Επιτροπής περιγράφεται με σαφήνεια ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος των εποπτικών αρχών και παρουσιάζονται οι βασικές αρχές που θα βοηθήσουν τις αρχές στις εκτιμήσεις τους:

- ❖ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να παρέχουν καθοδήγηση προς τις τράπεζες για την ορθή εταιρική διακυβέρνηση και τις πρακτικές τους.
- ❖ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν την εταιρική διακυβέρνηση ως ένα στοιχείο της προστασίας των καταθετών .
- ❖ Οι εποπτικές αρχές πρέπει να καθορίσουν εάν η τράπεζα έχει υιοθετήσει και εφαρμόσει υγιείς πολιτικές και πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης .

- ❖ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αξιολογούν την ποιότητα του ελέγχου των τραπεζών.
- ❖ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα της δομής της τράπεζας.
- ❖ Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να αναφέρουν στο συμβούλιο των διευθυντών και τη διοίκηση προβλήματα που ανιχνεύουν μέσω των εποπτικών προσπαθειών τους .

3.3 Το σύμφωνο της Βασιλείας I

Από τις αρχές του 1980 παρατηρήθηκε επιδείνωση της κεφαλαιακής επάρκειας πολλών μεγάλων διεθνών τραπεζών παράλληλα με την εμφάνιση διαφόρων χρηματοοικονομικών κινδύνων και ιδίως του πιστωτικού κινδύνου. Το ζήτημα της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών απασχόλησε ιδιαίτερα την Επιτροπή από τότε έως και σήμερα.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η χειροτέρευση των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών , η Επιτροπή με τη στήριξη των κυβερνήσεων της Ομάδας των Δέκα υιοθέτησε ένα Διεθνές Σύμφωνο το οποίο έγινε γνωστό ως Σύμφωνο της Βασιλείας (Basel Capital Accord) ή απλά Βασιλεία I.

Επρόκειτο ουσιαστικά για ένα κανονισμό ο οποίος έθετε τα όρια κατώτατης κεφαλαιακής επάρκειας για τα τραπεζικά ιδρύματα. Ο λόγος που δόθηκε έμφαση στις κεφαλαιακές απαιτήσεις είναι ότι από εποπτική διάσταση το κεφάλαιο αποτελεί ένα είδος αποθέματος ασφαλείας του πιστωτικού ιδρύματος για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών σε περίπτωση που τα αποθεματικά έχουν εξαντληθεί.

Το σύμφωνο αφού οριστικοποιήθηκε σε ένα σύστημα μέτρησης των κινδύνων και εγκρίθηκε από τις αρχές των χωρών που αποτελούσαν το G10, δόθηκε προς εφαρμογή στις τράπεζες τον Ιούλιο του 1988, ορίζοντας ως τελικό χρόνο εφαρμογής του συστήματος την 31-12-1992.

Το σύμφωνο της Βασιλείας ενσωματώθηκε στην εγχώρια νομοθεσία των χωρών του G10 μέσα στο ορισμένο χρονικό διάστημα με εξαίρεση την Ιαπωνία, οι τράπεζες της οποίας χρειάστηκαν μεγαλύτερη μεταβατική περίοδο. Μάλιστα υιοθετήθηκε και από άλλες χώρες των οποίων οι τράπεζες εξασκούσαν διεθνή δραστηριότητα. Τελικά, το 1993 ανακοινώθηκε ότι τράπεζες της Ομάδας των Δέκα τηρούσαν τους όρους του Συμφώνου αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια.

Τα δύο βασικά ζητήματα που αναφέρθηκαν στη Βασιλεία I είναι ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για την κάλυψη έναντι της έκθεσης τους στον πιστωτικό κίνδυνο και ο καθορισμός των στοιχείων των ιδίων εποπτικών κεφαλαίων που πρέπει να διατηρούν οι τράπεζες ώστε να καλύπτουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Σύμφωνα με το σύστημα του Συμφώνου τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να καλύπτουν μία ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση ύψους 8%, δηλαδή το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων τους σε σχέση με τον πιστωτικό κίνδυνο που προκύπτει από το δανειακό τους χαρτοφυλάκιο πρέπει να είναι τουλάχιστον 8%. Η απαίτηση αυτή ορίζεται ως δείκτης Φερεγγυότητας.

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος}}$$

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} \geq 8$$

(Σχέση 3.1)

Στα κεφάλαια περιλαμβάνονται εκτός από το μετοχικό και τα αποθεματικά (κεφάλαια Tier 1) και κάποιες μορφές ξένων δανείων όπως ομολογίες μειωμένης εξασφάλισης (κεφάλαια Tier 2). Ωστόσο σε κάθε περίπτωση η Επιτροπή ορίζει ότι το 50% των Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων πρέπει να αποτελείται από τα λογιστικά ίδια κεφάλαια. Έτσι στην περίπτωση που ο αριθμητής αποτελείται μόνο από Ίδια Κεφάλαια ο δείκτης φερεγγυότητας αρκεί να είναι 4%.

Για τον υπολογισμό του παρονομαστή, ο οποίος αποτελεί τον πιστωτικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει το τραπεζικό ίδρυμα λαμβάνεται υπόψη ένα σύστημα αξιολόγησης του κινδύνου του ενεργητικού της τράπεζας (Risk weighting), το οποίο συμπεριλαμβάνει τις εξής κατηγορίες ανάλογα με τον κίνδυνο που περιέχουν:

- ❖ Πρώτη κατηγορία με συντελεστή 0% η οποία περιλαμβάνει στοιχεία του Ενεργητικού χωρίς κίνδυνο όπως τα μετρητά.
- ❖ Η δεύτερη με συντελεστή 20% αφορά στοιχεία με μικρό κίνδυνο, όπως είναι τα δάνεια που χορηγούνται σε τράπεζες κρατών-μελών του ΟΟΣΑ¹⁴ καθώς και απαιτήσεις από κεντρικές κυβερνήσεις.
- ❖ Η Τρίτη κατηγορία με συντελεστή 50% περιλαμβάνει μόνο στεγαστικά δάνεια που αφορούν τόσο αστικά όσο και επαγγελματικά ακίνητα.
- ❖ Στην τέταρτη κατηγορία με συντελεστή 100% περιλαμβάνονται στοιχεία Ενεργητικού με εξαιρετικό κίνδυνο όπως δάνεια σε τράπεζες χωρών που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ.

Τον Ιανουάριο του 1996 η Επιτροπή τροποποίησε το Σύμφωνο της Βασιλείας I (Amendment to the Capital Accord) ώστε αυτό να περιλαμβάνει και τον πιστωτικό κίνδυνο της αγοράς που προέρχεται από την ανοικτή θέση των τραπεζών σε: συνάλλαγμα, μετοχές, διαπραγματευόμενους τίτλους χρέους, εμπορεύματα και δικαιώματα προαίρεσης. Αποτέλεσμα ήταν ο διαμορφωμένος δείκτης Φερεγγυότητας:

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος} + 12,5\text{Κίνδυνοι αγοράς}}$$

(Σχέση 3.2)

Με την επιβολή ενός ελάχιστου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας η Επιτροπή βοήθησε στην εναρμόνιση του διεθνούς εποπτικού συστήματος για πρώτη φορά.

¹⁴ Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης. Είναι διεθνής οργανισμός εκείνων των αναπτυγμένων χωρών που υποστηρίζουν τις αρχές της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και της οικονομίας της ελεύθερης αγοράς.

Πάρα τους αυστηρούς κανόνες που έθεσε, όμως, πολλές τράπεζες οδηγήθηκαν στην πτώχευση τη δεκαετία του 1990.

Οι αιτίες εντοπίστηκαν στους ελλειείς κανόνες τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης και ένας νέος κίνδυνος που ονομάστηκε λειτουργικός εμφανίστηκε, δημιουργώντας την ανάγκη ανάπτυξης ενός νέου κανονιστικού πλαισίου που ονομάστηκε Σύμφωνο της Βασιλείας II.

3.4 Το σύμφωνο της Βασιλείας II

3.4.1 Εισαγωγή

Η δεκαετία του 1990 χαρακτηρίστηκε από οικονομική αστάθεια, χρηματοπιστωτικές κρίσεις και ραγδαίως μεταβαλλόμενες συνθήκες στο χρηματοοικονομικό χώρο και ιδίως στην τραπεζική αγορά, γεγονός που προκάλεσε την ανάγκη αναθεώρησης του πρώτου Συμφώνου της Βασιλείας, καθώς αυτό αδυνατούσε να ανταπεξέλθει στις μεταβολές.

Αποτέλεσμα της αδυναμίας αυτής ήταν αρχικά η προσπάθεια τροποποίησης του αρχικού Συμφώνου αλλά κατόπιν διαβουλεύσεων των ενδιαφερόμενων μερών¹⁵ προτάθηκε η αντικατάσταση του με ένα νέο κανονιστικό πλαίσιο, το οποίο δόθηκε στη δημοσιότητα το 2001 και τέθηκε σε πλήρη εφαρμογή το 2007. Το νέο πλαίσιο ονομάστηκε Σύμφωνο της Βασιλείας II (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a revised framework) ή Βασιλεία II.

Ο βασικός στόχος του νέου συμφώνου είναι η βελτίωση του τρόπου με τον οποίο οι κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζικών ιδρυμάτων ανταποκρίνονται στους κινδύνους της αγοράς και στις χρηματοοικονομικές εξελίξεις και συνίστανται στις εξής κατευθύνσεις:

- ❖ Στη διαφύλαξη της πειθαρχίας της αγοράς με βασικό σκοπό την εύρυθμη λειτουργία και σταθερότητα του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.
- ❖ Στον προσδιορισμό των βασικών αρχών που θα διέπουν τη διαδικασία αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές, της πολιτικής και των μηχανισμών των τραπεζών για τη διασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας.

¹⁵ Κατά τη διάρκεια των οποίων η Επιτροπή δοκίμασε πιλοτικά το Σύμφωνο σε περισσότερες από 400 τράπεζες 40 χωρών.

- ❖ Στη μείωση του χάσματος μεταξύ ανταγωνιστικών τραπεζικών ιδρυμάτων με τον καθορισμό ομοιόμορφων διαδικασιών εποπτείας από τις αρμόδιες εποπτικές αρχές.
- ❖ Στον υπολογισμό και στην υποβολή των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των κινδύνων που αναλαμβάνουν τα τραπεζικά ιδρύματα με τρόπο που να αποτρέπεται η πιθανότητα πτώχευσης.
- ❖ Στην απόδοση έμφασης στη διαφάνεια της αγοράς και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των τραπεζών.
- ❖ Στην ενίσχυση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στα πιστωτικά ιδρύματα με την υποχρεωτική δημοσιοποίηση ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων ώστε να επιτρέπεται η αντικειμενική αξιολόγηση της κεφαλαιακής επάρκειας.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II περιλαμβάνει τρεις βασικές ενότητες-πυλώνες τις ακόλουθες:

- ❖ Πυλώνας I: Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις
- ❖ Πυλώνας II: Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- ❖ Πυλώνας III: Αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού και πειθαρχία μέσω της αγοράς.

Οι τρεις πυλώνες του νέου συμφώνου λειτουργούν συμπληρωματικά και πρέπει να εφαρμόζονται συνολικά διαφορετικά η εποπτεία δε μπορεί να επιτύχει τους στόχους της.

3.4.2 Πρώτος Πυλώνας: Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις

Ο πρώτος Πυλώνας (Pillar I) περιγράφει τη μεθοδολογία με την οποία υπολογίζονται οι ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις σε σχέση με το σταθμισμένο έναντι του κινδύνου Ενεργητικό των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ο ορισμός των Ιδίων Εποπτικών Κεφαλαίων, η ελάχιστη απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια της τάξεως του 8% καθώς και οι τροποποιήσεις του 1996 (Amendment to the Capital Accord) αναφορικά με την εποπτική μεταχείριση των κινδύνων της αγοράς παρέμειναν αμετάβλητες σε σχέση με τις οδηγίες του Συμφώνου της Βασιλείας I.

Οι τροποποιήσεις, όμως, που αφορούν τον αναλαμβανόμενο από τις τράπεζες σταθμισμένο κίνδυνο, δηλαδή ο παρονομαστής του λόγου του δείκτη Φερεγγυότητας είναι ιδιαίτερα σημαντικές. Αυτές αφορούν αφενός την προσθήκη επιπρόσθετων κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον επονομαζόμενο λειτουργικό κίνδυνο αφετέρου αλλάζει ο τρόπος υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου με τη διαφοροποίηση των σταθμίσεων των στοιχείων του Ενεργητικού καθώς επίσης και των μεθόδων στάθμισης.

Η Επιτροπή θεώρησε ότι ο λειτουργικός κίνδυνος (operational risk) είναι από τους κυριότερους κινδύνους και άρα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στον υπολογισμό των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Σε αυτόν εντάσσονται ζημιές που προέρχονται από την ανεπάρκεια των εσωτερικών συστημάτων και διαδικασιών, το ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης, εξωτερικούς παράγοντες αλλά και ζημιές νομικής φύσης. Σύμφωνα, λοιπόν, με τους νέους όρους και την εισαγωγή της έννοιας του λειτουργικού κινδύνου ο δείκτης Φερεγγυότητας υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Δείκτης Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός Κίνδυνος} + 12,5\text{Κίνδυνοι Αγοράς} + \text{Λειτουργικός Κίνδυνος}}$$

Δείκτης φερεγγυότητας \geq 8% (σταθερός)

(Σχέση 3.3)

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο λειτουργικός κίνδυνος εμπεριέχει σημαντικές δυσκολίες στον υπολογισμό του καθώς βασίζεται περισσότερο σε ποιοτικά στοιχεία παρά σε ποσοτικά. Η Βασιλεία II προτείνει τρεις τρόπους για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου οι οποίες λαμβάνουν

υπόψη το μέσο όρο των ακαθάριστων εσόδων των τριών τελευταίων χρήσεων (GI) και είναι οι ακόλουθες:

- ❖ Μέθοδος του βασικού δείκτη (Basic Indicator Approach)
- ❖ Τυποποιημένη μέθοδος (Standardized Approach)
- ❖ Εξελιγμένη μέθοδος μέτρησης (Advanced Measurement Approach)

Αναφορικά με τον Πιστωτικό κίνδυνο, δηλαδή εκείνον που προέρχεται από την αδυναμία του αντισυμβαλλομένου να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του και είναι ο σημαντικότερος κίνδυνος που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, ο τρόπος υπολογισμού μεταβλήθηκε σε σχέση με τη Βασιλεία I. Σύμφωνα με τον Πρώτο Πυλώνα της Βασιλείας II τα τραπεζικά ιδρύματα δύναται να μετρήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο χρησιμοποιώντας δύο μεθόδους:

Την τυποποιημένη μέθοδο (Standardized Approach) στην οποία διατηρείται η λογική της Βασιλείας I, βάση της οποίας ο κίνδυνος εντάσσεται σε συγκεκριμένη κατηγορία ανάλογα με το προκαθορισμένο συντελεστή στάθμισης κινδύνου όμως λαμβάνεται υπόψη και η διαβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου όπως αυτή προκύπτει από εξωτερικές διαδικασίες αξιολόγησης των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης. Αν και η χρήση αξιολόγησης από εξωτερικούς φορείς είναι προαιρετική, η χρήση της δίνει μεγαλύτερη αξιοπιστία ενώ στην περίπτωση που δε χρησιμοποιείται η στάθμιση του κινδύνου ανέρχεται έως και σε 100%, γεγονός που φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3.1:

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΙΣΤΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BB-	Κάτω από BB-	Χωρίς αξιολόγηση
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΣΤΑΘΜΙΣΗΣ	20%	50%	100%	150%	100%

Την μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (Internal ratings-based approach, IRB). Σε αυτή τη μέθοδο η ίδια η τράπεζα υπολογίζει το μέγεθος του κινδύνου που αναλαμβάνει με την ανάπτυξη εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης. Εάν δε διαθέτει το απαιτούμενο εξειδικευμένο προσωπικό τέτοια συστήματα σχεδιάζονται και από ειδικούς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης ενώ σχετικοί μαθηματικοί τύποι έχουν εξειδικευτεί και από την Επιτροπή της Βασιλείας. Η μέθοδος περιέχει δύο εναλλακτικούς τρόπους υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου ανάλογα με το είδος του «ανοίγματος» που έχει κάνει η τράπεζα, το Βασικό (Foundation approach) και τον Προηγμένο (Advanced approach).

3.4.3 Δεύτερος Πυλώνας: Εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων

Σκοπός του δεύτερου πυλώνα του Συμφώνου της Βασιλείας II είναι η ενίσχυση της διαφάνειας και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων και πέρα των μηχανισμών του πρώτου πυλώνα. Η προσέγγιση αυτή, όμως, θεωρεί απαραίτητη τη συμμετοχή των εποπτικών αρχών στην αξιολόγηση των κινδύνων καθώς επίσης και στην παρακολούθηση της μέτρησης αυτών.

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διαθέτουν συστήματα εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας έτσι ώστε να καθορίζουν τα κεφάλαια που απαιτούνται για να καλύψουν τους κινδύνους που αναλαμβάνουν. Στην περίπτωση που υπάρχουν κίνδυνοι οι οποίοι δεν αντιμετωπίστηκαν με τον πρώτο πυλώνα ή τα πιστωτικά ιδρύματα δε συμμορφώνονται πλήρως με τις διατάξεις αυτού, οι εποπτικές αρχές μπορούν να απαιτήσουν πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Εάν τα υπό εξέταση τραπεζικά ιδρύματα ανήκουν σε κατηγορία υψηλού κινδύνου ή το σύστημα διαχείρισης κινδύνων τους είναι ανεπαρκές θα επιβάλλονται κυρώσεις όπως τα υψηλότερα επιτόκια στο διατραπεζικό δανεισμό και στο εκδιδόμενο χρέος. Η λήψη τέτοιων μέτρων θεωρείται απαραίτητη για την αποτελεσματική εποπτεία των τραπεζών.

Για να είναι αποτελεσματική η εποπτική διαδικασία θα πρέπει να γίνονται περισσότερες από μία αξιολογήσεις των κινδύνων καθώς επίσης και τακτική αναθεώρηση της εποπτικής διαδικασίας. Στόχος της συνεχούς αξιολόγησης είναι αφενός να διασφαλίσει ότι οι τράπεζες διαθέτουν τα απαραίτητα εποπτικά κεφάλαια έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων και αφετέρου να τις προωθήσει στην υιοθέτηση καλύτερων τεχνικών και μέτρων αξιολόγησης.

Ο δεύτερος πυλώνας περιλαμβάνει τέσσερις βασικές αρχές οι οποίες προσδιορίζουν την εποπτικής διαδικασία, τις ακόλουθες¹⁶:

- ❖ Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν συγκεκριμένες διαδικασίες για την εσωτερική αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και καθορισμένη στρατηγική αναφορικά με τη διατήρηση του ύψους των Ιδίων Κεφαλαίων τους.
- ❖ Οι διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων που χρησιμοποιούν τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να ελέγχονται για την αρτιότητα και αποτελεσματικότητα τους από τις εποπτικές αρχές.
- ❖ Οι αρμόδιες εποπτικές αρχές έχουν το δικαίωμα να επιβάλλουν σε ορισμένα πιστωτικά ιδρύματα εφόσον συντρέχουν λόγοι, ελάχιστο όριο κεφαλαιακής επάρκειας έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων μεγαλύτερο του καθιερωμένου 8%.
- ❖ Στην περίπτωση επιδείνωσης του δείκτη Φερεγγυότητας ενός πιστωτικού ιδρύματος οι αρχές θα πρέπει να παρεμβαίνουν έγκαιρα ώστε να αποτρέψουν την πτώση των κεφαλαίων κάτω από τα ορισμένα όρια.

Οι οδηγίες του δεύτερου Πυλώνα ενσωματώθηκαν στο ελληνικό τραπεζικό δίκαιο με την πράξη ΠΔ/ΤΕ 2595/20.80.2007 **«Καθορισμός των κριτηρίων που πρέπει να διέπουν τη Διαδικασία Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Διαδικασίας Εποπτικής Αξιολόγησης (ΔΕΑ) από την Τράπεζα της Ελλάδος»**

¹⁶ «The new Basel Capital Accord». (2001). Pages 111-119.

Με την Πράξη αυτή θεσπίζονται, πέραν των προβλεπομένων στον Πυλώνα 1, ποιοτικού χαρακτήρα κριτήρια υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας κάθε πιστωτικού ιδρύματος, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του.

- ❖ Η έννοια των «εσωτερικών κεφαλαίων», η οποία είναι ευρύτερη εκείνης των «εποπτικών» που υπολογίζονται με τις μεθόδους του Πυλώνα 1, καθώς αφορά τα κεφάλαια που το πιστωτικό ίδρυμα πρέπει να διαθέτει σε επάρκεια από πλευράς ποσότητας, ποιότητας και κατανομής για την αντιμετώπιση των πάσης φύσεως κινδύνων που έχει αναλάβει ή στους οποίους ενδέχεται να εκτεθεί. Ως τέτοιοι κίνδυνοι θεωρούνται, ενδεικτικά, αυτοί που δεν καλύπτονται ή δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς στο πλαίσιο του Πυλώνα 1, όπως ο κίνδυνος συγκέντρωσης, ο κίνδυνος στρατηγικής, ο κίνδυνος φήμης αλλά και εξωγενείς κίνδυνοι που απορρέουν από το θεσμικό, οικονομικό ή επιχειρηματικό περιβάλλον.
- ❖ Η διαδικασία αξιολόγησης από την Τράπεζα της Ελλάδος της εν γένει συμμόρφωσης του πιστωτικού ιδρύματος προς τις εποπτικές του υποχρεώσεις, η οποία θα αποτελεί αντικείμενο διαλόγου με το πιστωτικό ίδρυμα. Στόχος του διαλόγου είναι η αμοιβαία κατανόηση των εφαρμοζόμενων μεθόδων και διαδικασιών και η έγκαιρη αντιμετώπιση των αδυναμιών τους. Στο πλαίσιο αυτό, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να λαμβάνει τα εποπτικά μέτρα που προβλέπονται από τον ν. 3601/2007, μεταξύ των οποίων και η επιβολή πρόσθετων προβλέψεων ή, εφόσον κρίνει ότι με τα σχετικά διορθωτικά μέτρα δεν αντιμετωπίζονται επαρκώς οι κίνδυνοι, να επιβάλλει πρόσθετες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Τα επιμέρους θέματα της σχετικής διαδικασίας, η οποία θα εφαρμόζεται ως προς το εύρος και τη συχνότητα με βάση την αρχή της αναλογικότητας, θα εξειδικευθούν περαιτέρω στο πλαίσιο των διαβουλεύσεων της Τράπεζας της Ελλάδος με τα πιστωτικά ιδρύματα.

3.4.4 Τρίτος Πυλώνας: Αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού και πειθαρχία μέσω της αγοράς

Στον πυλώνα αυτό τίθενται οι προϋποθέσεις που αφορούν την εξωτερική πληροφόρηση που παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα αναφορικά με το ύψος των

αναλαμβανόμενων κινδύνων, τις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι αυτών, τη στρατηγική που ακολουθούν, τις αρχές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζουν καθώς επίσης και τη δημοσιοποίηση ποιοτικών και ποσοτικών στοιχείων.

Στόχος της επιτροπής μέσω των προτάσεων του τρίτου πυλώνα είναι η ενίσχυση της διαφάνειας δηλαδή όλοι οι συμμετέχοντες στην αγορά και ιδίως οι επενδυτές με τοποθετήσεις στον τραπεζικό κλάδο να έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες των τραπεζικών ιδρυμάτων. Αποτέλεσμα της ενίσχυσης της διαφάνειας είναι η ενδυνάμωση της πειθαρχίας της αγοράς.

3.4.5 Οι συνέπειες του συμφώνου της Βασιλείας II στα ελληνικά τραπεζικά ιδρύματα

Η ενσωμάτωση των οδηγιών της Βασιλείας II από τα κράτη-μέλη της ευρωζώνης πραγματοποιήθηκε αφού έγιναν πρώτα αποδεκτές από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η επιτροπή με τη σειρά της δημοσίευσε ανάλογο κείμενο προς σχολιασμό οι προτάσεις του οποίου συμβάδιζαν με εκείνες του Συμφώνου. Η μετάβαση στην ΕΕ από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία II έγινε με την Οδηγία 2006/48 ΕΚ.

Παρόλο που η Ελλάδα δε συμπεριλαμβάνεται στην Ομάδα των Δέκα υιοθέτησε τη Συνθήκη μαζί με όλες της χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Αύγουστο του 2007.

Με τις ΠΔ/ΤΕ [2630/2010](#), [2588/2007](#), [2589/2007](#), [2590/2007](#), [2646/2011](#), [2655/19.03.2012](#), [2645/2011](#), [2594/2007](#), [2595/2007](#), [2635/2010](#) και ΠΔ/ΤΕ [2620/28.08.2009](#) ολοκληρώνεται, κατ' εξουσιοδότηση του ν.3601/2007, η ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο των εξειδικευμένων διατάξεων των Οδηγιών 2006/48/ΕΚ και 2006/49/ΕΚ σχετικά με την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των ΑΕΠΕΥ. Το εν λόγω εποπτικό πλαίσιο, γνωστό και ως Βασιλεία II, καθιέρωσε τους ακόλουθους τρεις θεμελιώδεις άξονες εποπτείας (Τράπεζα της Ελλάδος):

- ❖ Τις μεθόδους προσδιορισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων που τα πιστωτικά ιδρύματα κατά κανόνα αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της άσκησης των δραστηριοτήτων τους και καθιερώνονται κεφαλαιακές απαιτήσεις και για το λειτουργικό κίνδυνο (Πυλώνας 1).
- ❖ Τις αρχές, τα κριτήρια και τη διαδικασία με την οποία καταρχάς τα ίδια τα πιστωτικά ιδρύματα και κατ' ακολουθία η εποπτική αρχή (Τράπεζα της Ελλάδος) αξιολογούν την επάρκεια των κεφαλαίων και των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων κάθε πιστωτικού ιδρύματος χωριστά, σε σχέση με τους πάσης φύσεως κινδύνους στους οποίους αυτό εκτίθεται ή ενδέχεται να εκτεθεί, πέραν από εκείνους που αντιμετωπίζονται στον Πυλώνα 1 (Πυλώνας 2).
- ❖ Τις υποχρεώσεις δημοσιοποίησης στοιχείων για την ενίσχυση της διαφάνειας και της πειθαρχίας της αγοράς με την παροχή στους ενδιαφερόμενους της δυνατότητας σύγκρισης τόσο της πολιτικής για τη διαχείριση κινδύνων, της κεφαλαιακής και οργανωτικής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων, παρέχοντας έτσι κίνητρο για την βελτίωσή τους, όσο και των μεθόδων και πρακτικών που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές (Πυλώνας 3).

Η υιοθέτηση της Βασιλείας II αποτέλεσε μία από τις μεγαλύτερες θεσμικές αλλαγές για τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα και ιδιαίτερα για τα μικρότερα στα οποία ασκήθηκε έντονη πίεση καθώς προέκυψε η ανάγκη δημιουργίας κεφαλαιακά ισχυρών τραπεζικών ομίλων.

Ταυτόχρονα μεγάλωσε ο ανταγωνισμός με αποτέλεσμα να συγκλίνουν τα spreads¹⁷ των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε σχέση με τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά, γεγονός που οδήγησε στη μείωση της κερδοφορίας τους.

Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν η ενίσχυση των μεγάλων τραπεζικών ομίλων είτε με τη συγχώνευση των εγχώριων πιστωτικών ιδρυμάτων είτε με την εξαγορά και ανάπτυξη τραπεζικών ιδρυμάτων στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

¹⁷ Πρόκειται για τη διαφορά επιτοκίου μεταξύ των ομολόγων δύο διαφορετικών χωρών. Π.χ. για την Ελλάδα ειδικότερα το spread αποτελεί η διαφορά μεταξύ του επιτοκίου που δανείζεται η Γερμανία και του επιτοκίου με το οποίο δανείζεται η Ελλάδα.

Επιπλέον οι ελληνικές τράπεζες αναγκάστηκαν να υιοθετήσουν αυστηρότερα κριτήρια για τη χορήγηση δανειοδοτήσεων και την ατομική αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας των εν δυνάμει δανειζομένων, η οποία πλέον στηρίζεται σε ακριβή και αναλυτικά οικονομικά στοιχεία. Παραδοσιακά, ένα από τα βασικότερα στοιχεία εξασφάλισης για τη χορήγηση δανείου ήταν η ύπαρξη ακινήτων όμως με την εφαρμογή του Συμφώνου οι λειτουργικές χρηματικές ροές απέκτησαν μεγαλύτερη σημασία.

Η προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου στις βασικές κατηγορίες κινδύνων οδήγησε σε αύξηση των εποπτικών κεφαλαίων, η οποία με τη σειρά της αύξησε το λειτουργικό κόστος των τραπεζικών ιδρυμάτων γεγονός που δύναται να οδηγήσει τα επιτόκια δανεισμού σε επιπλέον άνοδο. Ένας ακόμη παράγοντας αύξησης του λειτουργικού κόστους είναι ότι με την εναρμόνιση των ελληνικών τραπεζών με το νέο Σύμφωνο απαιτήθηκε η προμήθεια υψηλού κόστους ηλεκτρονικού εξοπλισμού καθώς και η πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού.

Τελικά η εναρμόνιση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς με τις οδηγίες του Συμφώνου της Βασιλείας II επέφερε μεταβολές οι οποίες επηρέασαν:

- ❖ Τη λήψη αποφάσεων για τις χορηγήσεις δανειοδοτήσεων.
- ❖ Τον τρόπο υπολογισμού του κόστους χορηγήσεων.
- ❖ Τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας.
- ❖ Τους χρηματοοικονομικούς δείκτες.
- ❖ Την αύξηση των λειτουργικών εξόδων.
- ❖ Την φερεγγυότητα και την αξιοπιστία τους σε παγκόσμιο επίπεδο.
- ❖ Τη στρατηγική ανάπτυξης και επέκτασης τους.

4.5 Το σύμφωνο της Βασιλείας III

Τα μέλη της Επιτροπής επηρεασμένα από τις νέες οικονομικές συνθήκες που ακολούθησαν τη χρηματοοικονομική κρίση θεώρησαν απαραίτητη την επικαιροποίηση των ελεγκτικών μηχανισμών του τραπεζικού κάδου. Η Βασιλεία II δεν αποτέλεσε ένα νέο σύμφωνο αλλά δημιουργήθηκε για να βελτιώσει και να συμπληρώσει τα ήδη υπάρχοντα πλαίσια όπως αυτά παγιώθηκαν από το Σύμφωνο της

Βασιλείας II. Αποτελεί, όμως μια πιο ουσιαστική προσέγγιση καθώς λαμβάνει υπόψη τα δεδομένα της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης.

Το Δεκέμβριο του 2010 η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε την έκθεση «Βασιλεία III : ένα παγκόσμιο κανονιστικό πλαίσιο για πιο ανθεκτικές τράπεζες και τραπεζικά συστήματα» (Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems) η οποία αναθεωρήθηκε το 2011 και μαζί με την «Βασιλεία III : διεθνές πλαίσιο για τη μέτρηση του κινδύνου ρευστότητας , τα πρότυπα και την εποπτεία» (Basel III: International framework for Liquidity risk measurement, standards and monitoring) αποτέλεσαν το Σύμφωνο της Βασιλείας III.

Η Βασιλεία III είναι μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων μεταρρύθμισης, που αναπτύχθηκε από την Επιτροπή της Βασιλείας με σκοπό την ενίσχυση των κανονισμών, της εποπτικής διαδικασίας και της διαχείρισης των κινδύνων του τραπεζικού τομέα, ώστε να γίνει αυτός λιγότερο τρωτός σε μία ενδεχόμενη χρηματοοικονομική κρίση. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν:

- ❖ Στη βελτίωση της ικανότητας του τραπεζικού τομέα να απορροφά τους κραδασμούς που προκύπτουν από την οικονομική και χρηματοπιστωτική στρες , ανεξάρτητα από την πηγή.
- ❖ Στη βελτίωση της διαχείρισης κινδύνων και διακυβέρνησης.
- ❖ Στην ενίσχυση της διαφάνειας και τις γνωστοποιήσεις των τραπεζών.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές στοχεύουν σε ρυθμίσεις σε τραπεζικό επίπεδο (μικροοικονομικό) οι οποίες θα συμβάλλουν στην αύξηση της ανθεκτικότητας των επιμέρους τραπεζικών ιδρυμάτων σε περιόδους κρίσης. Σε μακροοικονομικό επίπεδο σε ρυθμίσεις που θα βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των αναπότρεπτων (συστημικών) κινδύνων της αγοράς. Όπως είναι φυσικό τα δύο επίπεδα αλληλοσυνδέονται αφού η ενδυνάμωση κάθε τραπεζικού ιδρύματος ξεχωριστά συντελεί στη μείωση του κινδύνου εμφάνισης συστημικής κρίσης.

Οι βασικές προβλέψεις του Συμφώνου αφορούν:

- ❖ Στην αύξηση της ποιότητας, της συνέπειας και της διαφάνειας των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Με τους νέους κανόνες τα κεφάλαια Tier I (που μετονομάζονται σε Common Equity Tier) θα περιέχουν έναν αυστηρότερο ορισμό των κοινών μετοχών και παρακρατηθέντων κερδών και κάποια από τα υπάρχοντα Tier I κεφάλαια θα θεωρηθούν ακατάλληλα.
- ❖ Στην εισαγωγή ενός παγκόσμιου ελάχιστου κοινού επιπέδου ρευστότητας για τις τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα, το οποίο θα περιέχει απαιτήσεις για κεφαλαιακή κάλυψη 30 ημερών, η οποία με τη σειρά της θα στηρίζεται σε περισσότερο μακροπρόθεσμη ρευστότητα.
- ❖ Στην εισαγωγή συνεπώς ενός ποσοστού μόχλευσης, αλλά και μηχανισμών παρακολούθησης για όλες τις διεθνώς ενεργές τράπεζες.
- ❖ Στην ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την έκθεση σε πιστωτικό κίνδυνο που προκύπτει από τα παράγωγα, τις συμφωνίες επαναγοράς (repos) και τις χρηματιστηριακές δραστηριότητες.
- ❖ Στην εισαγωγή μέτρων που θα ενθαρρύνουν το χτίσιμο κεφαλαιακών πυλώνων ασφαλείας στις καλές περιόδους, επί των οποίων θα μπορεί το σύστημα να στηριχτεί σε περιόδους έντασης. Επίσης, την προώθηση περισσότερων προβλέψεων που θα στηρίζονται στις προσδοκώμενες ζημίες, που αποδίδουν τις πραγματικές ζημίες με μεγαλύτερη διαφάνεια.
- ❖ Στην εισαγωγική ενός προτύπου ελάχιστης ρευστότητας, σε παγκόσμιο επίπεδο, για πιστωτικά ιδρύματα που ασκούν διεθνή δραστηριότητα με το δείκτη Κάλυψης Ρευστότητας 30 ημερών (Liquidity Coverage Ratio), δηλαδή τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να διαθέτουν απόθεμα ρευστών περιουσιακών στοιχείων ώστε να μπορούν να καλύπτουν εκροές για διάστημα τριάντα ημερών σε περιπτώσεις ακραίων καταστάσεων.
- ❖ Στην υποχρέωση των τραπεζικών ιδρυμάτων να παρακρατούν υψηλότερα αποθεματικά σε περιόδους οικονομικής ανάπτυξης με σκοπό να καλύπτουν το δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας σε περιόδους ύφεσης.

Ως εναρκτήρια ημερομηνία σταδιακής εφαρμογής των νέων διατάξεων είχε οριστεί η 1 Ιανουαρίου 2013 με στόχο η προσαρμογή των τραπεζών να είναι σταδιακή μέχρι την 1 Ιανουαρίου 2019. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εκδώσει την οδηγία 2013/36/ΕΕ και τον κανονισμό 575/2013 με τα οποία ενσωματώνονται στο ευρωπαϊκό δίκαιο οι κανόνες της Βασιλείας III. Η υιοθέτηση των διατάξεων του Συμφώνου στο Ελληνικό δίκαιο έγινε με το Ν. 4261/2014.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΑΚΡΑΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ:

4.1 Προσομοίωση ακραίων καταστάσεων (Stress testing)

4.1.1 Τεχνικές διαχείρισης κινδύνων

Η διάρθρωση και η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος διαφοροποιείται από χώρα σε χώρα αλλά σε κάθε περίπτωση το τραπεζικό σύστημα αποτελεί τον πυρήνα του. Τα τελευταία χρόνια, λόγω του φαινομένου της παγκοσμιοποίησης, ο τραπεζικός κάδος εξελίσσεται συνεχώς και καλείται να αντιμετωπίσει τόσο τον ανταγωνισμό όσο και τους κινδύνους, παραδοσιακούς και νέους. Μάλιστα, δεδομένου ότι έχει ενισχυθεί ιδιαίτερα η διασύνδεση των εθνικών τραπεζικών συστημάτων, η πιθανότητα μετάδοσης ενός προβλήματος ή ακόμα και μίας κρίσης έχει αυξηθεί.

Για τους παραπάνω λόγους η διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η δημιουργία ενός ικανοποιητικού πλαισίου για τη διαχείριση και την αντιμετώπιση των τραπεζικών κινδύνων είναι επιβεβλημένη. Η εφαρμογή των συστάσεων και οδηγιών της Βασιλείας II και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας των

χρηματοπιστωτικών οργανισμών, αποτελεί μια σημαντική πρόκληση για τους τραπεζικούς οργανισμούς καθώς επαναπροσδιορίζει τον τρόπο διαχείρισης των κινδύνων τους.

Πλέον, έχουν αναπτυχθεί προηγμένα εργαλεία και συστήματα τα οποία συνδυάζουν διάφορες τεχνικές για την αντιμετώπιση των κινδύνων. Κάποιες από τις τεχνικές που χρησιμοποιούν τα τραπεζικά ιδρύματα για την ανάλυση των κινδύνων που αναλαμβάνουν είναι η τεχνική Value at Risk (Αξία σε κίνδυνο), η μέθοδος της ιστορικής προσομοίωσης, η ανάλυση σεναρίου, το back testing και οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing). Για να είναι, όμως, όσο το δυνατό πιο αποτελεσματική η διαδικασία διαχείρισης των κινδύνων απαιτείται από τα τραπεζικά ιδρύματα ο συνδυασμός των διαφόρων τεχνικών καθώς αποτελούν εργαλεία τα οποία λειτουργούν συμπληρωματικά.

4.1.2 Εννοιολογικό περιεχόμενο των ασκήσεων προσομοίωσης

Οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων (stress testing) είναι ένα σημαντικό εργαλείο της διαχείρισης των κινδύνων που χρησιμοποιείται από τις τράπεζες ως μέρος των διαδικασιών εσωτερικής διαχείρισης κινδύνων και τα οποία, μέσω του πλαισίου κεφαλαιακής επάρκειας του Συμφώνου της Βασιλείας II, προωθούνται από τις εποπτικές αρχές.¹⁸ Πιο συγκεκριμένα, η διεξαγωγή των ασκήσεων προσομοίωσης είναι μία από τις βασικές οδηγίες όπως αναφέρεται στα πλαίσια του Πυλώνα II (Εποπτεία της Κεφαλαιακής Επάρκειας) του Συμφώνου της Βασιλείας II.

Ο Πυλώνας I του Συμφώνου της Βασιλείας II, ο οποίος αφορά τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις απαιτεί από τα πιστωτικά ιδρύματα να χρησιμοποιούν Μεθόδους Εσωτερικών Υποδειγμάτων (Internal Model Approach) για τον προσδιορισμό των απαιτούμενων κεφαλαίων για την αντιμετώπιση κυρίως των

¹⁸ Basel Committee on banking Supervision. (2009). «Principles for sound stress testing practices and supervision»

κινδύνων αγοράς. Τα υποδείγματα αυτά μέτρησης του κινδύνου και της δυνητικής ζημιάς είναι γνωστά ως «Value at Risk Models». Επίσης, οι τράπεζες θα πρέπει να χρησιμοποιούν τη μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (Internal ratings-based approach, IRB). Σε αυτή τη μέθοδο η ίδια η τράπεζα υπολογίζει το μέγεθος του πιστωτικού κινδύνου που αναλαμβάνει με την ανάπτυξη εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης.

Και στις δύο περιπτώσεις τα τραπεζικά ιδρύματα μπορούν να διενεργήσουν ασκήσεις προσομοίωσης, με τη χρήση των εσωτερικών αξιολογήσεων, και βάση των αποτελεσμάτων να μπορούν να εκτιμήσουν την ευρωστία του κεφαλαίου τους και τα ελάχιστα απαιτούμενα κεφάλαια για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών.

Οι ασκήσεις προσομοίωσης προειδοποιούν τη διεύθυνση της τράπεζας για αντίξοα και απροσδόκητα αποτελέσματα που προέρχονται από μια ποικιλία κινδύνων και παρέχουν ενδείξεις για τα απαιτούμενα κεφάλαια που θα χρειαστούν ώστε να απορροφήσουν τις ενδεχόμενες ζημιές. Ένα stress test συνήθως περιγράφεται ως η αξιολόγηση της οικονομικής κατάστασης ενός τραπεζικού ιδρύματος κάτω από ένα σοβαρό αλλά πιθανό σενάριο, το οποίο συνεισφέρει στη λήψη αποφάσεων της τράπεζας

Επιπλέον, τα stress tests αποτελούν συμπληρωματικό εργαλείο ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα άλλων προσεγγίσεων και μέτρων διαχείρισης των κινδύνων. Πιο συγκεκριμένα παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο:

- ❖ Στην παροχή μελλοντικών εκτιμήσεων των κινδύνων
- ❖ Καταρρίπτοντας τους περιορισμούς που παρουσιάζουν άλλα μοντέλα διαχείρισης κινδύνου
- ❖ Στην τροφοδότηση των διαδικασιών προγραμματισμού όσον αφορά τη ρευστότητα και την κεφαλαιακή επάρκεια
- ❖ Στην πληροφόρηση αναφορικά με την ανοχή των τραπεζικών ιδρυμάτων στους κινδύνους
- ❖ Στη διευκόλυνση της ανάπτυξης σχεδίων διαχείρισης του κινδύνου και σχεδίων έκτακτης ανάγκης απέναντι σε ένα ευρύ φάσμα ακραίων συνθηκών.

Οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων είναι ιδιαίτερα σημαντικές μετά από μακρές περιόδους χρηματοοικονομικής ανάπτυξης, ειδικά όταν οι μνήμες από την περίοδο ύφεσης έχουν εξασθενήσει και τόσο οι τράπεζες όσο και οι εποπτικές αρχές έχουν εφησυχάσει και, πιθανών, υποτιμήσει τους κινδύνους. Είναι επίσης ένα σημαντικό εργαλείο διαχείρισης των κινδύνων όταν πραγματοποιείται οικονομική επέκταση ή προωθούνται νέα χρηματοοικονομικά προϊόντα για τα οποία δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα ώστε να εκτιμηθούν οι πιθανοί κίνδυνοι.

Ωστόσο, οι ασκήσεις προσομοίωσης από μόνες τους δε μπορούν να αντιμετωπίσουν όλες τις αδυναμίες της διαχείρισης κινδύνων, αλλά ως μέρος μια συνολικής προσέγγισης, διαδραματίζουν ηγετικό ρόλο στην ενίσχυση της τραπεζικής εταιρικής διακυβέρνησης, την ανθεκτικότητα των επιμέρους τραπεζών αλλά και όλου του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Γι' αυτό τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να διαθέτουν ένα αυστηρό και πλήρες πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων.

4.1.3 Ιστορική αναδρομή

Τα μεγάλα διεθνή τραπεζικά ιδρύματα ξεκίνησαν να διενεργούν ασκήσεις προσομοίωσης από τις αρχές της δεκαετίας το 1990 ως μία επιπλέον προσπάθεια να διαχειριστούν τους αναλαμβανόμενους κινδύνους. Το 1996 η Επιτροπή της Βασιλείας μέσω κάποιων τροποποιήσεων στις συστάσεις του πρώτου Συμφώνου (Basel Capital Accord) προέτρεψε τα τραπεζικά ιδρύματα και τις εταιρίες επενδύσεων στην πραγματοποίηση ασκήσεων προσομοίωσης έτσι ώστε να εξακριβώνουν με μεγαλύτερη ακρίβεια κατά πόσο έχουν την ικανότητα να ανταποκρίνονται στα γεγονότα της αγοράς.

Ωστόσο, μέχρι το 2007, οπότε και ξεκίνησε η διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, οι ασκήσεις προσομοίωσης πραγματοποιούνταν από τις ίδιες τις τράπεζες μόνο, ως μέρος της διαδικασίας αυτό-αξιολόγησης τους. Τότε οι ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές κάποιων χωρών ενδιαφέρθηκαν για τη διοχέτευση και πραγματοποίηση των δικών τους ασκήσεων προσομοίωσης στον τραπεζικό τομέα σε

μια προσπάθεια να εξασφαλίσουν πιο ικανοποιητικό έλεγχο και αποτελεσματική λειτουργία των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Από τότε οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων έχουν διεξαχθεί συστηματικά από τις εποπτικές αρχές σε πολλές χώρες και τα αποτελέσματα τους έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον όχι μόνο του τραπεζικού κλάδου αλλά του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο σύνολο του.

4.1.4 Η συνεισφορά των ασκήσεων προσομοίωσης στον τραπεζικό κλάδο

Σημαντικό μέρος της σταθερότητας και αποτελεσματικότητας ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος εξαρτάται από ενέργειες του ίδιου του τραπεζικού συστήματος και συγκεκριμένα από την εφαρμογή προληπτικών ρυθμίσεων και την αποτελεσματική εποπτεία. Η σταδιακή εφαρμογή των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων ως εργαλείο διαχείρισης κινδύνων το οποίο συμπληρώνει τις παραδοσιακές πρακτικές των εποπτικών αρχών τις καθιστά ιδιαίτερα πολύτιμες για την παρακολούθηση και τη διασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος.

Οι προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων μπορούν να είναι από τις διαδικασίες που θα βοηθήσουν ουσιαστικά για τους τραπεζίτες να λαμβάνουν καλύτερες και πιο συνειδητές αποφάσεις για τις χορηγήσεις πιστώσεων καθώς με την εξέταση των αποτελεσμάτων των διαφόρων σεναρίων που δοκιμάζονται είναι σε θέση να εξετάσουν και να αξιολογήσουν καλύτερα τους πιθανούς κινδύνους και τα τρωτά σημεία των χαρτοφυλακίων τους.

Για πολλά τραπεζικά ιδρύματα οι ασκήσεις προσομοίωσης αποτελούν μία βέλτιστη πρακτική και είναι μια διαδικασία που πρέπει να εκτελεστεί σταδιακά και με δομημένο τρόπο για να αξιοποιηθούν στο έπακρο τα οφέλη της διαδικασίας.¹⁹ Τα τραπεζικά ιδρύματα μπορεί απλώς να προσπαθούν να ικανοποιήσουν τις εποπτικές αρχές αλλά εάν μπορέσουν να εφαρμόσουν ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων θα διαπιστώσουν εξαιρετικά οφέλη αναφορικά

¹⁹ Biery Mary. (2013). «Banking Stress tests strategic benefits» (www.sageworks.com)

με τη διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν και τη λήψη μελλοντικών αποφάσεων οι οποίες εν τέλει μπορεί να συνεισφέρουν στην κερδοφορία τους.

Πιο συγκεκριμένα, η εφαρμογή ενός αποτελεσματικού προγράμματος προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων μπορεί να βοηθήσει τα τραπεζικά ιδρύματα:

- ❖ Να κατανοήσουν καλύτερα αν το χαρτοφυλάκιο δανείων τους είναι εκτεθειμένο από άποψη συγκέντρωσης, γεωγραφίας, τύπου πίστωσης και άλλους παράγοντες.
- ❖ Να αναγνωρίσουν ποιοι τύποι δανείων έχουν μεγαλύτερη πιθανότητα να καταστούν ληξιπρόθεσμα
- ❖ Να ανακαλύψουν τους πιθανούς παράγοντες οι οποίοι θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο σε συγκεκριμένα χαρτοφυλάκια
- ❖ Να κατανοήσουν καλύτερα τους κινδύνους που αναλαμβάνουν ειδικά όταν δεν πρόκειται για τους παραδοσιακούς
- ❖ Να εντοπίσουν και να στοχεύσουν τις προβληματικές χορηγήσεις σε επιπλέον έλεγχο
- ❖ Να αναπτύξουν κατάλληλες στρατηγικές για την περίπτωση που πραγματοποιηθούν δυσμενή σενάρια
- ❖ Να ικανοποιήσουν τις προσδοκίες των ρυθμιστικών και εποπτικών αρχών
- ❖ Να βελτιώσουν τη φήμη τους με αποτέλεσμα να έχουν την εμπιστοσύνη του κοινού

Η αυξανόμενη χρήση των εν λόγω ασκήσεων υπογραμμίζει την ανάγκη να θεσπιστούν οι βασικές αρχές και κατευθυντήριες γραμμές για μία συστηματική προσέγγιση η οποία θα είναι τόσο αυστηρή όσο και άμεση. Κατά συνέπεια , ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των ασκήσεων προσομοίωσης θα πρέπει να γίνει αναπόσπαστο μέρος των διαδικασιών των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και της διαδικασίας παρακολούθησης των εποπτικών αρχών ώστε να επιτυγχάνεται η αξιολόγηση της ευρωστίας τους αλλά και η ικανότητα ανταπόκρισης σε ακραίες αλλά πιθανές συνθήκες.

4.2 Μεθοδολογία και Σενάρια

4.2.1 Τα στάδια της διαδικασίας προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων

Η διαδικασία των ασκήσεων προσομοίωσης ουσιαστικά διερευνά το πόσο εύαλωτο είναι ένα σύστημα και περιλαμβάνει πέντε βήματα, τον προσδιορισμό των κυριότερων κινδύνων και την έκθεση σε αυτούς, τον προσδιορισμό των βασικών δεδομένων που θα χρειαστούν, τη βαθμονόμηση των σεναρίων ακραίων καταστάσεων που θα εφαρμοστούν στα δεδομένα, την επιλογή και την εφαρμογή της μεθοδολογίας και την ερμηνεία των αποτελεσμάτων.²⁰

I. Προσδιορισμός κυριότερων κινδύνων

Οι ασκήσεις προσομοίωσης, για να είναι αξιόπιστες, θα πρέπει να εξετάσουν ποιοι από τους μακροοικονομικούς κινδύνους που αντιμετωπίζει η οικονομία μιας χώρας, ενδέχεται επιφέρουν αρνητικές συνέπειες. Συνεπώς, η διαδικασία σχεδιασμού της άσκησης προσομοίωσης ξεκινά τυπικά με μία ανάλυση των πιθανών κινδύνων που αντιμετωπίζει η οικονομία. Κατόπιν γίνονται προτάσεις για τα σενάρια που έχουν περισσότερες πιθανότητες να συμβούν σε σχέση με άλλα στη συγκεκριμένη οικονομία (π.χ. μία πιθανή αύξηση των επιτοκίων ή μία υποτίμηση του νομίσματος).

Το γεγονός ότι υπάρχουν κίνδυνοι ικανοί να προκαλέσουν διαταραχές στο χρηματοπιστωτικό σύστημα δε σημαίνει απαραίτητα ότι θα έχουν και μεγάλες επιπτώσεις στον τραπεζικό τομέα ή σε μεμονωμένα τραπεζικά ιδρύματα αφού η έκθεση προς αυτούς μπορεί να είναι μικρή. Ο σκοπός των ασκήσεων είναι να εκτιμήσουν πως συνδέονται οι κίνδυνοι με τα ανοίγματα. Μάλιστα η διαδικασία πρέπει να επαναλαμβάνεται καθώς κάποιο αρχικά εκτιμώμενοι ως σημαντικοί κίνδυνοι μπορεί να οδηγούν σε ασήμαντες επιπτώσεις ενώ κάποιο άλλο που

²⁰Cihak Martin (2004) «Stress testing: A review of key concepts». Czech National Bank

χαρακτηρίστηκαν ασήμαντοι να έχουν σοβαρές επιπτώσεις αν υπάρχει σημαντική έκθεση σε αυτούς.

Τέλος, ακόμα και αν τα ανοίγματα είναι μεγάλα και οι ασκήσεις προσομοίωσης αναδείξουν σοβαρές πιθανές επιπτώσεις, είναι σκοπός των άλλων τμημάτων της μακρό-προληπτικής ανάλυσης να εκτιμήσουν την πιθανότητα αυτές οι επιπτώσεις να μετριαστούν με την άμεση δράση τραπεζών και εποπτικών αρχών.

II. Προσδιορισμός βασικών δεδομένων

Ένα άλλο βασικό βήμα της διαδικασίας σχεδιασμού των ασκήσεων είναι ο καθορισμός του πεδίου τους. Ο γενικός κανόνας είναι να περιλαμβάνονται όλοι οι συστημικοί τραπεζικοί οργανισμοί και τα ανοίγματα που σχετίζονται. Τα πρακτικά θέματα είναι ποια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα συμμετέχουν (τυπικά τα τραπεζικά, αλλά συχνά περιλαμβάνονται και άλλα όπως οι ασφαλιστικές εταιρίες) αλλά και πως θα περιληφθούν οι θυγατρικές των εγχώριων τραπεζών σε χώρες του εξωτερικού. Από άποψη «ανοιγμάτων», συνήθως καλύπτονται εκείνα που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο και τους κινδύνους αγοράς, αλλά συχνά και οι κίνδυνοι ρευστότητας και μετάδοσης. Τα δεδομένα που συλλέγονται αφορούν στις επιδράσεις του πιστωτικού κινδύνου και του κινδύνου αγοράς αλλά και σε μερικές περιπτώσεις του κινδύνου ρευστότητας και του κινδύνου μετάδοσης των αρνητικών επιπτώσεων από την μία τράπεζα στην άλλη.

III. Βαθμονόμηση σεναρίων

Υπάρχουν δύο γενικοί τρόποι για να εκτιμηθεί το μέγεθος και η σοβαρότητα των εκθέσεων στους κινδύνους στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι τρόποι αυτοί αντιστοιχούν σε δύο διαφορετικές προσεγγίσεις των ασκήσεων προσομοίωσης. Η πρώτη και πιο τυπική είναι η εφαρμογή ενός ακραίου σεναρίου (worst case approach). Σε γενικές γραμμές, το ακραίο σενάριο για ένα δεδομένο χαρτοφυλάκιο είναι εκείνο όπου οι παράγοντες των κινδύνων ελαχιστοποιούν την αξία του. Η δεύτερη και λιγότερο συνηθισμένη είναι η προσέγγιση κατώτατου ορίου (threshold approach) στην οποία τίθενται ορισμένα όρια και γίνονται δοκιμές ώστε να

προσδιοριστούν οι ελάχιστες δυσμενείς συνθήκες που πρέπει να συμβούν για να φτάσουν αυτά τα όρια(π.χ. ποια μπορεί να είναι η μεγαλύτερη αύξηση μη εξυπηρετούμενων δανείων ώστε ο τραπεζικός τομέας να μπορεί να επιβιώσει χωρίς να θεωρηθεί κάποια τράπεζα αφερέγγυα)

Πρακτικές προσεγγίσεις

Στην πράξη η διαβάθμιση της αληθοφάνειας ενός σεναρίου μπορεί να είναι πολύ δύσκολη εάν αναλογιστεί κανείς ότι οι ασκήσεις προσομοίωσης έχουν να κάνουν με ακραία γεγονότα και άρα ο υπολογισμός της πιθανότητας πραγματοποίησης αυτών είναι αρκετά προβληματικός ακόμα και για ένα μόνο παράγοντα κινδύνου. Φυσικά, είναι ακόμα πιο πολύπλοκο όταν λαμβάνονται υπόψη περισσότεροι παράγοντες κινδύνου.

Για τους παράγοντες κινδύνου για τους οποίους υπάρχουν ιστορικά δεδομένα, όπως είναι οι κίνδυνοι αγοράς, ένας τρόπος δημιουργίας σεναρίου είναι με τη στήριξη του στα πρότυπα και τις μεταβολές που παρατηρήθηκαν στο παρελθόν(π.χ. για τις χώρες της Ασίας, ένα σενάριο θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα δεδομένα από την κρίση του 1997). Αυτή η προσέγγιση καθιστά δυνατή τη δημιουργία πολύπλοκων ασκήσεων προσομοίωσης με μεγάλο αριθμό κινδύνων.

Ωστόσο, υπάρχει γενικά αμφιβολία για το κατά πόσο τα υποθετικά ιστορικά σενάρια πρέπει να περιλαμβάνονται στις ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων καθώς οι διαρκώς μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες οδηγούν στη δημιουργία διαφορετικών συγκεντρώσεων κινδύνου που δεν υπήρχαν στο παρελθόν.

IV. Επιλογή και την εφαρμογή της μεθοδολογίας

Ως γενικότερη άποψη, για να βρεθούν οι κατάλληλες μέθοδοι υπολογισμού του κινδύνου, είναι βασικό να κατανοηθεί, πως η έκθεση στις διάφορες δυσμενείς συνθήκες θα επιφέρει ζημιολύγες συνέπειες σε μια αγορά ή σε ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Αυτές οι συνθήκες αφορούν σε διάφορους υπολογισμούς των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων των τραπεζών. Συγκεκριμένα στα πιο ανεπτυγμένα χρηματοπιστωτικά συστήματα, η εύρεση των εκθέσεων σε κινδύνους μπορεί να

απαιτεί και την εξέταση διαδικασιών όπως η τιτλοποίηση και η συμμετοχή στις αγορές παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Τα τραπεζικά ιδρύματα για να βοηθήσουν στην απλοποίηση αυτής της διαδικασίας συχνά κατηγοριοποιούν εκθέσεις της τράπεζας (με την απομόνωση στοιχείων όπως για παράδειγμα κεφάλαιο, πιστωτές, παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ασφάλειες και μακροπρόθεσμες επενδύσεις) οι οποίες πρόκειται να μεταβληθούν από την επιβολή ενός συγκεκριμένου δυσμενούς σεναρίου.

Σε πολλές περιπτώσεις, η χρήση επίσημων μοντέλων διαχείρισης των κινδύνων μπορεί να μη βοηθήσει τόσο, όσο κάποιοι ιστορικοί υπολογισμοί και ο τρόπος αντίδρασης των τραπεζών σε παρόμοιες συνθήκες. Επιπλέον, είναι πολλές φορές περισσότερο ουσίας να εντοπιστούν ποιες απώλειες είναι σημαντικές παρά ο ακριβής υπολογισμός τους.

Τέλος, οι μέθοδοι των ασκήσεων προσομοίωσης που θα επιλεγθούν για να χρησιμοποιηθούν για την μέτρηση των κινδύνων των τραπεζών, θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα, αν αλλάξει κάποιο δεδομένο ή συγκεκριμένος παράγοντας του δυσμενούς σεναρίου, εύκολα να υπολογίζουν τα νέα αποτελέσματα.

V. Ερμηνεία των αποτελεσμάτων

Τα αποτελέσματα των ασκήσεων αποτελούν την αρχή για την ανάλυση της ευαισθησίας ενός χρηματοπιστωτικού συστήματος. Παρέχουν πληροφορίες οι οποίες συμπληρώνουν τα στοιχεία και τα δεδομένα που συγκεντρώνονται από τα άλλα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων(π.χ. οι δείκτες χρηματοοικονομικής ανάλυσης τραπεζών CAMELS)

Κατά την ερμηνεία των αποτελεσμάτων των ασκήσεων προσομοίωσης, θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη οι υποθέσεις και οι περιορισμοί που έχουν τεθεί εξ αρχής. Κάποιες ασκήσεις βλέπουν τις τράπεζες σαν στατικά χαρτοφυλάκια και όχι σαν δυναμικές οντότητες ως προς τις μεταβολές του περιβάλλοντος (εσωτερικού και εξωτερικού). Θα πρέπει πάντα να λαμβάνεται υπόψη, ότι κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης της ευαισθησίας ενός χρηματοπιστωτικού ιδρύματος η κάθε τράπεζα

προσαρμόζεται δυναμικά στις διάφορες δυσμενείς συνθήκες στην οικονομία. Για να αντιληφθεί κανείς τη δομή των αδυναμιών που μπορεί να υποστεί ένα τραπεζικό ίδρυμα εφόσον εκδηλωθεί μία επικίνδυνη κατάσταση, είναι απαραίτητο να εξεταστούν στοιχεία του περιβάλλοντος της όπως: οι ρυθμίσεις εταιρικής διακυβέρνησης που το διέπουν καθώς επίσης και οι νομικές, λογιστικές, φορολογικές και ρυθμιστικές συνθήκες που την περιβάλλουν.

Τέλος, οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων θα πρέπει να θεωρούνται ως δείκτες της έκθεσης μιας τράπεζας σε συγκεκριμένες δυσμενείς συνθήκες και όχι σαν πρόβλεψη πτώχευσης μίας τράπεζας. Ενδέχεται τα αποτελέσματα από μια τράπεζα να δείχνουν ότι η έκθεση της σε κίνδυνο κάτω από τις συνθήκες συγκεκριμένου σεναρίου είναι μεγάλη σε σχέση με τα εποπτικά της κεφάλαια, και τελικά στις πραγματικές συνθήκες η τράπεζα να επιβιώνει χωρίς αρνητικές συνέπειες. Και αυτό μπορεί να συμβεί εξαιτίας του γεγονότος ότι η τράπεζα μπορεί να έχει περιουσιακά στοιχεία των οποίων η αξία παραμένει ανεπηρέαστη κάτω από τις συνθήκες του δυσμενούς σεναρίου.

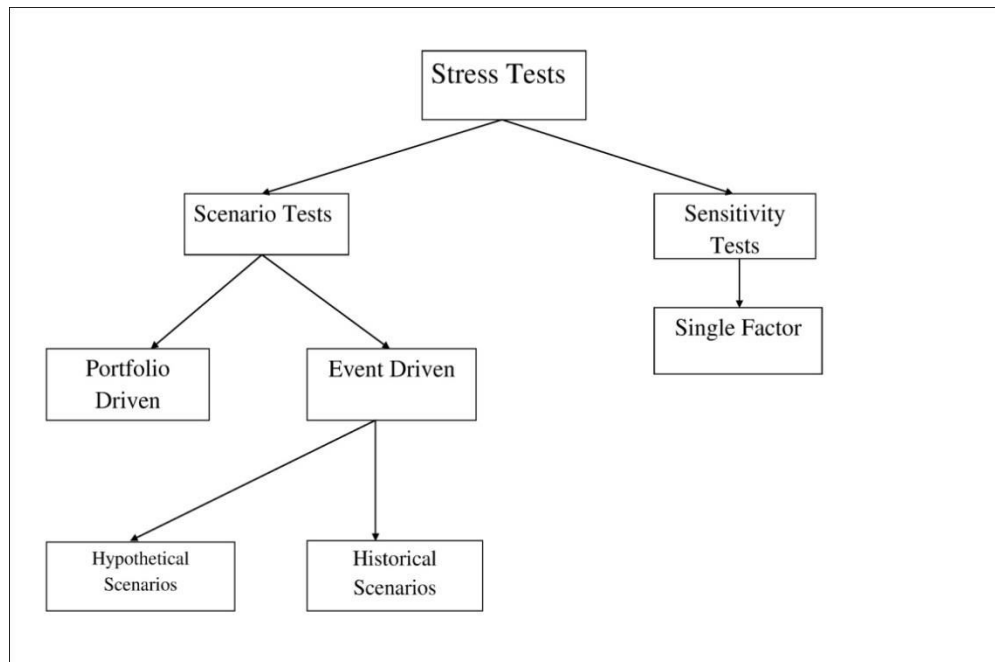
4.2.2 Οι προσεγγίσεις των ασκήσεων προσομοίωσης

Η προσομοίωση ακραίων τιμών έχει διαφορετικές εφαρμογές:

- ❖ Ως έλεγχος ευαισθησίας (sensitivity tests), ο οποίος στοχεύει στον εντοπισμό της επίδρασης που προκαλείται στα αποτελέσματα των διαβαθμίσεων από την μεταβολή ενός παράγοντα ή μιας παραμέτρου του υποδείγματος.
- ❖ Ως έλεγχος σεναρίου (scenario tests), που στοχεύει στον εντοπισμό της επίδρασης που προκαλείται στα αποτελέσματα των διαβαθμίσεων από την ταυτόχρονη μεταβολή ενός αριθμού παραγόντων του υποδείγματος ως αποτέλεσμα δυσμενών οικονομικών και επιχειρησιακών συνθηκών.

- ❖ Ως έλεγχο μετάδοσης (contagion tests), ο οποίος μετρά την πιθανότητα να μεταφερθούν οι δυσμενείς συνθήκες ενός πιστωτικού ιδρύματος σε ένα άλλο σχετιζόμενο οργανισμό και κατ' επέκταση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Διάγραμμα 4.1:

Πηγή: Ζοπουνίδης Κ.(2009) «Σύγχρονα θέματα τραπεζικού μάντζμεντ», σελ 190

Ο έλεγχος σεναρίου μπορεί να σχεδιασθεί με στόχο είτε να διαπιστωθεί η επίδραση που θα δεχθεί το χαρτοφυλάκιο της Τράπεζας από παράγοντες που θεωρούνται σημαντικοί ως προς αυτό (portfolio driven), είτε να διαπιστωθεί η επίδραση του χαρτοφυλακίου της Τράπεζας από συγκεκριμένα γεγονότα (event driven). Τα γεγονότα αυτά μπορεί να είναι εξ ολοκλήρου υποθετικά (hypothetical scenario), όπως για παράδειγμα: η ταυτόχρονη πτώχευση μεγάλων επιχειρήσεων με σημαντικές υποχρεώσεις στην πιστωτική αγορά ή να αποτελούνται από ιστορικά γεγονότα εμφάνισης ακραίων δυσμενών συνθηκών στην αγορά π.χ. η Ασιατική κρίση του 1997.

4.3 Οι ασκήσεις προσομοίωσης στο πλαίσιο της χρηματοπιστωτικής κρίσης

4.3.1 Εισαγωγή

Σύμφωνα με την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, το βάθος και η διάρκεια της οικονομικής κρίσης έχει οδηγήσει πολλές τράπεζες και εποπτικές αρχές να αμφισβητήσουν την επάρκεια των πρακτικών των ασκήσεων προσομοίωσης, πριν από την κρίση και κατά πόσο ήταν επαρκείς για να ανταπεξέλθουν στις ταχύτατα μεταβαλλόμενες συνθήκες. Πιο συγκεκριμένα, όχι μόνο ήταν η κρίση πολύ πιο σοβαρή από πολλές απόψεις από ότι φάνηκε στα αποτελέσματα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, αλλά πιθανότατα ενισχύθηκε από τις αδυναμίες τους.

Παρόλο που η ύφεση δεν έχει περάσει ακόμη, υπάρχουν ήδη διδάγματα για τα τραπεζικά ιδρύματα και τις εποπτικές αρχές που προέρχονται από τα γεγονότα που εξελίχθηκαν. Πιο συγκεκριμένα η Επιτροπή της Βασιλείας εντόπισε τις αδυναμίες στις πρακτικές των ασκήσεων προσομοίωσης που εφαρμόστηκαν πριν από την έναρξη της σε τέσσερις ευρύτερους τομείς: στην ένταξη των ασκήσεων προσομοίωσης στις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου, στις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν, στις επιλογές των σεναρίων και στις ασκήσεις προσομοίωσης που αφορούσαν συγκεκριμένους κινδύνους και προϊόντα.

4.3.2 Οι αδυναμίες των ασκήσεων προσομοίωσης ανά τομέα

I. Ένταξη των Ασκήσεων προσομοίωσης στις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου²¹

Η συμμετοχή του Δ.Σ και των ανώτερων στελεχών είναι κρίσιμη για τη διασφάλιση της σωστής χρήσης των ασκήσεων προσομοίωσης στη διαχείριση των τραπεζικών κινδύνων και τον καθορισμό της στρατηγικής της τράπεζας. Σε αυτή περιλαμβάνεται ο καθορισμός των στόχων των ασκήσεων, ο καθορισμός των σεναρίων, η μελέτη των αποτελεσμάτων, η αξιολόγηση των πιθανών ενεργειών και η λήψη αποφάσεων.

Οι τράπεζες που ήταν ιδιαίτερα εκτεθειμένες στην οικονομική κρίση και όμως ανταποκρίθηκαν καλά, διακρίνονται για τη συμμετοχή των ανώτερων στελεχών τους

²¹ Basel Committee on Banking Supervision. (2009) «Principles for sound stress testing and Supervision»

στην ανάπτυξη και διεξαγωγή των ασκήσεων και τη χρήση των αποτελεσμάτων για τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων που ωφέλησαν τα τραπεζικά ιδρύματα. Αντίθετα, στις περισσότερες τράπεζες οι πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν δεν ενθάρρυναν την εσωτερική συζήτηση .

Η οικονομική κρίση αποκάλυψε επίσης αδυναμίες στις οργανωτικές πτυχές των ασκήσεων προσομοίωσης. Πριν από την κρίση οι ασκήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε ορισμένες τράπεζες έγιναν κυρίως ως μεμονωμένες ασκήσεις και χωρίς να ληφθεί υπόψη η αλληλεπίδραση με το γενικότερο εξωτερικό περιβάλλον του τραπεζικού ιδρύματος, με αποτέλεσμα την αναξιοπιστία των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, σε κάποιες τράπεζες αποτέλεσαν μηχανικές διεργασίες και δε λήφθηκαν υπόψη ούτε οι συνεχώς μεταβαλλόμενες επιχειρηματικές συνθήκες ούτε ενσωματώθηκαν τα ποιοτικά δεδομένα από διαφορετικούς τομείς του τραπεζικού ιδρύματος. Σε κάποιες τράπεζες ,δε, πραγματοποιήθηκαν ασκήσεις που επικεντρώνονταν μόνο σε ορισμένους τύπους κινδύνων. Δηλαδή αντί να εφαρμόζουν ένα γενικευμένο και πλήρες πρόγραμμα ασκήσεων προσομοίωσης, πραγματοποιούσαν ασκήσεις για ορισμένα κινδύνους ή ορισμένα χαρτοφυλάκια που αφορούσαν συγκεκριμένα επίπεδα των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ασκήσεις ετοιμότητας για τον επιτοκιακό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς εφαρμόζονταν για αρκετά χρόνια, αυτές που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο προέκυψαν σχετικά πρόσφατα ενώ κάποιοι τύποι ασκήσεων είναι ακόμα σε πρώιμο στάδιο. Σαν αποτέλεσμα, τα τραπεζικά ιδρύματα αντιμετώπισαν δυσκολίες στον εντοπισμό των συσχετιζόμενων μεταξύ τους κινδύνων.

Τέλος, τα πλαίσια για τις ασκήσεις προσομοίωσης δεν παρείχαν αρκετή ευελιξία ώστε να ανταποκριθούν γρήγορα στα γεγονότα που εξελίσσονταν κατά τη διάρκεια της κρίσης, π.χ. διακρίθηκαν αδυναμίες στην τροποποίηση των υπαρχόντων μοντέλων και την εφαρμογή νέων σεναρίων.

II. Μεθοδολογία των ασκήσεων προσομοίωσης

Οι ασκήσεις προσομοίωσης αποτελούνται από ένα ευρύ φάσμα μεθοδολογιών και η πολυπλοκότητα τους μπορεί να ποικίλει, καθώς κυμαίνονται από απλά τεστ ευαισθησίας έως πολυσύνθετες προσομοιώσεις, οι οποίες αποσκοπούν στην

αξιολόγηση του αντίκτυπου σοβαρών μακροοικονομικών γεγονότων στην οικονομική κατάσταση των τραπεζικών ιδρυμάτων. Επιπλέον, πραγματοποιούνται για πολλά είδη κινδύνων, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου αγοράς, ρευστότητας, λειτουργικού, πιστωτικού κ.α.

Ανεξάρτητα από αυτό το ευρύ φάσμα μεθοδολογιών, όμως, η χρηματοοικονομική κρίση ανέδειξε αρκετές μεθοδολογικές αδυναμίες. Στο βασικότερο επίπεδο υπήρξαν αδυναμίες στην υποδομή που περιόρισαν την ικανότητα των τραπεζών να εντοπίσουν και να ομαδοποιήσουν τα οικονομικά τους «ανοίγματα». Εξαιτίας της αδυναμίας αυτής περιορίστηκε η αποτελεσματικότητα των εργαλείων διαχείρισης κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων και των ασκήσεων προσομοίωσης.

Τα περισσότερα μοντέλα διαχείρισης κινδύνων χρησιμοποιούν ιστορικά στατιστικά στοιχεία και σχέσεις για την εκτίμηση του κινδύνου, υποθέτοντας ότι ο κίνδυνος εξελίσσεται με μία γνωστή και σχετικά σταθερή διαδικασία. Με απλά λόγια, θεωρούν ότι οι ιστορικές σχέσεις αποτελούν μία καλή βάση για την πρόβλεψη τις εξελίξης των μελλοντικών κινδύνων. Ωστόσο, η κρίση αποκάλυψε σοβαρές ελλείψεις αυτής της προσέγγισης.

Πρώτον, επειδή σε μια μακρά περίοδος σταθερότητας η εξέταση ιστορικών πληροφοριών του παρελθόντος κατέδειξαν γενικά ευνοϊκές συνθήκες με αποτέλεσμα τα μοντέλα να λαμβάνουν υπόψη την πιθανότητα επέλευσης σοβαρών γεγονότων ή τη συσσώρευση τρωτών σημείων στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Οι συσχετίσεις με ιστορικές συνθήκες αποδείχθηκαν αναξιόπιστες όταν άρχισαν να ξεδιπλώνονται τα πραγματικά γεγονότα.

Δεύτερον, η οικονομική κρίση απέδειξε και αποδεικνύει ότι, ιδίως σε ακραίες συνθήκες, τα χαρακτηριστικά του κινδύνου μπορούν να αλλάζουν γρήγορα και οι αντιδράσεις από τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές μπορεί να προκαλέσουν ανεπιθύμητες αλυσιδωτές αντιδράσεις επηρεάζοντας ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Οι ακραίες αυτές αντιδράσεις, που είναι σχετικά σπάνιες, δε λαμβάνονται ιδιαίτερα υπόψη στις μεθοδολογίες που στηρίζονται σε ιστορικά δεδομένα ενώ δύσκολη είναι και η ποσοτική μέτρηση τους. Παραδείγματος χάρη, οι τράπεζες υποτίμησαν τις ισχυρές διασυνδέσεις μεταξύ της έλλειψης ρευστότητας στην αγορά και των πιέσεων για χρηματοδότηση.

Πριν από την κρίση οι περισσότερες τράπεζες δεν διενεργούσαν ασκήσεις προσομοίωσης οι οποίες παρείχαν μία ολοκληρωμένη προοπτική αλλά ακόμα και αν το έκαναν ήταν ανεπαρκείς στην αναγνώριση και την ομαδοποίηση των κινδύνων. Αποτέλεσμα αυτού ήταν να μην έχουν μια ολοκληρωμένη άποψη του κινδύνου αγοράς, του πιστωτικού και του κινδύνου ρευστότητας που προέκυπταν από τις διεργασίες τους καθώς επίσης και της αλληλεπίδρασης των κινδύνων αυτών.

III. Η επιλογή των σεναρίων

Τα περισσότερα τεστ αντοχής δεν είχαν σχεδιαστεί για να περιλαμβάνουν τις ακραίες εξελίξεις της αγοράς που εξελίχθηκαν και οι περισσότερες πιστωτικές επιχειρήσεις συνειδητοποίησαν ότι μία ή περισσότερες πτυχές των ασκήσεων προσομοίωσης που χρησιμοποίησαν δεν ταίριαζαν σε μεγάλο βαθμό με τις πραγματικές εξελίξεις. Συγκεκριμένα, τα σενάρια έδειχναν ήπια σοκ, συνήθως μικρής διάρκειας και υποτιμούσαν τις σχέσεις μεταξύ των διαφόρων ειδών κινδύνου και τις αλληλεπιδράσεις των αγορών. Πριν από την κρίση, τα λεγόμενα σοβαρά σενάρια που χρησιμοποιήθηκαν οδήγησαν σε εκτιμήσεις των ζημιών οι οποίες δεν ξεπερνούσαν σε καμία περίπτωση το ένα τέταρτο των κερδών των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Για την ανάπτυξη σεναρίων έχουν χρησιμοποιηθεί ποικίλες τεχνικές από τεστ ευαισθησίας, σε πρωταρχικό επίπεδο, έως πιο γενικευμένες παραμέτρους σοβαρών γεγονότων χωρίς όμως να σχετίζονται τα γεγονότα αυτά με ένα πραγματικό συμβάν. Δεδομένου, λοιπόν, ότι αυτά τα σενάρια, αγνοούν πολλαπλούς παράγοντες κινδύνου και αλληλεπιδράσεων, το κύριο όφελος είναι ότι παρέχουν μία γρήγορη αρχική εκτίμηση της ευαισθησίας του χαρτοφυλακίου σε δεδομένους παράγοντες κινδύνου.

Πιο εξελιγμένες προσεγγίσεις εφαρμόζουν σενάρια με πολλές παραμέτρους ταυτόχρονα, είτε είναι ιστορικά είτε υποθετικά. Οι εν λόγω ιστορικές προσομοιώσεις δεν ήταν δυνατό να απεικονίσουν τους κινδύνους νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων, οι οποίοι βρέθηκαν στο επίκεντρο της κρίσης, αλλά ούτε και να ανταπεξέλθουν στη σοβαρότητα και τη διάρκεια τους. Τα δε υποθετικά σενάρια που εφαρμόζονταν από τις τράπεζες πριν τη χρηματοπιστωτική κρίση θεωρήθηκαν μέτρια, είτε από άποψη σοβαρότητας είτε βαθμού αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους τύπους των κινδύνων ή τα χαρτοφυλάκια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σε πολλά τραπεζικά ιδρύματα, οι διαχειριστές των κινδύνων δύσκολα έπαιρναν την έγκριση των διοικητικών και ανώτατων στελεχών για την εφαρμογή ακραίων και καινοτόμων σεναρίων καθώς αυτά θεωρούνταν αβάσιμα.

IV. Ασκήσεις προσομοίωσης συγκεκριμένων κινδύνων και προϊόντων

Εκτός από τους παραδοσιακούς κινδύνους υπήρξαν και κάποιοι οι οποίοι δεν καλύπτονταν με επαρκή λεπτομέρεια στις περισσότερες ασκήσεις προσομοίωσης, μεταξύ των οποίων είναι:

- ❖ Η συμπεριφορά των σύνθετων χρηματοοικονομικά προϊόντα υπό ακραίες συνθήκες ρευστότητας
- ❖ Ο κίνδυνος από συναλλαγές τιτλοποίησης στις οποίες η τράπεζα είναι επενδυτής, ενδιάμεσος ή ανάδοχος στον οποίο συμπεριλαμβάνεται και ο κίνδυνος φήμης.
- ❖ Ο πιστωτικός κίνδυνος αντισυμβαλλομένου (Counterparty Credit Risk), δηλαδή ο κίνδυνος να αθετήσει ο αντισυμβαλλόμενος τις υποχρεώσεις του σε μία συναλλαγή πριν τον οριστικό διακανονισμό των χρηματοροών της συναλλαγής.²²
- ❖ Ο κίνδυνος αναχρηματοδότησης της ρευστότητας (Funding Liquidity Risk)

Σε γενικές γραμμές τα σενάρια για μεμονωμένα προϊόντα και κινδύνους παρουσίασαν τα ίδια προβλήματα με τα άλλα μοντέλα διαχείρισης των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων και των ασκήσεων προσομοίωσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι οι κίνδυνοι που προκύπτουν από τα σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα υποτιμήθηκαν καθώς θεωρήθηκε ότι οι αγορές αυτών των μέσων δεν θα υπέφεραν από έλλειψη ρευστότητας και εάν συνέβαινε αυτό δε θα ήταν για μία παρατεταμένη περίοδο. Το αποτέλεσμα ήταν να υποβαθμιστούν ακόμα περισσότερο η αποτελεσματικότητα των ασκήσεων.

²² Centralbank.gov.cy (Ορισμός)

4.3.3 Οι αλλαγές που προωθήθηκαν στις ασκήσεις προσομοίωσης

Λαμβάνοντας υπόψη την αναπάντεχη σοβαρότητα των γεγονότων, οι ασκήσεις προσομοίωσης απέκτησαν μεγαλύτερη σημασία και αξιοπιστία για τον τραπεζικό τομέα ως ένα συμπληρωματικό μέσο διαχείρισης των κινδύνων αλλά και ως εργαλείο για τον κεφαλαιακό προγραμματισμό. Είναι πολύ σημαντικό όμως να ενισχυθεί αυτή η άποψη ώστε να ενσωματωθούν πλήρως στις τραπεζικές δομές με τη βοήθεια των ανώτατων στελεχών και του διοικητικού συμβουλίου. Γι αυτό απαιτείται η επένδυση σε περαιτέρω υποδομές που θα επιτρέπουν την έγκαιρη ανάλυση και αξιολόγηση των επιπτώσεων με τη χρήση νέων ασκήσεων ικανών να ανταποκρίνονται σε ταχύτητα μεταβαλλόμενα περιβάλλοντα.

Οι τράπεζες αναγνωρίζουν ότι τα τρέχοντα πλαίσια που διέπουν τις ασκήσεις προσομοίωσης πρέπει να ενισχυθούν τόσο από άποψη εύρους όσο και από άποψη λεπτομέρειας. Οι τομείς οι οποίοι εξετάζονται για μελλοντικές βελτιώσεις περιλαμβάνουν:

- ❖ Τη διαρκή αναθεώρηση των σεναρίων και την αναζήτηση νέων
- ❖ Την εξέταση νέων χρηματοοικονομικών προϊόντων και υπηρεσιών για τυχόν κινδύνους
- ❖ Τη βελτίωση της αναγνώρισης και αλληλεπίδρασης μεταξύ κινδύνου αγοράς, κινδύνου ρευστότητας και πιστωτικού κινδύνου
- ❖ Την αξιολόγηση των κατάλληλων χρονικών οριζόντων στη διαχείριση κινδύνων αλλά και τις δυνητικές αλυσιδωτές επιπτώσεις.

Οι παρακάτω συστάσεις έχουν διατυπωθεί με προορισμό την εφαρμογή σε μεγάλα τραπεζικά ιδρύματα όμως η έκταση της εφαρμογής τους θα πρέπει να είναι ανάλογη του μεγέθους και της πολυπλοκότητας των δραστηριοτήτων της εκάστοτε τράπεζα. Κατά συνέπεια θα εφαρμόζονται σε αναλογική βάση. (?)

4.3.4 Συστάσεις προς τα τραπεζικά ιδρύματα

1. Οι προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής διακυβέρνησης και της διαχείρισης κινδύνων της τράπεζας. Μάλιστα η συμμετοχή του διοικητικού συμβουλίου και των ανώτερων στελεχών στον προγραμματισμό των ασκήσεων είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική λειτουργία του οργανισμού.
2. Τα τραπεζικά ιδρύματα θα πρέπει να διαχειρίζονται ένα πρόγραμμα ασκήσεων προσομοίωσης το οποίο θα προωθεί τον εντοπισμό των κινδύνων και τον έλεγχο, θα αποτελεί ένα συμπληρωματικό εργαλείο διαχείρισης του κινδύνου και θα συμβάλει στην ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας και στη διαχείριση της ρευστότητας.
3. Ο προγραμματισμός των ασκήσεων προσομοίωσης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλους τους τομείς του τραπεζικού ιδρύματος και επίσης να καλύπτει ένα ευρύ φάσμα προοπτικών και τεχνικών.
4. Οι τράπεζες θα πρέπει να διαθέτουν γραπτές οδηγίες και διαδικασίες που θα διέπουν το πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και οι οποίες θα είναι κατάλληλα τεκμηριωμένες.
5. Η υποδομή της τράπεζας θα πρέπει να παρέχει ευελιξία για να τις πιθανές αλλαγές στο πρόγραμμα ασκήσεων προσομοίωσης της.
6. Το πλαίσιο προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων πρέπει να ενημερώνεται τακτικά και να αξιολογείται και από τις εποπτικές αρχές.
7. Οι ασκήσεις προσομοίωσης οφείλουν να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα κινδύνων και επιχειρηματικών επιπέδων και τα τραπεζικά ιδρύματα να είναι σε θέση να ενσωματώσουν αποτελεσματικά και με ουσιαστικό τρόπο τις ασκήσεις προσομοίωσης, σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων τους.
8. Τα σενάρια που χρησιμοποιούνται στις ασκήσεις προσομοίωσης θα πρέπει να συμπεριλαμβάνουν εκτός από ιστορικά και μελλοντικά ή υποθετικά σενάρια καθώς επίσης και να λαμβάνουν υπόψη τις αλληλεπιδράσεις του χρηματοοικονομικού συστήματος.

9. Οι ασκήσεις πρέπει να περιλαμβάνουν και σενάρια τα οποία εξετάζουν τα αποτελέσματα στην οικονομική κατάσταση της τράπεζας εξαιτίας π.χ. ενός δυνητικού πλήγματος στη φήμη της. Επιπλέον ένα πρόγραμμα προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων πρέπει να καθορίσει ποια σενάρια θα μπορούσαν να αμφισβητήσουν τη βιωσιμότητα της τράπεζας (reverse stress tests) και ως εκ τούτου να αποκαλύψουν κρυμμένους κινδύνους και αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κινδύνων.

10. Τα πολύπλοκα και σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως τα τιτλοποιημένα ανοίγματα θα πρέπει να καλύπτονται από τα σενάρια των ασκήσεων. Επιπλέον, τα σενάρια για τιτλοποιημένα στοιχεία του Ενεργητικού θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα περιουσιακά στοιχεία, την έκθεση τους σε συστηματικούς παράγοντες της αγοράς, τις σχετικές συμβάσεις και ενσωματωμένες ρήτρες καθώς και τον αντίκτυπο της μόχλευσης .

11. Τα τραπεζικά ιδρύματα πρέπει να ενσωματώσουν τους κινδύνους που προέρχονται από τα εκτός ισολογισμού στοιχεία και άλλους συναφείς παράγοντες στις ασκήσεις προσομοίωσης.

12. Τέλος, θα πρέπει να ενισχύσουν τις προσεγγίσεις των ασκήσεων για αντισυμβαλλόμενους υψηλής μόχλευσης κατά την εξέταση της ευπάθειας σε συγκεκριμένες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων ή μεταβολές τις αγοράς και την εκτίμηση των δυνητικών κινδύνων.

4.3.5 Συστάσεις προς τους εποπτικούς φορείς

1. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να διενεργούν τακτικές και πλήρεις αξιολογήσεις του προγράμματος προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Επίσης να επιβεβαιώνουν την ενεργή συμμετοχή των ανώτερων στελεχών των τραπεζικών ιδρυμάτων στο πρόγραμμα προσομοίωσης και να αξιολογούν τα αποτελέσματα. Η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων έχει αντίκτυπο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων κάθε τράπεζας και αυτός θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο αξιολόγησης από τις εποπτικές αρχές.

2. Στην περίπτωση που οι ασκήσεις προσομοίωσης αποκαλύψουν αδυναμίες ή τα αποτελέσματα τους δε λαμβάνονται υπόψη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, οι

εποπτικές αρχές υποχρεούνται να απαιτήσουν από τα τραπεζικά ιδρύματα να προβούν σε διορθωτικές ενέργειες

3. Βασικός ρόλος των εποπτικών αρχών είναι η αξιολόγηση και αν κρίνεται απαραίτητο η αλλαγή των σεναρίων που δοκιμάζονται όπως και η ζήτηση συγκεκριμένων συναφών εργασιών π.χ. ανάλυση ευαισθησίας για ορισμένα χαρτοφυλάκια ή αξιολόγηση βάση σεναρίων που απειλούν τη βιωσιμότητα της τράπεζας (reverse stress testing scenarios).

4. Σύμφωνα και με τις συστάσεις του δεύτερου πυλώνα του Συμφώνου της Βασιλείας II, οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης της τράπεζας ως μέρος της εποπτικής αξιολόγησης τόσο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων όσο και της διαχείρισης του κινδύνου ρευστότητας. Ειδικότερα θα πρέπει να εξετάζουν τα αποτελέσματα των υποθετικών σεναρίων των ασκήσεων για την εκτίμηση της επάρκειας των κεφαλαίων και της ρευστότητας.

5. Οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να εφαρμόζουν συμπληρωματικές ασκήσεις προσομοίωσης βασιζόμενες και σε κοινά σενάρια για τις τράπεζες που είναι στη δικαιοδοσία τους.

6. Τέλος, είναι απαραίτητος ο εποικοδομητικός διάλογος μεταξύ των εποπτικών αρχών, άλλων δημοσίων αρχών και του τραπεζικού κλάδου για τον εντοπισμό συστημικών αδυναμιών. Σε κάθε περίπτωση οι εποπτικές αρχές θα πρέπει να έχουν τα απαραίτητα μέσα και τις δεξιότητες για την αξιολόγηση του προγράμματος προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων ενός τραπεζικού ιδρύματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗΣ ΣΤΗΝ Ε.Ε

5.1 Οι ασκήσεις προσομοίωσης της Ε.Ε

5.1.1 Εισαγωγή

Από τις πιο πρόσφατες και πιο σημαντικές μελέτες που διενεργήθηκαν για να μετρήσουν την αντοχή του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος σε περίπτωση επιδείνωσης της κατάστασης στην οικονομία, είναι οι πανευρωπαϊκές ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Οι ασκήσεις αυτές αξίζει να αναλυθούν καθώς ανέδειξαν την πραγματική αντίδραση των ευρωπαϊκών τραπεζών στις υφιστάμενες και πιθανές μελλοντικές αντίξοες συνθήκες στην οικονομία.

5.1.2 Οι συμμετέχοντες φορείς

- ❖ Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (European Banking Authority)

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EAT) είναι ανεξάρτητη αρχή της ΕΕ, επιφορτισμένη με το έργο της εξασφάλισης αποτελεσματικού και συνεκτικού επιπέδου προληπτικής ρύθμισης και εποπτείας στο σύνολο του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα. Συνολικοί στόχοι της είναι η διατήρηση της χρηματοοικονομικής σταθερότητας στην ΕΕ και η διασφάλιση της ακεραιότητας, της αποδοτικότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του τραπεζικού τομέα.

Ενώ οι εθνικές εποπτικές αρχές και η Ευρωπαϊκή Κεντρική παραμένουν υπεύθυνες για την εποπτεία των επιμέρους χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, ρόλος της EAT είναι η βελτίωση της λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς διασφαλίζοντας κατάλληλη, αποδοτική και εναρμονισμένη ευρωπαϊκή εποπτεία και ρύθμιση.

Κύριο καθήκον της EAT είναι να συμβάλλει, μέσω της θέσπισης δεσμευτικών τεχνικών προτύπων και κατευθυντήριων γραμμών, στη δημιουργία του ευρωπαϊκού ενιαίου εγχειριδίου κανόνων στον τραπεζικό τομέα. Στόχος του ενιαίου εγχειριδίου κανόνων είναι η παροχή ενός ενιαίου συνόλου εναρμονισμένων εποπτικών κανόνων για τα χρηματοοικονομικά ιδρύματα σε ολόκληρη την ΕΕ, οι οποίοι θα συμβάλλουν στη δημιουργία ισότιμων όρων ανταγωνισμού και θα παρέχουν υψηλή προστασία σε καταθέτες, επενδυτές και καταναλωτές.

Η EAT διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην προώθηση της σύγκλισης των εποπτικών πρακτικών, ώστε να διασφαλίζεται εναρμονισμένη εφαρμογή των εποπτικών κανόνων. Αποστολή της EAT είναι επίσης να αξιολογεί τους κινδύνους και τα τρωτά σημεία στον τραπεζικό τομέα της ΕΕ μέσω, ειδικότερα, τακτικών εκθέσεων εκτίμησης κινδύνων και πανευρωπαϊκών προσομοιώσεων ακραίων καταστάσεων.²³

Ο κανονισμός της δίνει την εξουσία να ξεκινά και να συντονίζει τις πανευρωπαϊκές ασκήσεις προσομοίωσης σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ). Σκοπός των ασκήσεων αυτών είναι η αξιολόγηση της αντοχής των πιστωτικών ιδρυμάτων σε αντίξοες συνθήκες της αγοράς και η συνολική εκτίμηση του συστημικού κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ε.Ε.

²³ Η EAT είναι επιφορτισμένη με τη διενέργεια των πανευρωπαϊκών ασκήσεων προσομοίωσης από την 1^η Ιανουαρίου 2011 οπότε και ανέλαβε όλες τις δραστηριότητες της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS)

Οι ασκήσεις προσομοίωσης της EAT διεξάγονται με τη μεθοδολογία από πάνω προς τα κάτω²⁴, χρησιμοποιώντας συνεπείς μεθοδολογίες, σενάρια και παραδοχές που αναπτύσσονται σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚΚ), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

❖ Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν αποτελεί μόνο φορέα χάραξης της νομισματικής πολιτικής, αλλά εκτελεί και μία άλλη σειρά καθηκόντων, μεταξύ των οποίων είναι και η συμμετοχή στη δημιουργία και διενέργεια των πανευρωπαϊκών ασκήσεων προσομοίωσης. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΚΤ είναι υπεύθυνη για την δημιουργία των μικροοικονομικών σεναρίων και την επιβολή παραμέτρων (ενώ η EAT έχει περισσότερο συντονιστικό ρόλο). Ο ρόλος της ωστόσο ευρύνεται με τη δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού για την τραπεζική εποπτεία ο οποίος αναλύεται παρακάτω.

❖ Οι εθνικές εποπτικές αρχές

Οι εθνικές εποπτικές αρχές είναι υποχρεωμένες να συνεργάζονται με τις ευρωπαϊκές αρχές για τη διενέργεια των ασκήσεων προσομοίωσης παρέχοντας τις απαραίτητες διευκολύνσεις. Μετά τη διενέργεια των ασκήσεων έχουν την ευθύνη επιβεβαίωσης των αποτελεσμάτων των αντιστοίχων τραπεζών καθώς επίσης και τη δημοσίευση τους στο ευρύ κοινό, σε σύντομο χρονικό διάστημα από τη διεξαγωγή της άσκησης.

Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι στις πανευρωπαϊκές ασκήσεις προσομοίωσης συμμετέχουν οι συστημικές τράπεζες των χωρών. Δηλαδή εκείνες που θεωρούνται «βιώσιμες» και δύνανται να δανείζονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Η εξέταση της βιωσιμότητας των συστημικών τραπεζών είναι σημαντική

²⁴ Οι εποπτικές αρχές εφαρμόζουν το δυσμενές σενάριο στο συνολικό χαρτοφυλάκιο του τραπεζικού συστήματος μιας χώρας και αξιολογούν τα αποτελέσματα αθροιστικά. Η διαδικασία αυτή επιτρέπει τη χρήση πιο εξελιγμένων μοντέλων, διευκολύνει τη σύγκριση αποτελεσμάτων, αλλά παρόλα αυτά είναι λιγότερο ακριβής μέθοδος.

καθώς χαρακτηρίζονται από το φαινόμενο της μεταδοτικότητας των συνεπειών σε άλλες τράπεζες ή και κράτη.

5.1.3 Πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης το 2010

Γενικά

Η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών και Τραπεζικής εποπτείας (ECBS) έλαβε εντολή από το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων (ECOFIN)²⁵ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διενέργεια, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ECB), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (EC) και τις εθνικές εποπτικές αρχές, μία πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Γενικός στόχος της άσκησης για το 2010 ήταν η παροχή πληροφοριών αναφορικά με την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού συστήματος της Ε.Ε σε ενδεχόμενες δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις καθώς και η αξιολόγηση της ικανότητας των τραπεζών που συμμετείχαν στην απορρόφηση πιθανών κρίσεων προερχόμενες από τον πιστωτικό κίνδυνο, τους κινδύνους αγοράς αλλά και τους κινδύνους κράτους.

Οι εθνικές εποπτικές αρχές διενεργούν τακτικά ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων στα πλαίσια της δικής τους δικαιοδοσίας, τόσο σε επίπεδο συστήματος όσο και σε μεμονωμένα πιστωτικά ιδρύματα, για να εκτιμήσουν τους πιθανούς κινδύνους. Η άσκηση της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών και Τραπεζικής Εποπτείας (ECBS) είχε ως στόχο να συμπληρώσει αυτές τις εθνικές αναλύσεις, παρέχοντας συντονισμένη αξιολόγηση των ευρωπαϊκών τραπεζών, με τη χρήση κοινών σεναρίων και μεθοδολογιών.

Η άσκηση διεξάχθηκε σε δείγμα ενενήντα-ένα (91) ευρωπαϊκών πιστωτικών ιδρυμάτων και συνολικά συμμετείχαν εθνικές εποπτικές αρχές από είκοσι (20) κράτη-μέλη. Σε κάθε κράτος-μέλος το δείγμα των τραπεζών επιλέχθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να περιλαμβάνονται τα τραπεζικά ιδρύματα, κατά φθίνουσα σειρά μεγέθους, τα οποία κάλυπταν τουλάχιστον το 50% του αντίστοιχου εθνικού τραπεζικού τομέα και

²⁵ Η σύνθεση του συμβουλίου της Ε.Ε διαφοροποιείται ανάλογα με τα θέματα που εξετάζονται. Έχουν διαφοροποιηθεί εννέα συμβούλια ή συνθέσεις με τη συμμετοχή των υπουργών που έχουν την ευθύνη στους εκάστοτε τομείς. Το ECOFIN αποτελείται από τους υπουργούς οικονομικών των χωρών-μελών.

το 65% του συνόλου του Ενεργητικού του τραπεζικού συστήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω η άσκηση επικεντρώθηκε στον πιστωτικό κίνδυνο, τους κινδύνους αγοράς και τον κίνδυνο κράτους και το επίκεντρο της ήταν η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων ενώ δεν εξετάστηκε άμεσα ο κίνδυνος ρευστότητας.

Τα σενάρια που χρησιμοποιήθηκαν στην άσκηση

Για την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου και την προσομοίωση των κερδών ή απωλειών σε περίπτωση επέλευσης δυσμενών συνθηκών, αναπτύχθηκαν δύο σύνολα μακρο-οικονομικών σεναρίων (τα βασικά και τα δυσμενή) , με τη συνεργασία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το βασικό σενάριο βασίστηκε στις προβλέψεις των παραπάνω οργάνων με τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις που λάμβαναν χώρα σε μία σειρά κρατών-μελών. Το δε δυσμενές μακροοικονομικό σενάριο βασίστηκε στις εκτιμήσεις της ΕΚΤ και περιέλαβε και τον κίνδυνο κράτους.

Το βασικό μακροοικονομικό σενάριο υπέθετε μία ήπια ανάπτυξη από τη σοβαρότατη ύφεση του 2008-2009, ενώ το δυσμενές περαιτέρω ύφεση. Για τη ζώνη του ευρώ η αύξηση του ΑΕΠ υπό το βασικό σενάριο υπέθετε αύξηση 0.7% για το 2010 και 1.5% για το 2011, ενώ σύμφωνα με το δυσμενές θα υπήρχε μείωση του ΑΕΠ κατά -0.2% για το 2010 και -0.6% για το 2011. Για το σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EU27) το βασικό σενάριο προέβλεπε 1% αύξηση του ΑΕΠ για το 2010 και 1.7% για το 2011, ενώ το δυσμενές προέβλεπε ότι το ΑΕΠ θα παρέμενε σταθερό για το 2010 και θα παρουσίαζε μείωση -0.4% για το 2011. Τελικά, στον ορίζοντα των δύο ετών 2010-2011, το δυσμενές σενάριο παρουσίασε απόκλιση της τάξεως του 3% σε σχέση με το βασικό.

Αναφορικά με την εκτίμηση των κινδύνων αγοράς ένα σύνολο παραμέτρων εφαρμόστηκε στις εκάστοτε θέσεις χαρτοφυλακίου των τραπεζικών ιδρυμάτων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι παράμετροι που αναπτύχθηκαν για τις ασκήσεις προσομοίωσης των κινδύνων αγοράς ήταν στο ίδιο μήκος κύματος με τα μακροοικονομικά σενάρια, και ως εκ τούτου θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως

κατευθυντήρια, εννοώντας ότι ανάλογα με το μέγεθος και την κατεύθυνση των ανοιγμάτων τους, τα τραπεζικά ιδρύματα ήταν σε θέση να πραγματοποιήσουν και κέρδη σε ορισμένα χαρτοφυλάκια, μειώνοντας έτσι τις συνολικές επιπτώσεις που προέρχονταν από τις παραμέτρους της αγοράς.

Τα αποτελέσματα της άσκησης

Με βάση τα αποτελέσματα των υπολογισμών, ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Tier 1), ο οποίος χρησιμοποιείται σαν κοινή μονάδα μέτρησης της ανθεκτικότητας των τραπεζών σε δυσμενείς καταστάσεις, μειώθηκε υπό το δυσμενές σενάριο από 10.3% το 2009 σε 9.2% μέχρι το τέλος του 2011. Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο συνολικός ενσωμάτωσε περίπου 169.6 δις ευρώ που παρασχέθηκαν από το κράτος στα τραπεζικά ιδρύματα μέχρι τον Ιούλιο του 2010, ποσό που αντιπροσωπεύει περίπου το 1.2% του συνολικού δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας. Επειδή, όμως, τα μέτρα στήριξης των κυβερνήσεων είχαν χρονικό ορίζοντα μεγαλύτερο των δύο ετών που προσδιόριζε την άσκηση, το ποσό θεωρήθηκε ως αναπόσπαστο τμήμα των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας των εν λόγω τραπεζικών ιδρυμάτων.

Η πίεση στους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υπό το δυσμενές σενάριο (συμπεριλαμβανομένου και του κινδύνου κράτους) είχε σαν αποτέλεσμα ζημιές ύψους 472.8 δις ευρώ και απώλειες από συναλλαγές ύψους 25.9 δις ευρώ για τα δύο προβλεπόμενα έτη. Μάλιστα, οι ζημιές που σχετίζονται με τον επιπρόσθετο κίνδυνο κράτους θα έφταναν τα 67.2 δις ευρώ κατά τη διάρκεια της διετούς περιόδου. Συνολικά, οι συγκεντρωτικές ζημιές σύμφωνα με το δυσμενές σενάριο θα έφθαναν τα 565.9 δις.

Σαν αποτέλεσμα της άσκησης, επτά τραπεζικά ιδρύματα απέτυχαν βλέποντας τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας τους να πέφτουν κάτω από 6% με συνολικό έλλειμμα 3.5 δις ευρώ στα εποπτικά ίδια κεφάλαια (Tier 1) . Το κατώτατο όριο του 6% αποτελεί σημείο αναφοράς για το σκοπό των ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Από τα επτά τραπεζικά ιδρύματα που απέτυχαν στην άσκηση, πέντε ήταν ισπανικά, 1 γερμανικό(Germany's Hypo Real Estate Holding AG) και 1 ελληνικό (ATE bank).

5.1.4 Πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης 2011

Γενικά

Η πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης για το 2011, η οποία οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΒΑ), είχε ως στόχο την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας ενός μεγάλου δείγματος τραπεζικών ιδρυμάτων της Ε.Ε έναντι δυσμενών αλλά πιθανών σεναρίων. Η άσκηση αποτέλεσε ένα γενικό μακροοικονομικό σενάριο το οποίο εφαρμόστηκε σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα αποτελέσματα της αποκάλυψαν τις αδυναμίες της Ευρώπης αναφορικά με τον τραπεζικό τομέα καθώς και τις διακυμάνσεις μεταβλητών όπως η ανεργία, τα επιτόκια και η οικονομική ανάπτυξη.²⁶

Η άσκηση προσομοίωσης δε λαμβάνει απευθείας όλα τα πιθανά αποτελέσματα της σημερινής κρίσης, η οποία δικαίως εξετάζεται από τις εποπτικές αρχές, αλλά η διαφάνεια της άσκησης ήταν τέτοια ώστε να παρέχει στους επενδυτές, αναλυτές και άλλους συμμετέχοντες φορείς της αγοράς, μία τεκμηριωμένη άποψη για την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η άσκηση διεξάχθηκε σε σύνολο 90 τραπεζικών ιδρυμάτων και τα αποτελέσματα της εξετάστηκαν και αναθεωρήθηκαν πρώτα από τις εποπτικές αρχές κάθε χώρας αλλά η διασφάλιση της ποιότητας και ορθότητας τους έγινε από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΒΑ), με τη συμμετοχή μιας ομάδας εμπειρογνομόνων από τις εθνικές εποπτικές αρχές, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ). Η διαδικασία κατέληξε σε τρεις φάσεις αλλαγών των αποτελεσμάτων, σε ορισμένες περιπτώσεις σημαντικών αναθεωρήσεων, αλλά η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών κατέβαλε ουσιαστικές προσπάθειες για να εφαρμοσθούν οι διάφορες μέθοδοι με συνέπεια.

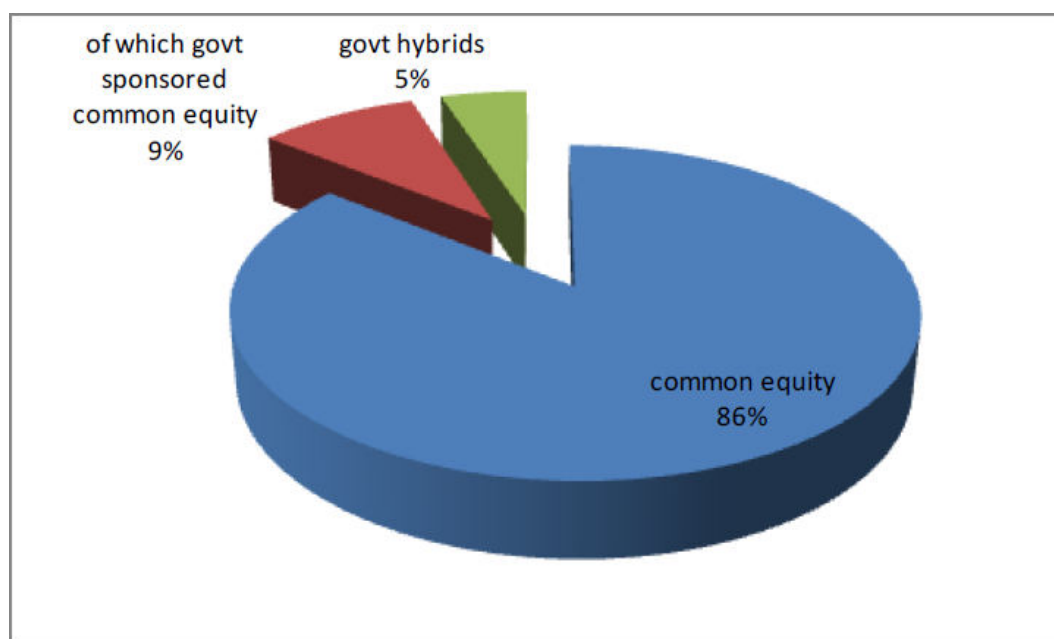
Τα σενάρια που χρησιμοποιήθηκαν

²⁶ «European Banking Authority 2011 EU-Wide Stress test Aggregate report» 2011. European Banking Authority

Η άσκηση αφορούσε το χρονικό διάστημα από το 2010 έως το 2012. Κατά μέσο όρο, οι τράπεζες που συμμετείχαν στην άσκηση παρουσίαζαν ισχυρή κεφαλαιακή θέση. Είχαν μέσο όρο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (Tier 1) της τάξεως του 8.9%. Βέβαια στο ποσοστό αυτό περιλαμβάνονταν και 160 δις ευρώ που είχαν παρασχεθεί από τις κυβερνήσεις στα πλαίσια ενίσχυσης των τραπεζών στα τέλη του 2010. Οι κρατικοί υβριδικοί τίτλοι(government hybrids) αφορούσαν το 5% του δείκτη, το επιδοτούμενο από το κράτος μετοχικό κεφάλαιο το 9% ενώ το υπόλοιπο 86% ήταν το κοινό μετοχικό κεφάλαιο των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Παρά τους ενισχυμένους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στο τέλος του 2010 τρεις τράπεζες είχαν Core Tier 1 χαμηλότερο του 5%. Χωρίς καμία κυβερνητική υποστήριξη στο τέλος του 2010 η εικόνα θα ήταν πολύ διαφορετική. Δεκαοχτώ τράπεζες θα αντιμετώπιζαν το ενδεχόμενο να πέσει ο δείκτης τους κάτω από 5%, με έλλειμμα περίπου 50 δις ευρώ. Η έκταση της κρατικής στήριξης είναι επίσης σημαντική για τις μελλοντικές κεφαλαιακές ανάγκες των τραπεζών.

Διάγραμμα 5.1 : Ποσοστό κρατικής στήριξης στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Core Tier 1 στα τέλη του 2010

Πηγή: European Central Bank

Το σενάριο που χρησιμοποιήθηκε αξιολόγησε τα τραπεζικά ιδρύματα σε περίπτωση επιδείνωσης των βασικών ετήσιων προβλέψεων αναφορικά με μακροοικονομικές μεταβλητές όπως το ΑΕΠ, η ανεργία και οι τιμές των κατοικιών. Παραδείγματος χάρη, σε μείωση του ΑΕΠ κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες από την αρχική τιμή, το σενάριο περιελάμβανε μία άσκηση, με την εφαρμογή των περικοπών, σε κυρίαρχα και χρηματοδοτικά ανοίγματα στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και αυξημένες προβλέψεις για αυτά τα ανοίγματα στο τραπεζικό χαρτοφυλάκιο. Οι αλλαγές στις τιμές των επιτοκίων και των spreads επηρέασαν επίσης το κόστος της χρηματοδότησης για τις τράπεζες στην άσκηση.

Η μεθοδολογία προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, η οποία δημοσιεύτηκε από την ΕΒΑ στις 18 Μαρτίου 2011, περιελάμβανε την υπόθεση ύπαρξης ενός στατικού Ισολογισμού, ενώ δεν επέτρεπε στις τράπεζες να λάβουν μέτρα για να αντιδράσουν στην κρίση. Η ανθεκτικότητα των τραπεζών εκτιμήθηκε βάση ενός σημείου αναφοράς, σε σχέση με την υψηλότερη ποιότητα κεφαλαίου Core Tier1 που καθορίστηκε σε 5% του σταθμισμένου ενεργητικού.

Συγκεντρωτικά αποτελέσματα

Με βάση και μόνο τις υπάρχουσες πληροφορίες στο τέλος του 2010, η άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων της ΕΒΑ έδειχνε ότι 20 τράπεζες θα υποχωρήσουν κάτω από το όριο του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (Core Tier 1) 5%, στο διετή ορίζοντα 2011-2012. Το συνολικό έλλειμμα θα έφθανε μέχρι το ποσό των 26,8 δις ευρώ. Ωστόσο, η ΕΒΑ επέτρεψε συγκεκριμένες κεφαλαιακές δράσεις κατά το πρώτο τετράμηνο του 2011 (μέχρι το τέλος Απριλίου 2011) ώστε να εξεταστούν τα αποτελέσματα. Οι τράπεζες ως εκ τούτου, απέκτησαν κίνητρα για να ενισχύσουν τις κεφαλαιακές τους θέσεις πριν από την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων.

Από τον Ιανουάριο ως τον Απρίλιο του 2011 ένα επιπλέον ποσό κεφαλαίου περίπου της τάξεως των 50 δις ευρώ, αυξήθηκε σε καθαρή βάση. Μετά την άντληση κεφαλαίων από την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου στις αρχές του 2011, οι ασκήσεις προσομοίωσης έδειξαν ότι οκτώ τράπεζες θα βρίσκονται κάτω από το

κατώτατο όριο κεφαλαίου, δηλαδή (CT1) 5%, κατά την διάρκεια των δύο ετών, με ένα συνολικό έλλειμμα περίπου 2,5 δις ευρώ. Επιπλέον, σε 16 τράπεζες ο δείκτης κυμάνθηκε μεταξύ 5% και 6%.

5.1.5 Πανερωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης 2014

Γενικά

Η πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης του 2014 σχεδιάστηκε με τρόπο που να παρέχει στις εποπτικές αρχές, τα τραπεζικά ιδρύματα και τους άλλους συμμετέχοντες στην αγορά ένα κοινό αναλυτικό πλαίσιο για να συγκρίνουν και να αντιπαραβάλλουν την ανθεκτικότητα των ευρωπαϊκών τραπεζών υπό δυσμενείς συνθήκες της αγοράς. Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αρχή (EBA) παρείχε στις αρμόδιες αρχές ένα κοινό σύνολο εργαλείων, συμπεριλαμβανομένης και της κοινής μεθοδολογίας, το σχετικό σενάριο και μία σειρά προτύπων που επέτρεψαν την αξιολόγηση της ανθεκτικότητας των τραπεζών με βάση τα αποτελέσματα της άσκησης. Μάλιστα λειτούργησε ως μέσο ενίσχυσης της διαφάνειας συμπληρωματικά με τις υπόλοιπες μεθόδους εποπτικής αξιολόγησης του τραπεζικού συστήματος.²⁷

Η συνολική αξιολόγηση είναι ένας διεξοδικός έλεγχος των ισολογισμών και της ανθεκτικότητας των μεγαλύτερων τραπεζών προτού η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αναλάβει τα εποπτικά της καθήκοντα τον Νοέμβριο. Η συνολική αξιολόγηση της διαφέρει από προηγούμενες ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την άποψη ότι περιλαμβάνει διεξοδικό έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού και «ενσωματώνει» τα αποτελέσματα του ελέγχου της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού με την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων. Αυτό επιτρέπει πιο ακριβή αξιολόγηση των ισολογισμών των τραπεζών, καθώς και των πιστωτικών και λοιπών κινδύνων που συνδέονται με τραπεζικά χαρτοφυλάκια.

Συνολική αξιολόγηση

Η άσκηση συνολικής αξιολόγησης αποτελείται από δύο κύριες φάσεις:

²⁷ European Central Bank. 2014. «Results of 2014 EU-wide stress test Aggregate results»

- 1) Τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού των τραπεζών
- 2) Την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων

Φάση 1: Έλεγχος ποιότητας στοιχείων ενεργητικού

Ο κύριος στόχος της πρώτης φάσης ήταν η αξιολόγηση της αξίας των δανειακών χαρτοφυλακίων και των εξασφαλίσεων τους καθώς επίσης και των αντίστοιχων προβλέψεων - δηλαδή των ζημιών που προκύπτουν από το σύνολο του δανειακού χαρτοφυλακίου κατά την 31^η Δεκεμβρίου 2013, παρέχοντας παράλληλα και το σημείο εκκίνησης για την άσκηση ακραίων καταστάσεων. Η άσκηση έγινε στη βάση κοινής μεθοδολογίας και εναρμονισμένων ορισμών. Η έκταση της ήταν άνευ προηγουμένου παρέχοντας ένα εκτενή έλεγχο της ευρωστίας των τραπεζών που θα τεθούν κάτω από την άμεση εποπτεία της ΕΚΤ. Με την ολοκλήρωση της άσκησης ελέγχου ποιότητας στοιχείων ενεργητικού οι τράπεζες θα πρέπει να τηρούν ποσοστό δείκτη κεφαλαίων κοινών μετοχών (Common Equity Tier1) τουλάχιστον ίσο με 8%.

Φάση 2: Άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων

Ο κύριος στόχος της δεύτερης φάσης δηλαδή της άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων ήταν η προσομοίωση της κεφαλαιακής κατάστασης των τραπεζών βάσει δύο τριετών μακροοικονομικών σεναρίων: του βασικού σεναρίου και του ακραίου σεναρίου. Με βάση το βασικό σενάριο οι τράπεζες θα πρέπει να τηρούν κατά την τριετή περίοδο ελάχιστο δείκτη κεφαλαίων κοινών μετοχών (Common Equity Tier1) ίσο με 8% ενώ στο ακραίο σενάριο 5,5%. Η υπό αναφορά φάση διενεργήθηκε σε στενή συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA).

Σκοπός του βασικού σεναρίου της άσκησης ήταν να εκτιμηθεί κατά πόσον τα υφιστάμενα κεφαλαιακά αποθέματα των τραπεζών είναι επαρκή σε ένα τριετές μακροοικονομικό περιβάλλον που κατά μεγάλο βαθμό συνάδει με τις παρούσες μακροοικονομικές προβλέψεις. Τέλος, το ακραίο σενάριο σχεδιάστηκε έτσι ώστε να εξετάσει τις αντοχές του τραπεζικού μας τομέα σε ακραίες μακροοικονομικές συνθήκες τριετούς διάρκειας.²⁸

²⁸ http://www.centralbank.gov.cy/nqcontent.cfm?a_id=13890

Ο Αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, Vitor Constancio, δήλωσε τα εξής: «Αφιερώνουμε πολύ χρόνο και καταβάλλουμε μεγάλη προσπάθεια προκειμένου να καταστεί αυστηρή αυτή η διαδικασία. Η ενσωμάτωση αφορά όλα τα στοιχεία που συλλέξαμε στο πλαίσιο του ελέγχου της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού, γεγονός που καθιστά ξεχωριστή τη συγκεκριμένη άσκηση σε σχέση με προηγούμενες. Επιπλέον, με τη δημοσίευση του εγχειριδίου κάνουμε πράξη τη δέσμευσή μας για διαφάνεια.»²⁹

Στόχος της διαδικασίας διασφάλισης ποιότητας της άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων ήταν τα αποτελέσματα να χαρακτηρίζονται από ακρίβεια, συνέπεια και αξιοπιστία. Για το λόγο αυτό διεξάχθηκαν διάφοροι έλεγχοι ποιότητας σε συνεργασία με τις Εθνικές Αρμόδιες Αρχές και Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα σύγκρινε τα ευρήματα από επιμέρους τράπεζες με ευρήματα από τράπεζες παρόμοιου μεγέθους και θα εφαρμόσει το δικό της υπόδειγμα άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων από πάνω προς τα κάτω.

Συμμετέχοντα τραπεζικά ιδρύματα

Η εν λόγω άσκηση διενεργήθηκε σε ένα δείγμα 130 τραπεζικών ιδρυμάτων από 19 χώρες με συνολικά περίπου 22 τρισεκ. ευρώ σε στοιχεία του ενεργητικού στο τέλος του 2013, καλύπτοντας περισσότερο από το 80% του συνολικού ενεργητικού του ευρωπαϊκού τραπεζικού τομέα εντός του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ECB Banking Supervision). Το δείγμα επιλέχθηκε με τρόπο που να καλύπτει τουλάχιστον το 50% του τραπεζικού τομέα κάθε χώρας και προέκυψε σημαντική αύξηση σε σχέση με το δείγμα των 91 τραπεζών που συμμετείχαν στην άσκηση προσομοίωσης του 2011.

Συγκεντρωτικά αποτελέσματα

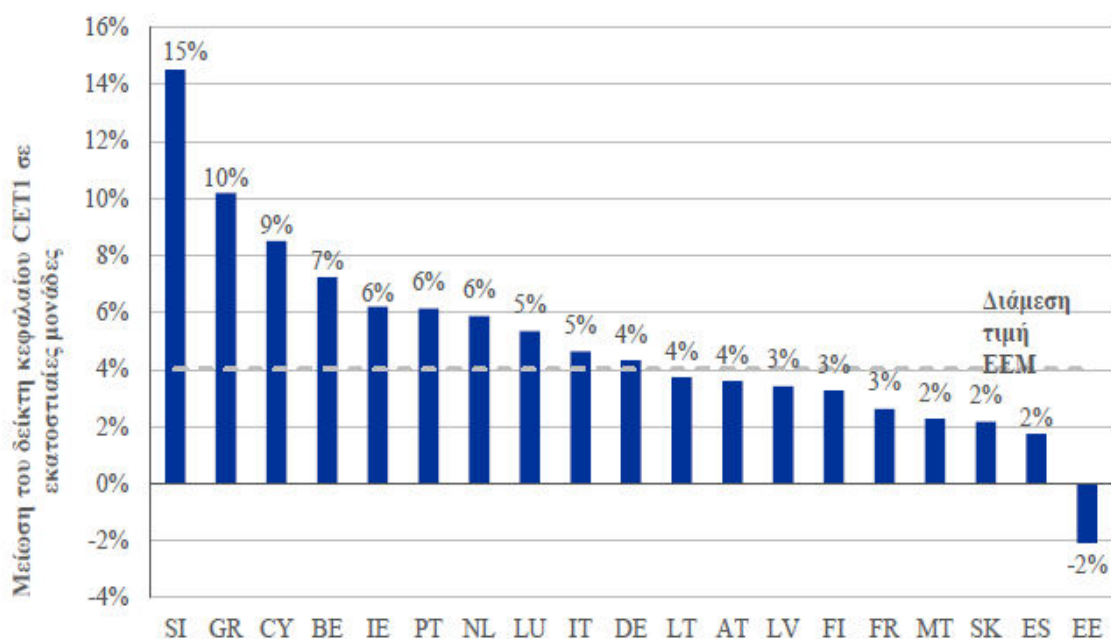
Σύμφωνα με το σενάριο δυσμενών εξελίξεων, το συνολικό διαθέσιμο κεφάλαιο των τραπεζών θα μειωθεί, βάσει της προβολής, κατά 215,5 δισεκ. ευρώ (22% του κεφαλαίου το οποίο διακρατούν οι συμμετέχουσες τράπεζες) και το

²⁹ <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140808.el.html>

σταθμισμένο ως προς τον κίνδυνο ενεργητικό θα αυξηθεί, βάσει της προβολής, κατά περίπου 860 δισεκ. ευρώ έως το 2016. Αν αυτό το αποτέλεσμα συνυπολογιστεί ως κεφαλαιακή απαίτηση σε επίπεδο ελάχιστου ορίου, τότε η συνολική επίδραση στο κεφάλαιο διαμορφώνεται σε 262,7 δισεκ. ευρώ βάσει του σεναρίου δυσμενών εξελίξεων.

Αυτή η επίδραση στο κεφάλαιο οδηγεί σε μείωση της διάμεσης τιμής του δείκτη κεφαλαίου CET1 των συμμετεχουσών τραπεζών κατά 4,0 εκατοστιαίες μονάδες, από 12,4% σε 8,3% το 2016. Η προβολή για τη μείωση της διάμεσης τιμής του δείκτη κεφαλαίου CET1 για τις τράπεζες σε κάθε χώρα παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 5.2 : Μείωση του δείκτη CET1 βάση του δυσμενούς σεναρίου ανά χώρα

Πηγή: ECB

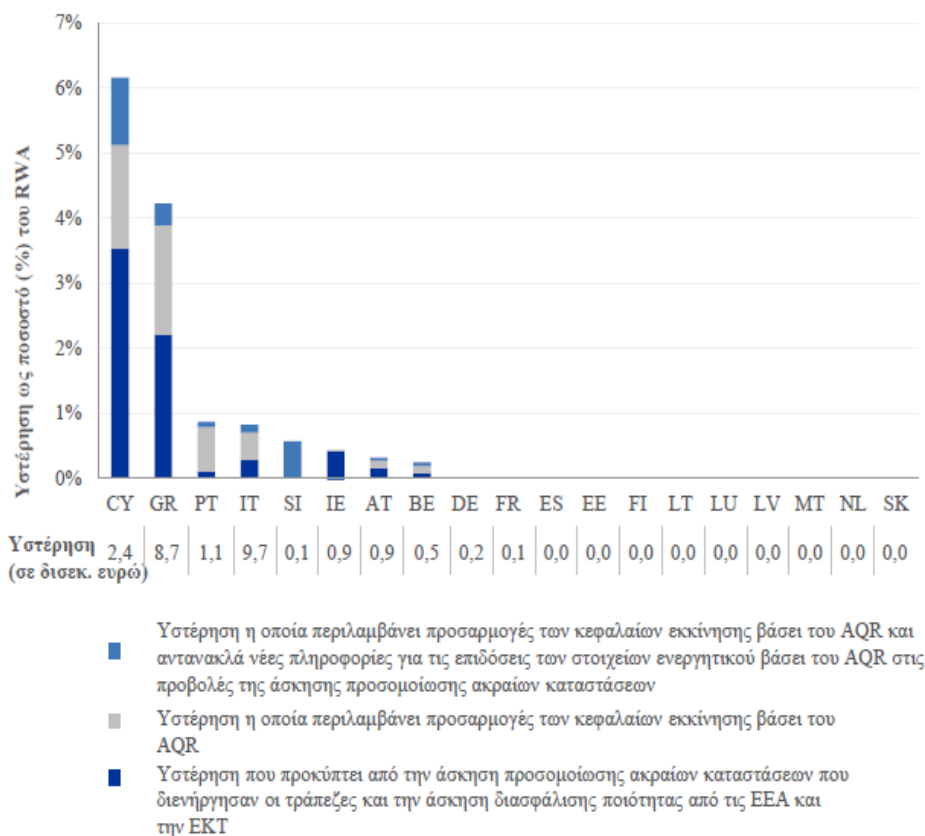
Συνολικά, σύμφωνα με τη συνολική αξιολόγηση διαπιστώθηκε υστέρηση κεφαλαίων ύψους 24,6 δισεκ. ευρώ σε 25 συμμετέχουσες τράπεζες μετά από

σύγκριση των δεικτών φερεγγυότητας βάσει της προβολής με τα ελάχιστα όρια που είχαν καθοριστεί για την άσκηση.

Η υστέρηση κεφαλαίων ύψους 24,6 δισεκ. ευρώ μπορεί να αναλυθεί σε τρεις επιμέρους συνιστώσες. Το ποσό της υστέρησης που προέκυψε από την άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων που διεξήγαγαν οι τράπεζες και την άσκηση διασφάλισης ποιότητας που διενήργησε η ΕΚΤ ήταν 11,2 δισεκ. ευρώ χωρίς να έχουν γίνει προσαρμογές βάσει των αποτελεσμάτων του ελέγχου της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού αλλά αφού είχαν συνυπολογιστεί όλα τα υφιστάμενα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας στις 31 Δεκεμβρίου 2013. Με την προσμέτρηση της μείωσης των διαθέσιμων κεφαλαίων στο σημείο εκκίνησης λόγω των προσαρμογών που πρόεκυψαν από τον έλεγχο της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού, η υστέρηση αυτή αυξάνεται σε 21,9 δισεκ. ευρώ.

Η συνολική υστέρηση κεφαλαίων που πρόεκυψε στο πλαίσιο της συνολικής αξιολόγησης παρουσιάζεται επίσης στο διάγραμμα ανά χώρα συμμετέχουσας τράπεζας. Απεικονίζεται σε όρους σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού σε επίπεδο χώρας, δηλαδή αντανακλάται η σπουδαιότητα της υστέρησης σε σχέση με το μέγεθος των τραπεζών που συμμετείχαν στην άσκηση και παρουσιάζεται η άμεση επίδραση στον δείκτη κεφαλαίου CET1 των τραπεζών

Διάγραμμα 5.3: Υστέρηση κεφαλαίων στο πλαίσιο της συνολικής αξιολόγησης ανά χώρα

Πηγή: ECB

Από την έναρξη της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2013, οι τράπεζες που συμμετείχαν στην άσκηση άντλησαν κεφάλαια άνω των 200 δισεκ. ευρώ. Από την 1η Ιανουαρίου 2014 αντλήθηκαν επιπλέον κεφάλαια ύψους 57,1 δισεκ. ευρώ τα οποία δεν έχουν συνυπολογιστεί στα παραπάνω αποτελέσματα, αλλά θα ληφθούν υπόψη από τις μεικτές εποπτικές ομάδες ως παράγοντας μετριασμού των υστερήσεων που διαπιστώθηκαν.

Καθένα από τα 25 πιστωτικά ιδρύματα θα υποβάλει στην αντίστοιχη μεικτή εποπτική ομάδα σχέδιο κάλυψης των κεφαλαιακών αναγκών στο οποίο θα αναλύεται λεπτομερώς ο τρόπος κάλυψης της υστέρησης αυτής.

5.2 Οι ασυνέπειες και παραλείψεις των ασκήσεων προσομοίωσης

5.2.1 Εισαγωγή

Παρά τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας προς τραπεζικά ιδρύματα και εποπτικές αρχές το 2009, οι οποίες σκοπό είχαν τη βελτίωση της διαδικασίας ασκήσεων προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων, τα ευρωπαϊκά τεστ κοπώσεως των ευρωπαϊκών τραπεζών που ακολούθησαν δεν κατάφεραν να ανακτήσουν την εμπιστοσύνη του επενδυτικού κοινού καθώς σημειώθηκαν σημαντικά λάθη και παραλείψεις.

5.2.2 Κριτικές των ασκήσεων προσομοίωσης το 2010

Η πρώτη συντονισμένη πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων ξεκίνησε το 2010 υπό την ηγεσία της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS). Δεν ήταν όμως λίγοι οι οικονομικοί αναλυτές οι οποίο άσκησαν δριμυία κριτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση και της καταλόγισαν ότι η διαδικασία δεν ήταν αρκετά σκληρή. Μεταξύ άλλων, το σενάριο στο οποίο υποβλήθηκαν τα 91 τραπεζικά ιδρύματα θεωρήθηκε ήπιο σε σχέση με τις περιστάσεις και δεν εξετάστηκαν επαρκώς οι ενδεχόμενες απειλές από τη ρευστότητα των τραπεζών.

Μάλιστα, το καλοκαίρι του 2010 το κόστος ασφάλισης του χρέους 110 ευρωπαϊκών τραπεζών ανήλθε 113 μονάδες βάσης, όταν το αντίστοιχο για 34 αμερικάνικες παρέμεινε αμετάβλητο. Σύμφωνα με τον Kenneth Rogoff, καθηγητή οικονομικών στο πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ, τα τεστ κοπώσεως των ευρωπαϊκών τραπεζών χαρακτηρίστηκαν «αξιολύπητα και αμφίβολης αποτελεσματικότητας». Στο ίδιο πνεύμα ο Nicolas Veron του ερευνητικού ιδρύματος Bruegel³⁰ επισήμανε ότι τα τεστ δεν οδήγησαν σε αύξηση της κεφαλαιοποίησης αρκετών τραπεζών, ώστε να αποκατασταθεί η πίστη στην ισχύ του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος και μάλιστα τόνισε ότι «Αν μία χώρα αναδιοργανώσει τις τράπεζές της, χωρίς να την

³⁰ Το Ινστιτούτο Bruegel ιδρύθηκε το 2005 και ειδικεύεται στα οικονομικά. Αποστολή του είναι η βελτίωση της οικονομικής πολιτικής με βάση την έρευνα, ανάλυση και συζήτηση ενώ στα μέλη του περιλαμβάνονται οι κυβερνήσεις των κρατών μελών της Ε.Ε καθώς και διεθνή οργανισμοί και ιδρύματα.

ακολουθήσει και η γειτονική της, κινδυνεύει τμήμα του τραπεζικού της συστήματος να εξαγοραστεί από τη γείτονα».³¹

Η περίπτωση των Ιρλανδικών Τραπεζών

Το πιο χαρακτηριστικό περιστατικό που θεωρήθηκε φιάσκο για την άσκηση του 2010 αφορά τις Ιρλανδικές τράπεζες. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της άσκησης οι Ιρλανδικές τράπεζες αναδείχθηκαν ως απόλυτα προστατευμένες όμως λίγους μήνες αργότερα οι δύο μεγαλύτερες τράπεζες της χώρας (Allied Irish Banks and Bank of Ireland) κατέρρευσαν , βυθίζοντας της χώρα στη χρεοκοπία.

Σύμφωνα με την ΕΚΤ, οι τράπεζες αυτές όντως εκπλήρωσαν (αν και όχι με άνεση) τα συμφωνηθέντα κριτήρια της άσκησης τον Ιούλιο», αλλά στη συνέχεια παραδέχεται ότι «αντιμετώπισαν προβλήματα λίγους μήνες αργότερα, λόγω αυξημένων προσδοκιών της αγοράς αναφορικά με την κεφαλαιακή επάρκεια, δεδομένης της επιδεινούμενης κατάστασης στις αγορές, της μεγαλύτερης αβεβαιότητας ως προς την κατάσταση της οικονομίας και της πορείας των δημοσίων οικονομικών της Ιρλανδίας».

Στη συνέχεια της απάντησής της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραδέχτηκε ουσιαστικά την αποτυχία των τεστ αντοχής, αφού σημείωσε ότι η δοκιμασία που πραγματοποιήθηκε σε κλίμακα Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούλιο επικεντρώθηκε στον πιστωτικό κίνδυνο, ενώ δεν συμπεριέλαβε δοκιμασία αντοχής ρευστότητας ή ακραία κατάσταση στο σκέλος των υποχρεώσεων/χρηματοδότησης του ισολογισμού, όπως για παράδειγμα εκροές καταθέσεων».³²

5.2.3 Κριτικές των ασκήσεων προσομοίωσης 2011

Η διάσωση των ιρλανδικών τραπεζών έθεσε σε αμφισβήτηση τα τεστ κοπώσεως, τα οποία είχαν διεξαχθεί τον Ιούλιο του 2010, καθώς κατέδειξε ότι δεν ήταν και τόσο αξιόπιστα. Οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

³¹ «Αυστηρότερα τα stress test μετά το φιάσκο στην Ιρλανδία» 11.12.2010. Reuters, Bloomberg.

³² Φούντα Μ. 10/3/2011 «Παραδέχεται την αποτυχία των stress test του 2010 η Κομισιόν» Διαθέσιμο στο: www.bankingnews.gr

αποφάσισαν να διεξαγάγουν νέα σειρά δοκιμασιών το 2011, οι οποίες θα είναι αυστηρότερες των αρχικών. Συν τοις άλλοις, όπως διεμήνυσαν, στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής θα ελεγχθεί και η ρευστότητα των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ο Όλι Ρεν, επίτροπος Οικονομικών και Νομισματικών Υποθέσεων, δήλωσε ότι στόχος τους θα είναι «η μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια». Τις ασκήσεις αυτές ανέλαβε να διεκπεραιώσει η νέα Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA) , ενώ εντάχθηκαν στη συνολική προσπάθεια βελτίωσης της επιτήρησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Οι προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων για το 2011 χαρακτηρίστηκαν από εκτεταμένους ελέγχους, μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά τα δεδομένα και τη μεθοδολογία και πιο αυστηρά όρια κεφαλαιακής επάρκειας. Σαν αποτέλεσμα πέτυχαν να ωθήσουν τα τραπεζικά ιδρύματα να αυξήσουν την ποσότητα και την ποιότητα των κεφαλαίων τους και συνέβαλαν στη μείωση της αβεβαιότητας. Παρόλα αυτά, η εμπιστοσύνη στις ευρωπαϊκές τράπεζες δεν αποκαταστάθηκε για πολλούς λόγους μεταξύ των οποίων ότι καθώς υποψίες στην αγορά ότι κάποιες τράπεζες δεν παρουσίασαν διαφάνεια στις διαδικασίες τους.

Πιο συγκεκριμένα, παρόλο που η Επιτροπή Ευρωπαϊκών Αρχών Τραπεζικής Εποπτείας (CEBS) σε ανακοίνωσή της υπογράμμισε ότι άσκησε πίεση προς τράπεζες και εποπτικές αρχές να δημοσιοποιήσουν λεπτομέρειες σχετικά με τη διάρθρωση των ομολογιακών χαρτοφυλακίων τους και παραδέχεται ότι «η κοινοποίηση αυτής της πληροφορίας θεωρείται σημαντικό κομμάτι των τεστ». Έξι γερμανικές τράπεζες, όμως, επέλεξαν να μην παρουσιάσουν τα στοιχεία, προκαλώντας, σύμφωνα με τους Financial Times, την αντίδραση κοινοτικών οργάνων. Οι αρμόδιες γερμανικές αρχές κάλυψαν, πάντως, τις τράπεζες, υποστηρίζοντας ότι η συμμετοχή στα τεστ ήταν προαιρετική όπως και η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων. Τέτοιες υποψίες ενέτειναν την ανησυχία για τις εξελίξεις στο μακροοικονομικό περιβάλλον, την μακροπρόθεσμη κερδοφορία των τραπεζών και τον κίνδυνο κράτους.³³

Η κριτική στα αποτελέσματα των τεστ δεν περιορίστηκαν μόνο στα ελλείμματα διαφάνειας. Σύμφωνα με την εκτίμηση της JPMorgan «δεν θα ανακτηθεί

³³ <http://www.economonitor.com/blog/2013/04/the-future-of-europe-wide-stress-testing/>

η επενδυτική εμπιστοσύνη και θα υπάρξει εκ νέου εκτόξευση των spreads», αποδίδοντας την αναξιοπιστία στις όχι πολύ αυστηρές υποθέσεις και στη χρήση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Tier-1 αντί του «core Tier-1». Οι «βαθμοί» των τραπεζών εκτιμάται ότι αυξήθηκαν 1,7 μονάδες λόγω της πρώτης αιτίας και 1,2 μονάδες εξαιτίας της δεύτερης.

Αν δεν υπήρχε αυτή η θετική επίδραση, η ανάγκη άντλησης κεφαλαίων δεν θα ήταν 3,5 δισ. ευρώ αλλά 60-75 δισ. ευρώ ενώ αντί για μόλις 7 τράπεζες θα είχαν «κοπεί» 54 ιδρύματα, μεταξύ των οποίων όλα τα ελληνικά πλην του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Στο ίδιο αρνητικό συμπέρασμα κατέληξε και η Goldman Sachs που από την πλευρά της, εκτίμησε ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες των ευρωπαϊκών τραπεζών υπερβαίνουν τα 37,5 δισ. ευρώ.³⁴

Ακόμα και η Deutsche Bank δήλωσε απογοήτευση από τα αποτελέσματα και μάλιστα τριπλή, θεωρώντας το ελάχιστο όριο για τον δείκτη Tier-1 (6%) πολύ χαμηλό, κρίνοντας εξωπραγματικές τις υποθέσεις κάποιων τραπεζών (μερικές έφτασαν να υπολογίσουν σε αύξηση εσόδων υπό το δυσμενές σενάριο) και θεωρώντας το σοκ στα εμπορικά χαρτοφυλάκια των τραπεζών ανεπαρκές. Συνολικά, έκανε λόγο για «χαμένη ευκαιρία» και συμφώνησε ότι δεν θα ενισχυθεί η επενδυτική εμπιστοσύνη.

Η περίπτωση της Dexia

Η Dexia Bank ήταν μια ευρωπαϊκή τράπεζα με περίπου 35.200 προσωπικό, η οποία είχε μετοχικό κεφαλαίο ύψους 19.3 δις ευρώ μέσα στο 2011. Ο όμιλος επικεντρωνόταν κυρίως στη λιανική εμπορική τραπεζική στην Ευρώπη και κυρίως στο Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και την Τουρκία. Συμμετείχε στην πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης του 2011, η οποία πραγματοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (EBA) σε συνεργασία με την Εθνική Τράπεζα του Βελγίου, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου (ΕΣΣΚ).

Ως αποτέλεσμα της εφαρμογής του δυσμενούς σεναρίου ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας Tier 1 της Dexia θα γινόταν 10.4% για το 2012 σε σύγκριση

³⁴ Σαββίδης Χάρης. 27/7/2010. «Σκληρή κριτική για τα stress tests» Διαθέσιμο στο: www.imerisia.gr [Ανακτήθηκε 29.12.2014]

με 12.1% που ήταν στα τέλη του 2011. Με την ολοκλήρωση της άσκησης προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων τα αποτελέσματα καθόρισαν ότι η Dexia ικανοποιούσε τα σημεία αναφοράς περί ελαχίστων κεφαλαίων που ορίστηκαν για τους σκοπούς της άσκησης. Ως αποτέλεσμα, σύμφωνα με το τεστ η εν λόγω τράπεζα δεν είχε ανάγκη πρόσθετης αύξησης κεφαλαίων.³⁵

Τρεις μήνες μετά η γαλλο-βελγική τράπεζα εκπέμπει σήμα κινδύνου και συγκαλεί εκτάκτως το Διοικητικό Συμβούλιο για την εξυγίανση του ισολογισμού της. Της έκτακτης σύγκλησης του Δ.Σ. της τράπεζας είχε προηγηθεί η μεγάλη πτώση της τιμής της μετοχής της λόγω της ανησυχίας των επενδυτών για την έκθεσή της στην Ελλάδα και της προειδοποίησης του οίκου πιστοληπτικής αξιολόγησης Moody's για τη ρευστότητά της.

Τελικά η Dexia έγινε η πρώτη τράπεζα του ευρωπαϊκού κέντρου η οποία χρειάστηκε διάσωση και ενώ το κόστος της υπολογίζεται στα 120 δις δολάρια το μέγεθος του συνολικού προβλήματος της DEXIA για την Ευρώπη είναι πολύ μεγαλύτερο. Προκειμένου αυτό να γίνει κατανοητό αρκεί να αναλογιστεί κανείς πως η συνολική έκθεση της DEXIA σε πιστωτικό ρίσκο ανερχόταν στα 700 δις δολάρια.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Φεβρουάριο του 2012 και ενώ βρισκόταν σε καθεστώς διάσωσης, η Dexia Bank σημείωσε ζημιές ύψους 11,6 δις. ευρώ, ποσό ρεκόρ στην ιστορία των γαλλικών τραπεζών. Τελικά, η πανευρωπαϊκή άσκηση προσομοίωσης το 2011 απέδειξε αδυναμίες γρηγορότερα και από εκείνη του 2010, όταν οι τράπεζες της Ιρλανδίας οδηγήθηκαν σε πτώχευση τέσσερις μόλις μήνες μετά την «επιτυχία» τους στα τεστ αντοχής.

5.2.4 Κριτική των ασκήσεων προσομοίωσης για το 2014

Υπενθυμίζεται ότι οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων στις οποίες είχε υποβάλει τις τράπεζες η ΕΚΤ το 2010 και το 2011, είχαν δεχθεί έντονη κριτική, καθώς απέτυχαν να εντοπίσουν τις αδυναμίες των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίες στη συνέχεια βγήκαν στην επιφάνεια.

³⁵ «2011 EU-wide stress test results: no need for Dexia to raise additional capital». July 2011. Available at: www.dexia.com

Σύμφωνα με το πρακτορείο Bloomberg το δυσμενές σενάριο στο οποίο υποβλήθηκαν οι τράπεζες στα πλαίσια της πανευρωπαϊκής άσκησης προσομοίωσης 2014 ήταν το δυσμενέστερο σε σχέση με τα προηγούμενα στα οποία είχαν υποβληθεί.

Σύμφωνα με τον Mark Zandi , οικονομικό αναλυτή του διεθνή οίκου αξιολόγησης Moody's αν και η πρόοδος των ευρωπαϊκών ασκήσεων προσομοίωσης είναι σαφής, δεν είναι ξεκάθαρο εάν ήταν επαρκείς ώστε να ξεκινήσει ο δανεισμός. Οι χορηγήσεις πιστώσεων σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις εξακολουθούν να μειώνονται, και ενώ αυτό συμβαίνει εν μέρει εξαιτίας της χαμηλής ζήτησης, η απροθυμία των δανειστών να χορηγήσουν επιπλέον πιστώσει εξακολουθεί να είναι σημαντικό πρόβλημα. Σύμφωνα με τον οίκο, οι ασκήσεις του 2014 δεν ήταν αρκετά αυστηρές ώστε να καταπολεμήσουν την απροθυμία των τραπεζών να δανείσουν περισσότερα χρήματα, τουλάχιστον όσον αφορά το άμεσο μέλλον.³⁶

Το θεσμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινήθηκε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την διενέργεια του ελέγχου των χαρτοφυλακίων των τραπεζών και της δυνατότητάς τους να ανταποκριθούν κεφαλαιακά σε εξαιρετικά δύσκολες καταστάσεις, άφησε τρεις «τρύπες» από τις οποίες ο πραγματικός κίνδυνος μπορεί να επανεμφανισθεί ανά πάση στιγμή στο ευρωσύστημα. Αυτές είναι αφενός η χαλαρή εκτίμηση του κινδύνου των παραγώγων με τα οποία εξακολουθούν να γεμίζουν τα χαρτοφυλάκια των μεγάλων τραπεζών και ειδικά των γερμανικών, ο μη συνυπολογισμός στα αποτελέσματα των συνεπειών του μεγαλύτερου κινδύνου που εξακολουθεί να απειλεί κατά γενική ομολογία την Ευρωζώνη και ο κίνδυνος κρατικής χρεοκοπίας.³⁷

Όσον αφορά τον κίνδυνο των σύνθετων χρηματοπιστωτικών προϊόντων η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ήταν μάλλον χαλαρή. Παρόλο που εφαρμόστηκαν οι σχετικοί κανόνες της Βασιλείας για το τραπεζικό σύστημα διαμορφώνοντας ένα πλαίσιο αξιολόγησης το οποίο σεβάσθηκε μεν η Ευρωπαϊκή

³⁶ Zandi M., Zemcik P. (2014). «Europe's Stress Test: Good but not enough». Moody's Analytics.

³⁷ Αγγέλης Γ. «Τα τρία ερωτηματικά που άφησαν πίσω τους τα Stress Tests». Διαθέσιμο στο: www.capital.gr

Κεντρική Τράπεζα, αλλά σε καμία περίπτωση δεν ανταποκρίνεται στον πραγματικό κίνδυνο που εγκυμονούν τα παράγωγα στις διεθνείς αγορές.

Όσον αφορά στην δεύτερη αδυναμία, δηλαδή τον κίνδυνο του αποπληθωρισμού η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αν και παραδέχτηκε ότι υφίσταται δεν τον συνυπολόγισε στις συνέπειες των εκτιμήσεων που έκανε, γιατί ο κίνδυνος αν και υπάρχει εν τούτοις δεν θεωρείται ότι θα εκδηλωθεί τελικά λόγω των πολιτικών που η ίδια, είτε έχει δρομολογήσει ,είτε πρόκειται να δρομολογήσει (αγορές κρατικών ομολόγων κλπ).

Τέλος η πιθανότητα μιας κρατικής χρεοκοπίας έχει αφεθεί απολύτως ορθάνοικτη και αυτό φαίνεται στην περίπτωση των ελληνικών τραπεζών. Οι τέσσερις ελληνικές τράπεζες ενώ αποτελούν σημεία θετικής αναφοράς για την κεφαλαιακή τους κατάσταση εν τούτοις δεν πρόκειται να αναβαθμιστούν από τους οίκους αξιολόγησης όσο παραμένει ανοικτός ο κίνδυνος του ελληνικού δημόσιου χρέους.

5.2.5 Συνέπειες των αποτελεσμάτων των ασκήσεων στο χρηματοπιστωτικό γίγνεσθαι

Η Ευρώπη δεν έχει ακόμη κερδίσει την εμπιστοσύνη των επενδυτών σε ότι αφορά τη φερεγγυότητα των τραπεζών της. Τα τεστ κοπώσεως που πραγματοποιήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) στις τράπεζες της Ευρωζώνης δεν αποτέλεσαν μια ενδεδεχθή και αξιόπιστη αξιολόγηση για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητά τους, σύμφωνα με το 51% των ερωτηθέντων στην τελευταία, τριμηνιαία δημοσκόπηση επενδυτών, διαπραγματευτών και αναλυτών που είναι συνδρομητές του πρακτορείου Bloomberg. Το 32% των ερωτηθέντων θεώρησε ότι είναι αξιόπιστα τα αποτελέσματα των τεστ κοπώσεως και το 17% ήταν αναποφάσιστο.³⁸

Πριν από αυτά τα τεστ είχαν προηγηθεί άλλες τρεις προσπάθειες αξιολόγησης των ευρωπαϊκών τραπεζών από διαφορετική ευρωπαϊκή αρχή, οι οποίες

³⁸ Onaran Y. 19.11.2014 «Δεν αποκατέστησαν την εμπιστοσύνη των αγορών τα στρες τεστ» Bloomberg.

καταδικάστηκαν σε αποτυχία. Κάποιες τράπεζες που κρίθηκαν φερέγγυες λίγους μήνες μετά κατέρρευσαν, αναζητώντας κρατική βοήθεια για να επιβιώσουν. Οι επενδυτές ανέμεναν πως η ΕΚΤ θα τηρούσε πολύ πιο αυστηρή στάση λίγο προτού αναλάβει αυτόν τον μήνα την εποπτεία των τραπεζών της Ευρωζώνης για πρώτη φορά στην ιστορία της. Αν και μόνον 25 από τα 130 χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εξετάστηκαν από την ΕΚΤ απέτυχαν τα τεστ, το κεφαλαιακό έλλειμμα τους περιορίστηκε στα 6,38 δισ. ευρώ.

«Έχει βελτιωθεί η αξιοπιστία των τραπεζών με την άντληση περισσότερων κεφαλαίων και την επιβολή μεγαλύτερης διαφάνειας, αλλά δεν ήταν αρκετό», σχολιάζει ο Μιχάλης Νικολέτος, γενικός διευθυντής της AppleTree Capital GS, ο οποίος επιβλέπει χαρτοφυλάκια 45 εκατ. δολαρίων και συμμετείχε στη δημοσκόπηση του Bloomberg. «Είναι βέβαιο πως ορισμένες τράπεζες είναι σε πολύ χειρότερη θέση απ' ό τι φάνηκε στα τεστ». Το 56% των ερωτηθέντων δήλωσε πως οι αρχές εποπτείας δεν έχουν κάνει αρκετά για να αποτρέψουν μια ακόμη χρηματοπιστωτική κρίση στην Ευρώπη. Το 30% θεωρεί πως έχουν ληφθεί αρκετά μέτρα και το 14% ήταν αναποφάσιστο.

«Οι αρχές εποπτείας δεν κοιτούν ποτέ μπροστά» δήλωσε ο Φλορίν Μπότα-Αβράμ, διαπραγματευτής της ρουμανικής Banca Transilvania SA που συμμετείχε στη δημοσκόπηση. «Λαμβάνουν μέτρα για την αποτροπή μιας κρίσης με γνώμονα γεγονότα του παρελθόντος, αλλά το μέλλον πάντα διαφέρει από το παρελθόν».

Τελικά, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει, αντλώντας διδάγματα από τις ασκήσεις προσομοίωσης του παρελθόντος και ειδικά εκείνες με πανευρωπαϊκό χαρακτήρα (2010,2011 και 1014) να μεταβάλλει σταδιακά το σκοπό και το σχεδιασμό των ασκήσεων. Τόσο οι εποπτικές αρχές όσο και οι τράπεζες αντιμετωπίζουν μια παρατεταμένη περίοδο κανονιστικών μεταρρυθμίσεων. Κατά συνέπεια, οι πανευρωπαϊκές ασκήσεις αντοχής πρέπει να προσαρμόζονται ώστε να διασφαλιστεί ότι είναι ικανές να προσδώσουν επιπλέον αξία σε σύγκριση με τα τεστ αντοχής που διεξάγονται από τις ίδιες τις τράπεζες και τις εθνικές εποπτικές αρχές και κατόπιν να επανακτήσουν την εμπιστοσύνη του κοινού.

5.3 Μελλοντικές εξελίξεις για τα stress tests

5.3.1 Ανάλυση εποπτείας από την ΕΚΤ και ασκήσεις προσομοίωσης

Η ολοκλήρωση της συνολικής αξιολόγησης του 2014 ήταν ένα από τα βασικά κομβικά σημεία στην πορεία προς την έναρξη λειτουργίας του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού (ΕΕΜ) τον Νοέμβριο του 2014. Επρόκειτο για μια άσκηση πρωτοφανούς έκτασης, και η δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της συνιστά σημαντική βελτίωση ως προς το βάθος και τη συγκρισιμότητα των διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση των συμμετεχουσών τραπεζών.

Για τη διενέργεια της συνολικής αξιολόγησης καταβλήθηκαν εξαιρετικές προσπάθειες και κινητοποιήθηκαν σημαντικοί πόροι από όλους τους συμμετέχοντες φορείς, μεταξύ των οποίων οι εθνικές αρμόδιες αρχές των συμμετεχόντων κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ), η ΕΚΤ και οι συμμετέχουσες τράπεζες. Χάρη στον επαγγελματισμό, την προσπάθεια και το ανεπτυγμένο πνεύμα συνεργασίας, η άσκηση αυτή ολοκληρώθηκε με επιτυχία εντός πολύ απαιτητικού χρονοδιαγράμματος. Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός απέδειξε την ικανότητά του να κινητοποιεί πόρους με σκοπό τη συνεργασία για την υλοποίηση ενός κοινού έργου.

Οι κανονισμοί για τη δημιουργία του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού είχαν εγκριθεί από τους Υπουργούς Οικονομικών της Ευρωζώνης στις 15 Οκτωβρίου 2013. Ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός, που αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές εποπτικές Αρχές των κρατών μελών, καλύπτει την Ευρωζώνη καθώς και όσες χώρες εκτός της Ευρωζώνης επιθυμούν να συμμετάσχουν.

Πλέον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει την άμεση εποπτεία των τραπεζών της Ευρωζώνης, αν και με διαφοροποιημένο τρόπο και σε στενή συνεργασία με τις εθνικές εποπτικές Αρχές ενώ είναι υπεύθυνη για τη συνολική λειτουργία του Ενιαίου Μηχανισμού, στο πλαίσιο του οποίου θα οργανωθούν οι μελλοντικές ασκήσεις προσομοίωσης.

Τα καθήκοντα της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας στη νομισματική πολιτική θα διαχωριστούν από τα νέα εποπτικά καθήκοντα της κεντρικής τράπεζας, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος πιθανών συγκρούσεων συμφερόντων μεταξύ των στόχων νομισματικής πολιτικής και της προληπτικής εποπτείας. Σε αυτό το πλαίσιο, ένα εποπτικό συμβούλιο, αρμόδιο για την προετοιμασία των εποπτικών

καθηκόντων, θα συσταθεί εντός της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Τα σχέδια αποφάσεων του συμβουλίου θα πρέπει να θεωρούνται ότι έχουν εγκριθεί, εκτός και αν απορριφθούν από το ίδιο το διοικητικό συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Η Γαλλίδα Επικεφαλής του Ενιαίου Εποπτικού Μηχανισμού, Ντανιέλ Νουί, σε συνέντευξη της αναφερόμενη στην τραπεζική ένωση τόνισε ότι ο έλεγχος των τραπεζών δεν θα επηρεάζεται από τοπικές σκοπιμότητες και θα πρέπει να οδηγήσει σε ένα πιο ανθεκτικό και αποτελεσματικό τραπεζικό σύστημα ενώ ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Μάριο Ντράγκι μιλώντας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δήλωσε ότι «Η δημιουργία του κοινού μηχανισμού εποπτείας των ευρωπαϊκών τραπεζών υπό την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα βοηθήσει στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης στον ευρωπαϊκό χρηματοπιστωτικό τομέα και θα αναθερμάνει τον διατραπεζικό δανεισμό»³⁹

5.3.2 Από τη Βασιλεία I στη Βασιλεία III

Η Βασιλεία I έδωσε έμφαση κεφαλαιακές απαιτήσεις καθώς το κεφάλαιο αποτελεί την τελευταία αμυντική γραμμή του πιστωτικού ιδρύματος για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών όταν η διαχείριση των κινδύνων είναι ανεπαρκής, ώστε να προστατεύονται τα συμφέροντα των καταθετών του. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις προσδιορίζονταν αρχικά έναντι του πιστωτικού κινδύνου και μετέπειτα έναντι των κινδύνων αγοράς.

Ωστόσο η Επιτροπή εντόπισε την ανάγκη τροποποίησης επιμέρους διατάξεων και τον Ιούνιο του 2004 συνέταξε την τελική έκθεση της με τίτλο «Το νέο σύμφωνο της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια», δηλαδή τη Βασιλεία II. Από τις βασικότερες καινοτομίες της Βασιλείας II ήταν η καθιέρωση κεφαλαιακών απαιτήσεων για το λειτουργικό κίνδυνο, η ενλίσχυση της επίβλεψης από τις εποπτικές αρχές και η δημοσιοποίηση των στοιχείων των τραπεζικών ιδρυμάτων ως μηχανισμός ενδυνάμωσης της φερεγγυότητας τους.

³⁹ Ντράγκι Μ. 18/12/2012 «Ανάκτηση εμπιστοσύνης από την κοινή εποπτεία των τραπεζών»

Η νέα συνθήκη, που είχε ως αφετηρία τον Ιανουάριο του 2008, αποδείχθηκε πως δεν ήταν αρκετή να αποτρέψει την εκδήλωση της χρηματοοικονομικής κρίσης που ξεκίνησε το 2007. Καθοριστικός παράγοντας της αποτυχίας, σύμφωνα και με την Επιτροπή, ήταν το γεγονός ότι ενώ η κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζικών ιδρυμάτων ήταν επαρκής, η ποιότητα των κεφαλαίων ήταν χαμηλή και με την έναρξη της κρίσης αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας. Επιπλέον τι κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας II δεν περιείχε κανόνες μακροχρόνων πολιτικών για την πρόληψη του συστημικού κινδύνου ο οποίος υπήρξε εντονότατος.

5.3.3 Οι αλλαγές που επιφέρει η Βασιλεία III στους δείκτες των τραπεζικών ιδρυμάτων

Εξαιτίας των παραβλέψεων που περιγράφησαν παραπάνω η Επιτροπή της Βασιλείας, μετά από νέες διαβουλεύσεις, εξέδωσε το σύμφωνο της Βασιλείας III, το οποίο αποτέλεσε πιο ουσιαστική απάντηση στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση . Το νέο σύμφωνο ήρθε να συμπληρώσει το υφιστάμενο και βασικό σκοπό έχει την ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, το οποίο καλείται να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα σταδιακά με τελική ημερομηνία την 1^η Ιανουαρίου 2019.

Κεφαλαιακή Επάρκεια

Στο νέο σύμφωνο δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Παρόλο που ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας θα εξακολουθήσει να ανέρχεται σε ποσοστό τουλάχιστον 8% δίνεται έμφαση στην ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων όπως τα εμφανή αποθεματικά και το ακταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο ώστε τα τραπεζικά ιδρύματα να είναι ικανά να απορροφούν τις ενδεχόμενες ζημιές.

$$\Delta.Κ.Ε = \frac{\textit{Tier 1 capital} + \textit{Tier 2 capital}}{\textit{\u03a3\u03c4\u03b1\u03b8\u03bc\u03b9\u03c3\u03bc\u03b5\u03bd\u03b1 \u03c3\u03c4\u03bf\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03b1 E \u03ba\u03b9 \u03c3\u03c4\u03bf\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03b1 \u03b5\u03ba\u03c4\u03bf\u03c2 \u0399\u03c3\u03c9\u03bb\u03bf\u03b3\u03b9\u03c3\u03bc\u03bf\u03c5\u03c4\u03c9}}$$

(σχεση 5.1)

Όπου τα κεφάλαια Tier 1 αποτελούνται από το κύρια Tier 1 κεφάλαια: καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο, αποτελέσματα εις νέον, εμφανή αποθεματικά, κοινές μετοχές θυγατρικών επιχειρήσεων των τραπεζών υπο προϋποθέσεις κ.α. και από τα πρόσθετα Tier 1 κεφάλαια δηλαδή οι προνομιούχες μετοχές, ομολογιακοί τίτλοι μη καθορισμένης διάρκειας με καταβεβλημένο το ποσό έκδοσης τους κ.α.⁴⁰

Σε κάθε περίπτωση τα κύρια κεφάλαια πρέπει να ανέρχονται σε ποσοστό τουλάχιστον 4,5% των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού των τραπεζών και των στοιχείων εκτός ισολογισμού. Το δε σύνολο των βασικών ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή κύρια και πρόσθετα, πρέπει να ανέρχονται σε ποσοστό τουλάχιστον 6% σε αντίθεση με τη το ποσοστό που επέβαλλε το σύμφωνο της Βασιλείας II, το οποίο κυμαίνονταν στο 4% επί των στοιχείων του ενεργητικού και των στοιχείων εκτός ισολογισμού.

Σε ότι αφορά τα συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια (Tier 2 capital), τα οποία αποτελούνται κυρίως από ορισμένης διάρκειας(τουλάχιστον πενταετίας) προνομιούχες μετοχές και ομολογιακούς τίτλους τόσο των τραπεζικών ιδρυμάτων όσο και θυγατρικών υπό προϋποθέσεις, μπορούν να αποτελούν ποσοστό έως 2% επι των σταθμισμένων στοιχείων ενεργητικού και στοιχείων εκτός ισολογισμού. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα εναλλακτικά ίδια κεφάλαια (Tier 3 capital) δε λαμβάνονται πλέον υπόψη στο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Πίνακας 5.4 :

Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής ελάχιστων ορίων κεφαλαιακών δεικτών

⁴⁰ Basel Committee on Banking Supervision. (July 2013). «Global systemically important banks: updated assessment methodology and the higher loss absorbency requirement»

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Common Equity Tier 1	4*4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%	4,5%
Tier 1	5,5-6%	6%	6%	6%	6%	6%
Συνολικά Ίδια Κεφάλαια	8%	8%	8%	8%	8%	8%

Πηγή: Ιούλιος 2013

Ρευστότητα

Κατά την έναρξη της χρηματοοικονομικής κρίσης το 2007, πολλά τραπεζικά ιδρύματα, παρά τα επαρκή επίπεδα κεφαλαίων, εξακολούθησαν να βιώνουν δυσκολίες καθώς δεν διαχειρίστηκαν τη ρευστότητα τους με συνετό τρόπο. Η ταχύτερη αναστροφή στις συνθήκες της αγοράς απεικόνισε αφενός την ταχύτητα με την οποία μπορεί να εξαφανιστεί η ρευστότητα αφετέρου ότι η έλλειψη ρευστότητας δύναται να διαρκέσει για παρατεταμένες περιόδους. Ως αποτέλεσμα το τραπεζικό σύστημα τέθηκε υπό σοβαρή πίεση, η οποία χρειάστηκε τη δράση των κεντρικών τραπεζών για την υποστήριξη της λειτουργίας των χρηματαγορών.⁴¹

Με σκοπό την ανάπτυξη ενός πιο ανθεκτικού τραπεζικού τομέα η Επιτροπή με το σύμφωνο της Βασιλείας III ανέπτυξε δύο ελάχιστα πρότυπα για την χρηματοσότητα της ρευστότητας. Τα πρότυπα αυτά δημιουργήθηκαν για να επιτύχουν δύο ξεχωριστούς αλλά συμπληρωματικούς στόχους. Ο πρώτος στόχος είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων σε βραχυχρόνια (έως 30 ημέρες) σενάρια κινδύνου και ο δεύτερος είναι η ενίσχυση της προσαρμοστικότητας τους για μεγαλύτερο χρονικό ορίζοντα, με τη δημιουργία πρόσθετων κινήτρων για να

⁴¹ Basel Committee on Banking Supervision. (January 2013). «Basel III: The liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools».

χρηματοδοτούν τις δραστηριότητες τους από πιο σταθερές πηγές χρηματοδότησης σε μόνιμη βάση.

Θεσπίσε για πρώτη φορά ένα συντελεστή ρευστότητας σε βραχυχρόνιο επίπεδο, τον συντελεστή κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio LCR), ο οποίος ορίζεται ως το κλάσμα του αποθέματος των υψηλής ποιότητας ρευστοποιήσιμων στοιχείων του Ενεργητικού προς το σύνολο των καθαρών ταμειακών εκροών των επόμενων τριάντα (30) ημερών.

$$LCR = \frac{\text{Ρευστοποιήσιμα στοιχεία ενεργητικού}}{\text{Σύνολο εκροών επόμενων 30 ημερών}} \geq 100\%$$

(Σχέση 5.2)

Ο LCR θα βελτιώσει την ικανότητα του τραπεζικού τομέα να απορροφά τους κραδασμούς που προκύπτουν από την χρηματοπιστωτική και οικονομική πίεση, όποια και αν είναι η πηγή , μειώνοντας έτσι τη διάχυση του κινδύνου από τον χρηματοπιστωτικό τομέα στην πραγματική οικονομία.

Πίνακας 5.5

Χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των κατόtanω ορίων του συντελεστή κάλυψης ρευστότητας

	1/01/15	01/01/16	01/01/17	01/01/18	01/01/19
Συντελεστής Κάλυψης ρευστότητας	60%	70%	80%	90%	100%

Πηγή: Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών, Ιανουάριος 2013

(<https://www.bis.org/publ/bcbs238.htm>)

Σε μακροχρόνιο επίπεδο (έως ένα έτος) θέσπισε το συντελεστή καθαρής σταθερής χρηματοδότησης Net Stable Funding Ratio (NSFR), ο οποίος συμπληρώνει το συντελεστή κάλυψης ρευστότητας.⁴²

$$NSFR = \frac{\text{Διαθέσιμο ποσό σταθερής χρηματοδότησης}}{\text{Απαιτούμενο ποσό σταθερής χρηματοδότησης}} \geq 100\%$$

(Σχέση 5.3)

5.3.4 Τα stress tests στα πλαίσια της Βασιλείας III

Τα αποτελέσματα των ασκήσεων προσομοίωσης 2014 της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας έδειξαν ότι οι χώρες και οι τράπεζες εφαρμόζουν με διαφορετικές ταχύτητες τους παγκόσμιους κεφαλαιακούς κανονισμούς, σημειώνει το Reuters, σημειώνοντας ότι συνολικά 36 τράπεζες θα αποτύγχαναν με την πλήρη εφαρμογή των νέων κανονισμών. Μάλιστα η Ευρωζώνη ακολουθεί με καθυστέρηση άλλες χώρες στην εφαρμογή των κανονισμών της Βασιλείας III που θα τεθούν σε πλήρη εφαρμογή το 2019.

«Με βάση την Βασιλεία III πολλές τράπεζες πέρασαν τα stress tests με πολύ μικρά περιθώρια ή θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν προκλήσεις στην ικανοποίηση

⁴² Basel Committee on Banking Supervision. (January 2014). «Consultative Document: Basel III: The Net Stable Funding Ratio»

των απαιτήσεων, άρα θα υπάρχει η προσδοκία να κάνουν περισσότερα», αναφέρει η Carola Schuler, διευθύνουσα σύμβουλος για τις τράπεζες στον οίκο Moody's.

Αξίζει δε να σημειωθεί ότι με πλήρη εφαρμογή της Βασιλείας III, πέντε γερμανικές τράπεζες, περιλαμβανόμενων των HSH Nordbank και DZ Bank, θα είχαν αποτύχει, σε σύγκριση με μόλις μία την Muenchener Hypothekenbank, στην απλή αξιολόγηση.

5.3.5 Οι εκτιμήσεις του τραπεζικού κλάδου

Σύμφωνα με τον Jaime Caruana, γενικό διευθυντή της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, η πλήρης εφαρμογή του συμφώνου της Βασιλείας III δεν επαρκεί για να ενισχυθεί το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Χρειάζονται δράσεις και μεταρρυθμίσεις στη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική. Ο Caruana, επίσης τονίζει ότι για να επιτύχει η Βασιλεία III πρέπει όλοι όσοι συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, από τις εποπτικές αρχές και τα ανώτατα τραπεζικά στελέχη μέχρι τα συμβούλια των τραπεζών και τους εσωτερικούς ελεγκτές, να έχουν ενεργό και σαφή ρόλο στην κατανόηση και εφαρμογή του νέου πλαισίου.⁴³

Θεωρεί, δε ότι εάν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς συμμετέχουν στην υλοποίηση του πλαισίου, η εφαρμογή της Βασιλείας II θα:

- Αυξήσει σημαντικά την ποιότητα των κεφαλαίων των τραπεζικών ιδρυμάτων.
- Αυξήσει σημαντικά τα απαιτούμενα επίπεδα κεφαλαίων τους.
- Μειώσει το συστημικό κίνδυνο.
- Φροντίσει να υπάρξει αρκετός χρόνος για την ομαλή μετάβαση στο νέο καθεστώς.

⁴³ Caruana James. (2010). «Basel III: towards a safer financial system. »

Τελικά, υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρξει μια κατάλληλη μακρά μεταβατική περίοδος έτσι ώστε ο χρηματοπιστωτικός κλάδος να έχει το χρόνο να προσαρμοστεί στο νέο πλαίσιο, διατηρώντας την παροχή πιστώσεων σε ικανοποιητικό επίπεδο για την οικονομία και τροποποιώντας κατάλληλα τους ισολογισμούς του.

Ο Nout Welling , πρόεδρος της De Nederlandsche Bank επισήμανε ότι το νέο σύμφωνο περιλαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση καταστάσεων που χαρακτήρισαν την χρηματοπιστωτική κρίση⁴⁴, όπως:

- Την κακή διαχείριση του κινδύνου ρευστότητας και τα ανεπαρκή αποθέματα ρευστότητας.
- Την υπερβολική μόχλευση στο τραπεζικό σύστημα
- Τα ανεπαρκή τόσο σε ποσότητα όσο και σε ποιότητα επίπεδα κεφαλαίου.
- Τις σοβαρές ελείψεις σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης και διαφάνειας της αγοράς.

Παράγοντες σαν τους ανωτέρω έπαιξαν ουσιαστικό ρόλο στην εξάπλωση της πρόσφατης χρηματοπιστωτικής κρίσης, μέσω διαφόρων καναλιών, και σύμφωνα με τον Welling μπορούν να συμβούν ξανά και οπουδήποτε. Η Βασιλεία III αποτελεί την απάντηση της επιτροπής στους κινδύνους αυτούς και σκοπό την καλύτερα προετοιμασία του χρηματοπιστωτικού τομέα για την επόμενη κρίση, ανεξάρτητα από τη φύση και την πηγή της.

⁴⁴ Nout Welling. (2011). «The New Framework for Banking supervision: “ The emerging framework to strengthen banking regulation and financial stability” for Africa»

Οι Θωμαδάκης και Λοίζος, διδάκτορες καθηγητές του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο άρθρο τους «Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και το κόστος κεφαλαίου των τραπεζικών ιδρυμάτων» αναφέρουν ότι η ενώ η Βασιλεία III περιλαμβάνει θετικά στοιχεία μοιάζει ανεπαρκής. «Το κρίσιμο ζήτημα που προκύπτει είναι πώς θα λειτουργήσουν οι κανόνες της Βασιλείας III, καθώς η οικονομία προχωρά σε μία φάση γενικευμένης χρηματοοικονομικής ευφορίας, μετά την έξοδο από την παρούσα κρίση. Όποια οικονομική άνοδος επακολουθήσει θα είναι επιβαρυνμένη με την εμπειρία υψηλών ποσοστών συμβατικής αθέτησης και ασφαλιστρών κινδύνου. Θα υπάρξουν μανιώδεις συζητήσεις σχετικά με το αν η χρονική στιγμή της εφαρμογής των εργαλείων μπορεί να διακυβεύσει την οικονομική επέκταση. Αλλά θα υπάρξουν επίσης έντονες συζητήσεις, όταν η ανάκαμψη οδηγεί σε ευφορία, κατά πόσον οι ρυθμιστικές αρχές με τις ενέργειές τους θα ακινητοποιήσουν κεφάλαια σε μία περίοδο όπου χώρες και κοινωνίες ολόκληρες ανταγωνίζονται μεταξύ τους στη διατήρηση της οικονομικής επέκτασης.»⁴⁵

Επιπλέον θεωρούν ότι υπάρχει ένα ευρύτερο ζήτημα αναφορικά με το ποιος και με ποια κριτήρια θα κρίνει τη μετάβαση από ένα ρυθμιστικό καθεστώς σε ένα άλλο και κατά πόσο οι πολιτικές μεταξύ των χωρών συγκλίνουν με συντονισμένο τρόπο στις μεταβολές αυτές. Το ζήτημα αυτό, σύμφωνα με τους συγγραφείς, δε θίγεται στη Βασιλεία III παρόλο που αποτελεί σημείο προβληματισμού στις τρέχουσες συζητήσεις.

Ο αμερικανικός οίκος αξιολόγησης, Fitch Rating εκτιμά πως με το νέο πλαίσιο τα 29 παγκόσμια συστημικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα⁴⁶ θα χρειαστούν πρόσθετα κεφάλαια ύψους 566 δις για να καλύψουν τους νέους κεφαλαιικούς κανόνες μέχρι και την 1^η Ιανουαρίου 2019. Επισημαίνει, δε πως οι εποπτικές αρχές πιθανότατα θα πιεσουν τα πιστωτικά ιδρύματα να πετύχουν τους κεφαλαιακούς τους στόχους νωρίτερα. Ο οίκος εκτιμά πως η Βασιλεία III θα επιφέρει μία μείωση στη μέση απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (ROE) των τραπεζών άνω του 20%. Η μείωση στην απόδοση των ιδίων κεφαλαίων θα συμβεί καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα για να

⁴⁵ Θωμαδάκης-Λοίζος. (2011) «Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και το κόστος κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων»

⁴⁶ G-SIFI: τα συστημικά σημαντικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα

αντιμετωπίσουν την έλλειψη κεφαλαίων δεν θα προβούν σε διανομή κερδών προς τους μετόχους τους τα επόμενα έτη.⁴⁷

Τέλος ο Μιχάλης Φέκκας, διεθνής χρηματοοικονομικός αναλυτής , αναφέρει πως ρόλος των χρηματοπιστωτικών αγορών έχει καταστεί ιδιαίτερα σημαντικός, αφού σε αυτές τιμολογούνται βάσει των κανόνων προσφοράς και ζήτησης, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα και μέσω της τιμολόγησης αυτής διαμορφώνεται το ύψος και η τιμή των θεμελιωδών μεγεθών της οικονομίας.⁴⁸

Αν και η αύξηση της εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές από τους επενδυτές και η σταθερότητα του συστήματος μπορούν να επιφέρουν οφέλη στις τιμές των τραπεζικών μετοχών, θα πρέπει να λάβουμε υπόψιν μας τα εξής:

Η εφαρμογή της Βασιλείας III θα επιφέρει μια μείωση στην απόδοση των ιδίων κεφαλαίων (ROE), άνω του 20%. Η μείωση του ROE θα συμβεί καθώς τα πιστωτικά ιδρύματα για να αντιμετωπίσουν την έλλειψη κεφαλαίων δεν θα προβαίνουν σε διανομή κερδών προς τους μετόχους τους.

Επίσης υπάρχει ο κίνδυνος της προσφοράς δανειακών κεφαλαίων με άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στον πραγματικό τομέα της οικονομίας και την ανάπτυξη. Η ανάγκη ανάκτησης κεφαλαίων από την αγορά, ιδίως με την έκδοση κοινών μετοχών, θα έχει ως αντίκτυπο την αναμενόμενη μείωση του ROE, που θα τις φέρει σε μειονεκτικότερη θέση προς τις επιχειρήσεις άλλων κλάδων. Η εφαρμογή του νέου ρυθμιστικού πλαισίου, θα αυξήσει το κόστος των τραπεζών και ενδεχομένως να οδηγήσει σε ένα κύμα μετατόπισης των δραστηριοτήτων σε χώρες με χαμηλό ρυθμιστικό εποπτικό πλαίσιο.

Τελικά καταλήγει πως σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η αποτίμηση των τραπεζών θα κριθεί από τις μελλοντικές αυξήσεις κεφαλαίων που θα χρειαστούν προκειμένου να πετύχουν σε πρώτη φάση τους κεφαλαιακούς στόχους της

⁴⁷ Fitch Rating. (2012). « Stricter Basel III capital equity challenge for global banks.» <http://uk.reuters.com/article/2012/05/17/idUKWLB988720120517>

⁴⁸ Φέκκας Μιχάλης. (2014) «Επόμενος σταθμός... Βασιλεία III» <http://www.capital.gr/story/2140716>

Βασιλείας ΙΙΙ αλλά και τα κεφάλαια που θα χρειαστούν για να μοιράσουν στην πραγματική οικονομία για την ανάπτυξη.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι συνεχείς εξελίξεις στις χρηματοπιστωτικές αγορές συνοδευόμενες από τη ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας έθεσε τους χρηματοοικονομικούς κινδύνους στο επίκεντρο του τραπεζικού κλάδου. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα οδηγούμενη από τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, ανέλαβε την εποπτεία του τραπεζικού τομέα.

Στα πλαίσια της εποπτείας αυτής αναπτύχθηκαν οι ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων για τα τραπεζικά ιδρύματα, οι οποίες υπαγορεύθηκαν αρχικά με το δεύτερο σύμφωνο της Βασιλείας και έλαβαν πολλές τροποποιήσεις ώστε να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στους κινδύνους της αγοράς.

Ωστόσο παρατηρήθηκαν εκ των υστέρων σημαντικές αδυναμίες και παραβλέψεις στις ασκήσεις προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν και εξαιτίας αυτών η Επιτροπή της Βασιλείας, μετά από νέες διαβουλεύσεις, εξέδωσε το σύμφωνο της Βασιλείας III, το οποίο αποτέλεσε πιο ουσιαστική απάντηση στην πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση.

Το νέο σύμφωνο ήρθε να συμπληρώσει το υφιστάμενο και βασικό σκοπό έχει την ενίσχυση της σταθερότητας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, το οποίο καλείται να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα σταδιακά με τελική ημερομηνία την 1^η Ιανουαρίου 2019.

Σκοπός του νέου συμφώνου είναι η καλύτερη προετοιμασία του χρηματοπιστωτικού τομέα για την επόμενη κρίση, ανεξάρτητα από τη φύση ή την πηγή της. Για είναι όμως επιτυχής θα πρέπει αφενός όλοι οι συμμετέχοντες στο χρηματοπιστωτικό τομέα να έχουν ενεργό ρόλο στην κατανόηση και ορθή εφαρμογή του νέου πλαισίου και αφετέρου η περίοδος προσαρμογής θα πρέπει να είναι μακρά για να έχει ο τραπεζικός τομέας το χρόνο να προσαρμοστεί στους νέους κεφαλαιακούς στόχους.

Σε κάθε περίπτωση , το τραπεζικό σύστημα θα κριθεί μελλοντικά κατά πόσο θα πετύχει τους νέους, αυστηρότερους κεφαλαιακούς στόχους των εποπτικών αρχών και θα επιτύχει στις πιο απαιτητικές ασκήσεις προσομοίωσης που πρόκειται να ακολουθήσουν , ισορροπώντας παράλληλα στο ρόλο του για τη διανομή κεφαλαίων στην πραγματική οικονομία.

Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αγγελόπουλος Π. (2005) «Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα: αγορές, προϊόντα, κίνδυνοι», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα
- Γκόρτσος Χ., Στεφάνου Κ. (2006) «Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο», Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα
- Δελτίο τύπου της Τράπεζας της Ελλάδος. (2010) «Έκθεση για τη Χρηματοπιστωτική Σταθερότητα»
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών. (2011) Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα το 2010.
- Ζαχαριάδης-Σούρας Δ. (2002) «Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης, Αθήνα
- Ζοπουνίδης Κ. (2009) «Σύγχρονα θέματα τραπεζικού μανάτζμεντ», Εκδόσεις Κλειδάριθμος, Αθήνα
- Θωμαδάκης Σ. Λοίζος Κ. (2011) «Η χρηματοοικονομική ρύθμιση και το κόστος κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων»
- Λυμπερόπουλος Κ. (2006) «Μάρκετινγκ χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών», Εκδόσεις Interbooks, Αθήνα
- Λώλος Σ. (2007). «Χρηματοπιστωτικό σύστημα και οικονομική ανάπτυξη». Εκπαιδευτικό βοήθημα. Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Μπανάκα Γ. (2007) «Το ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα». Διπλωματική εργασία.
- Παπανικολαου Γ., Κιόχος Π.(2011). «Χρήμα-Πίστη-Τράπεζες», Εκδόσεις Κιόχου Ελένη, Αθήνα
- Προβόπουλος Γ., Γκόρτσος Χρ.(2004) «Το νέο ευρωπαϊκό χρηματοοικονομικό περιβάλλον», Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα
- Χριστόπουλος Α., Ντόκας Ι. (2012) «Θέματα Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής Θεωρίας», Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

ENH

- Basel Committee on Banking Supervision. (2006). «Enhancing corporate governance for banking organizations »
- Basel Committee on Banking Supervision. (2000). «Principles for the Management of Credit Risk »
- Basel Committee on Banking Supervision. (2009) «Principles for sound stress testing practices and supervision»
- Basel Committee on Banking Supervision. (2011). «Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems »
- Basel Committee on Banking Supervision.(2013). «Basel III: The liquidity coverage ratio and liquidity risk monitoring tools»
- Basel Committee on Banking Supervision. (2013). «Global systemically important banks: updated important methodology and the higher loss absorbency requirement»
- Basel Committee on Banking Supervision. (2014). «Basel III: The net stable funding ratio»
- Byres W. (2012). «Basel III: Necessary but not sufficient»
- Caruana J. (2010). «Basel III: towards a safer financial system»
- Committee of European Banking Supervisors. 2010. «Aggregate outcome of the 2010 EU wide stress test exercise coordinated by CEBS in cooperation with the ECB».
- European Banking Authority. 2014. «Results of 2014 EU-wide stress test»
- European Banking Authority. 2011. «2011 EU-Wide Stress Test Aggregate Report»
- Marcelo A., Rodriguez A. (2008). «Stress tests and their contribution to financial stability». Journal of Banking Regulation. Volume 9. Pages 65-81

- Nikolaou K. (2009) «Liquidity (risk) concepts. Definitions and interactions» European Central Bank working paper series.
- Welling N. (2011). «The new framework for banking supervision»
- Zandi M., Zemcik P. (2014). «Europe’s Stress Test: Good but not enough». Moody’s Analytics.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΑ ΑΡΘΡΑ

- ❖ Αγγέλης Γ. 29/10/2014. «Τα τρία ερωτηματικά που άφησαν πίσω τους τα Stress Tests»
Διαθέσιμο στο: www.capital.gr
[Ανακτήθηκε: 09.01.2015]
- ❖ «Αυστηρότερα τα stress test μετά το φιάσκο στην Ιρλανδία» .2010. Reuters, Bloomberg.
Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr>
[Ανακτήθηκε 29.12.2014]
- ❖ Ντράγκι Μ. 18/12/2012 «Ανάκτηση εμπιστοσύνης από την κοινή εποπτεία των τραπεζών»
Διαθέσιμο στο: www.imerisia.gr
[Ανακτήθηκε: 13.01.2015]
- ❖ Σαββίδης Χ. 27/7/2010. «Σκληρή κριτική για τα stress tests»
Διαθέσιμο στο: www.imerisia.gr
[Ανακτήθηκε: 29.12.2014]
- ❖ Φέκκας Μ. 27/10/2014. «Επόμενος σταθμός ... Βασιλεία III»
Διαθέσιμο στο www.capital.gr/story/2140716
[Ανακτήθηκε: 18/11/2015]
- ❖ Φούντα Μ. 10/3/2011 «Παραδέχεται την αποτυχία των stress test του 2010 η Κομισιόν» Διαθέσιμο στο: www.bankingnews.gr
Ανακτήθηκε: 10.12.2014]

- ❖ Hardy D., Hesse H. 2013. «The Future of Europe-Wide Stress Testing»
Διαθέσιμο στο: <http://www.economonitor.com>
[Ανακτήθηκε: 30.12.2014]

- ❖ Fitch Rating. (2012). « Stricter Basel III capital equity challenge for global banks. »
Διαθέσιμο στο
<http://uk.reuters.com/article/2012/05/17/idUKWLB988720120517>
[Ανακτήθηκε 17/11/2015]

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

- <http://www.bankofgreece.gr>
- <http://www.bankingnews.gr>
- <http://www.eba.europa.eu/>
- <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr140808.el.html>
- <http://www.theeconomist.com>
- <http://www.eurobank.gr/online/home/>
- <http://www.euro2day.gr>
- <http://www.capital.gr>
- <http://www.kathimerini.gr/169374/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/kyriarxos-paramenei-o-trapezikos-tomeas-sthn-eyrwpaikh-enwsh>
- <http://www.piraeusbangroup.com>
- <http://www.stress-testing.net>
- <http://en.wikipedia.org>

